

A photograph of a tall, narrow rock formation, possibly a natural rock arch or a very thin rock wall. Two people are seen climbing the rock, their silhouettes against the blue sky. The rock is light-colored and textured. The sky is a clear, deep blue. The overall scene is one of outdoor recreation and climbing.

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

3

marec 1983

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1983

3

letnik LXXXIII izhaja od leta 1895

vsebina

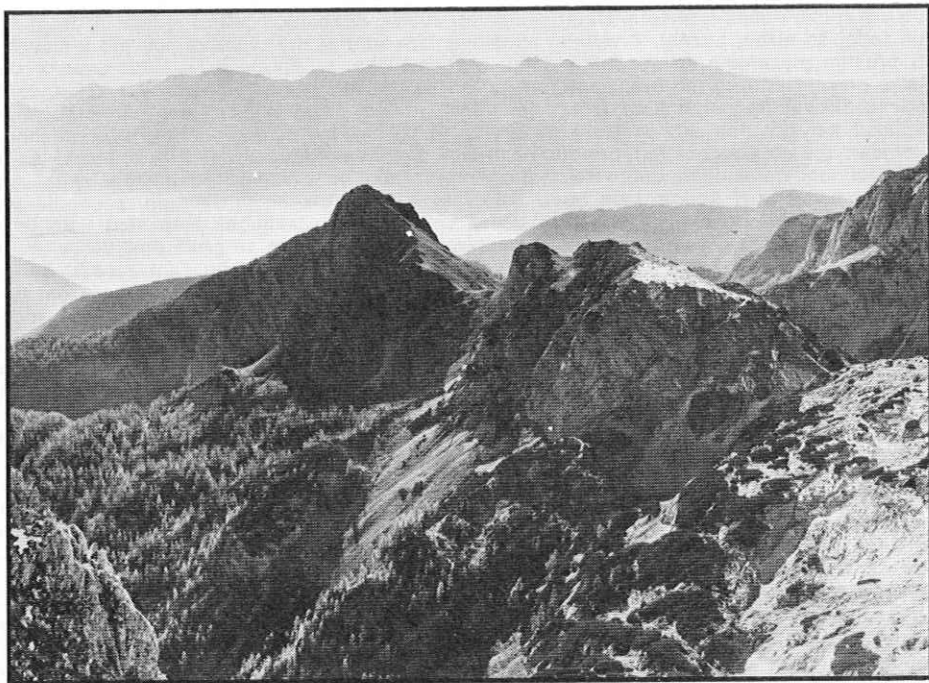
Janez Bizjak	Gorniški portret: Stane Belak-Šrauf	129
Marjan Oblak	Ob 70-letnici Tineta Orla	138
Bojan Pollak	Odprava AO Kamnik »Prenj-Velež 1982«	140
Drago Kavnik	Mariborska planinska odprava Kilimandžaro '82	152
Tone Andrejčič	Trentarski nosači	154
M. A.	O pritlikavcih, velikanih in vilah v Alpah	158
Nada Kostanjevič	Pred zaprtimi vrati	161
Ivanka Korošec	Po partizanski cesti	162
Peter Vovk	Novoletna pot h koči PD Kočevje	164
Tomaž Kranjc	Koncert na Triglavu	165
Janez Duhovnik	Oprava in oprema turnega smučarja	168
Peter Markič	Delo psihologa na alpinistični odpravi	176
Pavle Šegula	Prvih petdeset let UIAA, III. del	183
dr. France Bernot	Še o plazovih v sezoni 81/82	185
	Društvene novice	188
	Varstvo narave	196
	Iz planinske literature	198
	Alpinistične novice	203
	Razgled po svetu	210
	Na kratko ...	213

Naslovna stran:

Šivankino uho (Needle's Eye) — Avtor Janko Humar
Fotografirano 19. 6. 1982 (J. Dakota — ZDA)

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61119 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovc, ing. Janez Bizjak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel, Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Šegula (tehnični urednik), Franc Vogel-
nik, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolja). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černe, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Čilenšek, Marijan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slove-
nije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina je 650 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi gla-
sila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Svet okrog Velega Polja — Razgled z Mišelji vrha na Stoge

Foto A. Sušnik — oktober 1976

GORNIŠKI PORTRET: STANE BELAK-ŠRAUF

Intervju ob 90-letnici slovenskega planinstva,

s Šraufom se je pogovarjal in pripravil odgovore Janez Bizjak

Najprej kratke skice za portret: »Šrauf« je član AO Ljubljana-Matica, stanuje v Kamniku, po poklicu je strojni tehnik in je zaposlen v Zavodu za rehabilitacijo invalidov, TOZD Soča v Ljubljani kot konstruktor.

(Druge podatke glej v rubriki Alpinistične novice.)

Bizjak: Šrauf, plezaš od leta 1960. Za mnoge gornike, posebej za mlajše, najbrž ne bo odveč, če za začetek najinega pogovora, za ogrevanje, poveš, kje si začel plezati. v kateri steni in česa se iz tistih let večkrat spomniš.

Šrauf: Že moja mama je bila navdušena planinka. Po očetovi smrti nas je peljala na počitnice na Veliko planino, da bi se sprostili in pozabili žalostne dni. Kot otroka me je vsaka stvar na Veliki planini privlačila, o alpinizmu se mi tedaj še sanjalo ni. Zvedavo sem lazil po Planini in se neko popoldne zaradi planik zaplezal v strmo steno Golce. Utrgala se mi je viseča ruša in s preskokom sem se komaj ujel na polici. Več let sem potem hodil pod tisto steno in jo gledal kot svojo smrt. V nižji gimnaziji so me imenovali agitator, ker sem svojo klapo navduševal za izlete v hribe. S prijatelji smo hodili po transverzali, vedno s kolesi do izhodišča, potem pa naprej v gore. Sploh smo tista leta veliko kolesarili. Na enem teh kolesarskih potepanj sem se po naključju prvič srečal z alpinizmom. Peljali smo se do Medvod, nato čez Savo in navzdol proti Šmarni gori. Pod Turncem, tedaj še nisem vedel, da se tako imenuje, smo naleteli na ljubljanske alpiniste imeli so plezalne vaje. Nepoklicani kolesarji smo le od daleč opazovali, kar

so v Kapelci počeli Mahkota, Dular, Kunaver, Juvan, Sazonov. Nadja Fajdiga in drugi, ki jih tedaj še nisem poznal. Z velikim spoštovanjem sem požiral vsak njihov gib v skalah. S prostim plezanjem so se dolgo dajali z neko lusko, le Anteju je dvakrat uspelo, da jo je preplezal, drugi so prej popadali. Ko so se plezalci premaknili v druge skale, sem se na skrivaj pognal v tisto lusko, jo zlezel, in ker nazaj nisem upal niti znal, sem splezal kar do vrha. Ko je Mahkota videl, da je čez nemogočo lusko zlezel neznani kolesar, me je povabil, naj pridem na odsek Ljubljana-Matica. Takratni sestanki niso bili podobni današnjim, dobro še vidim Anteja, kako je v vsem spoštovanju sedel na mizi, razlagal je iz knjige, kam bodo tisto leto šli stari mački, mi navadni začetniki pa smo plaho ždeli ob zidu in vlekli na ušesa velike stvari. Zaključek šole smo tisto leto imeli na Kamniškem sedlu. Z Alešem Kunaverjem—Dušico sem se prvič poskusil v pravi steni. Plezali smo steber Brane in Jugovo poč v Planjavi. Na Sedlu sem zvedel, da je Tonač peljal tri tečajnike skozi Repov kot v dolino. Pregovoril sem še enega, da sva tudi midva, neuka začetnika, sestopala v neznani Repov kot. Opisali so nama pot, toda za čiste zelence je bil vsak opis nesmiseln, zato sva se krepko zaplezala na policah. Videla sva Tonačevo skupino, kako je varno sestopala čez Srebrno sedlo, midva pa sva morala obrniti tik nad meliščem. V strahu, da ne bi spet zašla sva se vrnila kar do vrha Planjave, od tam pa sva se po markirani poti ubogljivo spustila v dolino.

V prvi plezalni sezoni sem preplezal 21 smeri, zaključil pa sem jo z vzponom čez Čopov steber. Čopa sva splezala z Janezom Zorkom. Jaz nisem imel niti primerne obutve, lezel sem v starih salonskih čevljih, znotraj obloženih s kozuhovino, »gležnerji« smo jim rekli. 10. oktobra sem prišel v Vrata peš, Janez pa se je pripeljal na izposojenem mopedu. Tedaj je bil Janez še mehanik (pozneje se je posvetil kiparstvu, odselil se je v Pariz, tam je bil učenec Vena Piona, zdaj pa je profesor za kiparstvo na Sorboni; op. J. B.), celo soboto je popravil moped, preizkusil pa ga je z vožnjo v Vrata. O Čopovem stebru sem bral v PV, kjer je Avčin opisoval svojo prvo ponovitev; predstavljal sem si strašno težko steno, pravo grozljivko in da bi bil dovolj močan, sem prejšnji večer pojedel cel kozarec kuhanega kislega fižola. Lahko si misliš, kako me je med plezanjem napenjal in zvijalo. Plezala sva s staro »bikolorko«, vso razcefrano in načeto, ves čas se nama je krotovičila v nerešljivo solato. Nad rdečo luknjo, v tisti sloviti »haken galeriji«, sva se morala ustaviti in razvezati. Vrv se je tako zavozlala, da nisva mogla naprej. Bila sva tako nerodna, da bi nama vrv kmalu padla v dolino, preden sva rešila vse zanke in pentje. Pri tem težkem delu sva spodaj na Gorenjskem turnu zagledala dve beli čeladi, kako lezeta navzgor proti nama. »Hudič, sta pozna,« sva si rekla, ko sva ocenjevala njuno početje s sredine Čopovega stebra. Toda kmalu zatem sta naju tista dva dohitela, prehitela in kot blisk zlezla na rob stene. Bila sta Ante in Tonač, Čopa sta tedaj splezala v poldrugi uri! Ante je bil tistikrat izredno navit, vpenjal je le vsak peti klin, imel sem debele oči, ko sem gledal, kako lahko mu odreže plezanje. Midva sva se zamudila še celo popoldne, rob stene sva dosegla zvečer in v hudi nevihti kar brez baterij sestopila v Vrata. V službi sem dobil neopravičen izostanek, toda bil sem ponosen na uspeh in zadovoljen s svojo prvo plezalno sezono.

B.: Si kdaj odletel?

Š.: O, pa ja! Enkrat sem priletel z Malega Turnca prav v vznožje, drugič sem odletel nekaj dni pozneje v razu Jalovca; 5. avgusta 1962 je bilo. Smer mi je v nekaj besedah opisal Tine Miheličev, prepričan sem bil, da bo dovolj, toda s soplezalcem Miho sva se nad lopico zaplezala. Zapeljal me je klin, ki so ga zabili najini predhodniki, ki so se prav tako zaplezali. Zanihal sem nekaj metrov in obvisel nasproti soplezalcu, obrnjen z glavo navzdol. Zatem je najino napredovanje preprečila še nevihta. Strele so naju tako prestrašile, da sva v nalivu celo smer preplezala navzdol kar prosto. Ta padec sem doživel tik pred odhodom v Dolomite, precej me je demoraliziral in mi zmanjšal greben. Tudi samozavest mi je močno padla. Lekcijo sem si vzel k srcu tako, da si kaj takega nisem več dovolil celih 20 let.

B.: Še zdaj imam v spominu časopisni članek iz leta 1962, napisal ga je Belač, govoril pa je o Sazonu in Pretnarju, ki sta tedaj kot prva Slovenca, zmogla severno steno Matterhorna. Na koncu je pripisal še odstavek, da sta med našimi alpinisti tisto leto vzbudila posebno pozornost dva začetnika, ki sta se pravkar vrnila z uspešne plezarije v Dolomitih. To sta bila vidva z Janezom Zorkom, ali ne?

Š.: Res je. Poleti 62 je Aleš na odseku ugotovil, da sva z Janezom kar dobra in je predlagal, da bi šla poizkusit še v tuje gore. Bil sem brez opreme, ne kladiva ne klinov ne vponk nisem imel, letal sem od znanca do znanca, da bi kdo kaj posodil. Edino Belač je bil dobra duša. Posodil mi je cepin in dereze, ker sva po Dolomitih nameravala še v Centralne Alpe. Na PZS sva si sposodila star šotor, spran in ostuden, spredaj je bila čez celo stran z ogljem narisana velikanska rit, zadaj pa je spet čez celo stran zijal znan slovenski in mednarodni erotični napis iz treh črk. Da bi skrila to sramoto, sva nosila še zelen polivinil, s katerim sva pokrivala šotor. Potovanje v Dolomite je bila

Stane Belak-Strauf —
15. dan na Daulagiriju,
1981 — sestop

Foto Tratnik

prava pustolovščina, nobeden ni znal jezika, veliko peripetij sva doživela na napačnih vlakih, preden sva blizu koč Lavaredo pod Tremi Cinami postavila šotor. Za začetek sva splezala Preussovo poč, stene so se mi zdele tako pokončne, da nisem upal pogledati navzgor in nisem verjel, da bova kdaj uspela priti čez. Janez se je vse opise smeri naučil kar na pamet. Plezala sva čisto po začetniško, jaz celo brez kladiva, ker mi ga nihče ni posodil. Grozno je bilo v Rumenem razu. Ko sem na najtežjem mestu, v previsu lezel Janezu med kolena, sem mimogrede pogledal proti najinemu taboru prav v trenutku, ko so nama krave podrle, pomendrale in posrale šotor. Drla sva se v dolino, da bi pregnala krave. Brez uspeha. Le redki turisti, ki so hodili mimo, so se še bolj smejali. Najine Centralne Alpe so šle po vodi. Potlej sva pod Cinami spala kar na prostem, spalnih vreč nisva imela. Edino, kar sem bil položil podse, je bila plezalna vrv. Ker sva bila tudi brez kuhalnika, sva jedla surove konzerve. Posledice Dolomitov so prišle jeseni, ko me je zvijala bolezen.

B.: V zgodovini slovenskega alpinizma je prvi zimski vzpon čez Čopov steber vsaj zame mejnik. Zaključuje klasično dobo in začenja obdobje našega uspešnega ekspedicionizma, vzporedno z njim tudi kvalitetnejši zimski alpinizem, smeje ponovitve in prvenstvene smeri drugod po Alpah in na koncu prosto plezanje. Bil si zraven v zimskem Čopu, dvakrat na Makaluju, na Kangbačenu, na Sagarmati in na Daulagiriju. Vsako ime samo zase predstavlja svojo odisejado, toda verjetno je kakšna med njimi, ki jo imaš za najtežjo.

Š.: Zimski Čopov steber mi je še vedno živo pred očmi. Celo po vseh himalajskih zgodbah je zame enkratno in neponovljivo doživetje. Takrat (1968) sem bil mlad in na višku svojih moči. Danes dvomim, da bi še enkrat upal v tako avanturo. V veliko oporo sta mi tedaj bila Aleš in Tonač. Nista bila sicer več v taki formi kot nekoč, toda imela sta bogate izkušnje. Bilo je tako, da sem se jaz zanašal nanju, onadva pa name. Zgodba iz Čopa je bila divja. Opisal sem jo v PV in bi zdaj težko kaj dodal. Nikoli do danes nisem nikjer toliko časa skupaj plezal v slabem vremenu, med sneženjem. Dostikrat sem se v Himalaji spomnil prav Čopa in lahko rečem, da ni bilo nikjer in nikoli težje kot tedaj pozimi v Čopovem stebri. Niti na Daulagiriju ne. Vsaj gledano po posameznih dnevih. Prav ta spomin na kalvarijo v Čopu, me je vzpodbujal, recimo, na Everestu, ob sestopu in bivaku nad 8000 m. Rekel sem si tedaj, da težje ne more biti, kot smo svojčas prestali v Čopu, tudi tam smo bili prepuščeni samemu sebi, nihče nam ni mogel pomagati, bili smo dobesedno odrezani, mraz in zimsko neurje nista popustila več dni. Morda je ta spomin zalegel, da smo zdržali tisto noč in sestop na Everestu. Enako velja za moje druge poznejše zimske vzpone. Pri vseh sem se vračal v Čopa in si dopovedoval, kako sem nekoč že prestal take stvari. Kajti, če bi bilo kje težje, bi to pomenilo že korak čez rob. Tudi v steni Daulagirija sem večkrat pravil Cenetu in Emilu, da je bilo v Čopu težje od tistega, kar smo tisti čas doživljali. Seveda so tam druge razmere, primerjava pa je spodbudna. Ta samotolažba je pomagala v najtežjih trenutkih. Če smo tam prišli čez, bomo tudi tu! In smo res zmogli.

B.: Pa sva pri Daulagiriju. Dobro se spomnim, kako sva po uspešnem Makaluju sedela pri tebi doma, bil si še ves v zanosu zaradi Makaluja, toda na koncu si dejal, da Makalu še ni tvoj življenjski cilj. Da tudi Everest še ne bo to, ampak — južna stena Daulagirija. Potem si pokazal razglednico te stene. Strašno visoke stene! 4000 m visoke. Petkratna višina triglavske stene torej. Nekaj nemogočega tudi za izkušene alpiniste. Že z razglednice je gledala ena sama obupna strahota. Kdaj te je pravzaprav zagrabil pojem z imenom Daulagiri?

Š.: Želje, ki si jo kot otrok vtepeš v glavo, zlepa ne opustiš. Tako se je začelo z mojim Daulagirijem. Prva himalajska gora, o kateri sem bral, je bil Daulagiri. To je bila knjiga, ki sta jo napisala Dinko Bertonec in Vojko Arko o argentinski odpravi na Daulagiri; v njej je sodeloval naš rojak Bertonec. Takrat še nisem plezal, toda knjiga me je tako pritegnila, da sem sanjal, kako bi prišel na Triglav ali kvečjemu na Veliki Klek! Da bom kdaj lazil po Himalaji, tega si še v sanjah nisem predstavljal. Mnogo let pozneje sva z Robasom bila v Mooserbodnu pri Fritzu Moravcu. On je vodil avstrijsko odpravo na Daulagiri, o gori smo veliko govorili, zavzet je bil kot zadnji osemstisočak, z vseh strani je veličasten, nikjer ni najti šibke točke. Cilj, zasejan v davni mladosti, je dobival otipljivo podobo.

Ko sem lezel na Everest, sem že razmišljal o Daulagiriju. Ko smo se vračali domov, so vsi govorili o Lotseju, jaz pa sem bil preveč pod vtisom Ang Pujeve smrti, zato mi je bilo neprijetno, da bi moral spet kmalu hoditi po tistih dolinah. V Kathmanduju sem prosil Toneta (Škarjo), da je vložil prošnjo za Daulagiri. Kazalo je, da bomo prišli na vrsto šele 1984, potem so nam skrajšali na jesen 81. Prvi ogledi gore so se slabo končali. Iz naše šole za gorske vodnike pod Anapurnami sva s sopotnikom Ladom Pavliho potovala v monsunu in z malo denarja. Gore še videla nisva in lahko si predstavljajš, kako me je prizadela neuspešna izvidnica. Ker ni bilo denarja za več ljudi, sem na drugo izvidnico šel sam. Potoval sem v sklopu odprave Lotse 81. Imel sem dva nosača in enega Šerpo. Fotografski material, ki sem ga posnel, ni bil najboljši, toda priganjal nas je čas. Veliko smo se pogovarjali, kako organizirati odpravo v tako kratkem času (z izvidnice sem se vrnil 18. aprila, odprava je odpotovala jeseni, vmes so bili le poletni dopustniški meseci). Najprej smo delali načrte v okviru PD Matica, potem je Škarja sklenil, da mora biti Daulagiri republiška odprava.

B.: Kakšne so bile organizacijske priprave? Kot vem je bil tvoj avto potujoči urad za Daulagiri.

Š.: Zelo slab začetek je bil. Prav med letnimi dopusti smo se na PZS pripravili za našo odpravo. Nekateri je niso hoteli podpreti niti simbolično. Jaz sem se dajal z organizacijo, prerekanja pa je za nas opravljajl Škarja kot načelnik KOTG. Bil sem zelo presenečen in nisem mogel razumeti, da lahko nekateri nagajajo, mečejo polena pod noge. Poguma pa nisem izgubil. Nasprotno. Sklenil sem, da bom v skrajni sili šel za svoj denar, za enega soplezalca bi že zvrtili sredstva. Tone je zelo zagnano pomagal, z veliko potrpežljivostjo je spravil zadevo na zeleno vejo. Morda me je prav to »zatikanje« vzpodbudilo in je pomagalo h končnem uspehu.

B.: Daulagiri je zdaj več kot leto dni za teboj. Naši planinci so spremljali odisejajo po časopisih, potem smo gledali barvne diapozitive. Zanima me, kako sam podoživljajš to divjo zgodbo zdaj, z odmaknjenim in bolj umirjenim pogledom. So morda ostali kakšni trenutki, ki se počasi kristalizirajo v najtežje?

Š.: Tiste z oznako „najtežji“ je nemogoče določiti. Preveč jih je bilo in ni bilo dneva brez njih. Najhujše je bilo pravzaprav že v bazi po neurju, ko se je bilo treba odločiti ali gremo v steno ali ne. Nekaj dni nisem spal, vedel sem, da ne bo več vrnitve, ko se bomo odločili za pot. Za nekatere dni ali trenutke preprosto ne moreš verjeti, da si jih preživel. Vzemimo ledni plaz, ki smo mu ušli zadnji hip, pa sedemurno čakanje, da je stena omrznila in se je padajoče kamenje umirilo. Najbolj dramatičen je bil zadnji bivak pred spustom na drugo stran gore. Bilo je najbolj mraz, pestil nas je najhujši veter, najbolj smo bili utrujeni in najbolj lačni, pa je prav tedaj crknil kuhalnik, prilezli smo najvišje, vrh se nam je smejal na dosegu roke, pa smo se mu morali odpovedati. Cenetu so začeli zmrzovati prsti, vsi trije smo bili najbolj na koncu. Potem so se tisti »naji« zgoštili in marsikomu je najbrž nerazumljivo, da smo po vsem tem sploh še ostali živi.

B.: Po vaši vrnitvi z Daulagirija je bilo precej hude krvi o potrebnosti in nepotrebnosti alpinističnih odprav. Tudi znotraj PZS. Nekateri so ti očitali, da se greš privatni ekspedicionizem in da za svoje osebne cilje tvegaš življenje drugih. Škarja je v uvodni besedi pred vašim predavanjem v Komuni lepo povedal, da je uspešna družba sestavljena predvsem iz uspešnih posameznikov.

Š.: Odprava je bila špartansko zamišljena in zato lahko tudi smrtno nevarna. Ko smo odpotovali, sem v intervjuju obljubil, da bom pripeljal vse fante žive nazaj in da bom tudi tedaj, ko bo najbolj nevarno, sam v špici dogajanja in ne bom nikogar namesto sebe pošiljal po kostanj v žerjavico. Pozneje, na gori, sem se vsak dan spomnil te obljube. Na očitke se ne smeš dosti ozirati. Na sami gori ni nikogar, ki bi ti mogel ugovarjati, sam svoj gospod si, dokažeš lahko in moraš dokazati, kaj zmoreš. Pred odpravo jih ni bilo veliko, ki bi sploh vedeli, kaj pomeni odprava v južno steno Daulagirija in še v alpskem stilu povrhu. Bil sem kot Don Kihot proti mlinom... Nikogar ni bilo, recimo, da bi nam pomagal iskati zdravnika. Izbran je bil dr. Tomaž Ažman, toda z nami ni smel. Rečeno nam je bilo, da ima v službi važnejše zadolžitve. Nobenega priporočila nam ni uspelo dobiti. Če bi zdravnika imeli, sem prepričan, da Cene ne bi utrpel tako hudih posledic. Do zadnjega nisem bil pozabil, kar sem obljubil doma. In na grebenu sem se zavestno odpovedal vrhu ter se zaradi omrznjenega tovariša odločil za sestop. Zdaj mi ni žal tiste odločitve, le za Cenetu mi je hudo, ker je od vseh plačal največji davek.

Leto 1968 na I. odpravi »Hindukuš«, na vrhu 5905 m visokega Koh E Dašina.
(Na fotografiji »Srauf« in Cic Štupnik.) Prvi vzpon na vrh

Foto S. Belak

B.: Kako ste izbirali člane za Daulagiri? Menda si z vsakim posebej prej plezal v domačih gorah.

Š.: Bil sem v težki situaciji, ker je bila isto leto tudi odprava Lotse. Tam je bila zbrana smetana našega alpinizma. Po pravilih PZS pa alpinisti ne morejo dvakrat v enem letu na himalajsko odpravo, zato je za Daulagiri ostala rezervna garnitura. Prepričan sem, da bi se stvari drugače odvijale, če bi bila zraven Nejc, Marjon ali kdo drug z izkušnjami na 8000 m. Toda ker so sodelovali na Lotseju, so izpadli iz kombinacije. Selekcija je potekala v redu. Na drugi razpis se je prijavilo 26 alpinistov. Po kriterijih selekcije so bili izbrani štirje, enega pa sem smel kot vodja izbrati sam. To je bil Sabolek, zanj sem se dosti trudil, da je prišel v ekipo. Morda sem pri tem preveč upošteval njegove odlične zimske vzpone, človeško plat sem pa premalo poznal. Prvi kratki stiki z njim so se začeli že v priprava.

B.: Kako vzdržuješ stalno kondicijo, fizično in psihično? Kako si treniral za Daulagiri?

Š.: Glede kondicije se nisem nikoli zapustil, vse od leta 60, ko sem začel plezati. Sam sebi nisem dovolil, da bi mesec dni počival. Vsaj ob sobotah in nedeljah sem vedno na turah. Mogoče bo kdo rekel, da to ni »fair« do družine, toda če hočeš plezati kontinuirano, je takšno življenje pogoj. Za Daulagiri ni bilo skupnih treningov, imeli smo le nekaj skupnih tur, plezal sem z vsakim, razen z Zupanom, njega sem poznal z Everesta. Namesto intenzivnega treninga sem v glavnem tekal za tisoč opravki, da smo v treh mesecih spravili skupaj odpravo. Tudi to je bil rekord, toda fizično sem bil na psu. Le ob sobotah in nedeljah sem načrtno plezal, čez teden pa sem se s kolesom vozil v službo v Ljubljano. 60 km vsak dan — za kolesarje ni veliko, zame pa je bilo to, glede na dane možnosti, že kar precejšen napor.

V načrtu smo imeli aklimatizacijsko turo na Mont Blanc, toda zmanjkalo je časa in denarja. Še celo zadnjo noč pred odhodom smo pakirali.

B.: Kakšne so posledice vaše odisejate? Mislim na omrzline in na amputacije.

Š.: Že pod steno sem vsem povedal: Če gremo v steno, povratka ne bo. Tudi pomagati ne bomo mogli drug drugemu, v tej strašni steni bo kaj takega nemogoče. V steno smo šli z zavestjo, da lahko vsaka še tako majhna in nepomembna poškodba povzroči smrt. Med vzponom smo bili izpostavljeni velikanski temperaturni razliki. Spodaj nas je dajala pripeka pri + 40°, zgoraj pa vihar pri — 40°. Glavni problem v Himalaji je dehidracija. Nosili smo »astronavtsko« hrano Moutenhouse, ogabnega okusa. Priprava te hrane potrebuje veliko vode, sicer je neužitna. Ta dehidrirana hrana nas je še bolj dehidrirala. Ponoči je bilo treba topiti vodo, namesto, da bi človek spal. Zaradi vetra in mraza kuhalniki slabo gorijo, dve uri sta bili potrebni, da smo stopili liter vode. Zdravniki trdijo, da mora človek vsak dan popiti 6—8 l tekočine. V tistih višinah je mi vsi skupaj nismo popili 4 litre v 24 urah. Posledica je dehidracija telesa. Prve dni ne opaziš nič, po desetih dneh je že kritično. Kri ne cirkulira, to pa povzroča neprekrvavljenost in omrzline. Zaradi goste krvi te lahko pobere infarkt. Kar čutiš, kako ti gredo mravljinci v roke. Toda kljub vsemu smo bili do grebena optimisti. Tam se je vse začelo obračati proti nam; oster veter, hud mraz, kuhalnik je crknil in ostali smo brez vode, hrane in brez radijske zveze. Cene je začel tarnati, da ne čuti več rok, vse do drugih členkov je imel omrznjene. Postalo me je strah, sestop po isti smeri ni bil mogoč. Toda ponoči je Cene vseeno smrčal, jaz pa nisem vedel, je to dober ali slab znak. Po petnajstih dneh smo se prvič sezuli na pašnikih v dolini. Emil ni imel posledic, jaz precej, Cene največ.

Meni so se omrzline popravile. Cenetu pa ne. Ko so se mu odprli mehurji, je nastopila gangrena. Izgubil je vse prste na obeh nogah, na desni še malo več. Nekoliko boljše je bilo z rokami. Na letalu sem mu vsaki dve uri na WC previjal nogi. Doma sva se čez dva dni dobila v bolnici, pripravljali so ga za amputacijo. Bila sva skupaj v isti sobi, ne morem povedati, kako me je stisnilo, ko so ga po operaciji pripeljali nazaj v sobo. Meni so pobrali samo nohte in malo mesa na prstih na nogah. Cene zdaj že pleza in smuča, upam, da se bo počasi popravil, kot so se opomogli Marjon, Bešlin ali Marička Škerlepova. Brez posledic jo je odnesel Emil Tratnik. Če pogledam nazaj, smo bili srečni, kajti podobne zadeve se navadno končajo tragično. Sam v sebi sem bil srečen tudi zato, ker mi je uspelo izpolniti obljubo, kljub mnogim odstopom od prvotnega načrta odprave!

B.: Nekateri alpinisti trdijo, da jih ni nikoli strah, drugi pošteno priznavo, kako jih je strah pred vsakim vzponom. Kaj pa ti?

Š.: Človek, ki pravi, da ga ni nikoli v stenah strah, laže. Res pa je, da me je včasih strah veliko bolj dajal kot zdaj. Z leti spoznaváš samega sebe, gore dobivaš izkušnje, rutino. Toda z izkušnjami se vsako leto lotevaš težjih stvari. Če bi na začetku svojega plezanja postavil, recimo, Daulagiri ali Everest, bi me od strahu pobralo. To je normalno. Vedno se bojim, da se med plezanjem podere skala, bojim se plazu. Vedno

Daulagiri 1981 —
7. dan — rob stene
ali japonski greben
na višini 7350 m.
Plezala Bercič
in Tratnik

Foto S. Belak

me je strah pri prečkanju ali plezanju čez strme vesine, kjer je latentna nevarnost, da se bo kaj odtrgalo. Nevarno je, če ne zaznaš, kako je nevarno. Preveč strahu pa spet ni dobro, sicer ne bi prišli nikamor.

B.: Kaj misliš o Reinholdu Messnerju?

Š.: Predvsem bi rad poudaril, da je Messner profesionalec in to odličen profesionalec! Kot alpinist in kot zaslužkar. To zadnje mu zamerijo celo profitno misleči zahodnjaki. V njegov »show« je vključena tovrstna športna industrija z vsemi ustreznimi reklamnimi prijemi in odmevnostjo. Poleg tega gre pri njem še za močan nemško nacionalni element. Zato ima fant vse drugačne pogoje in možnosti kot mi. Te možnosti zna tudi izkoristiti.

Druga plat vprašanja je vzporejanje njegovih dosežkov z našimi. Dejstva so najboljši odgovor! Splezali smo cilje, za katere je taisti Reinhold trdil, da so nepreplezljivi. Tako je bilo z Makalujem, zahodnim grebenom Everesta, Lotsejem, Daulagirijem, Aconcagua... Prepričan sem, da imamo že kar v Sloveniji nekaj boljših, kot je Messner. Njegov nekdanji rekord 10 ur za severno steno Eigerja je lani Franček Knez potolkel za 4 (štiri!) ure! To je svetovni rekord. Je kdo kaj napisal o tem ali komentiral? Ni vredno besed? Če bi kaj takega uspelo Messnerju, bi se naši novinarji nedvomno dosti bolj angažirali, da o tujini sploh ne govorim. Ne znamo in nočemo ceniti domačih uspehov in alpinizem je še posebej zapostavljen. Do današnje alpinistične generacije je to nepošteno, če že ne kar žaljivo. Sicer pa bi bilo zanimivo ponuditi enemu naših vrhunskih alpinistov približno tako možnost delovanja v Himalaji, kot jo ima Messner.

Stalo bi nekajkrat manj kot nas stane drugo razredni nogometaš, v odličen rezultat pa ne dvomim! Torej na kratko: »Pravi mož na pravem mestu«. Tako v gorah kot tam, kjer padajo cekini.

B.: V Nepalju smo Slovenci zgradili in organizirali šolo za gorske vodnike. Kot pomoč tej deželi. Inštruktorji iz drugih alpskih držav, ki sodelujejo v tej šoli, svoje sodelovanje obešajo na veliki zvon. Pri nas pa je ta konkretna pomoč neuvrščenemu Nepalju tako zastavljena, da je vsako jesen, ko je šola odprta, kup negotovosti, ali bosta šla tja dva inštruktorja ali kar nobeden. Ker ni denarja. Še za izbrane najraje vidimo, da si sami plačajo dopust in stroške. O naših tradicionalnih odnosih z Indijo, od Nehruja sem, ne bova govorila. Toda z izjemo Trisula poznajo naši alpinisti indijski del Himalaje le teoretično. Kje, misliš, so vzroki za vse to? Kje so vzroki, da v Sloveniji, v alpski deželi, alpinizem nič ne pomeni? Saj dobi srednje razredni nogometaš za prestop iz enega kluba v drugega toliko, kot je veljala naša žepna odprava. Torej tako nekako, kot če bi alpinist prestopil iz AO Matica v AO Kamnik, pa bi za ta korak dobil odpravnino v višini male odprave.

Š.: To je gora problemov, ki imajo različne korenine! Nepalska šola je nedvomno samo naše delo. Konkretna ideja in realizacija Aleša Kunaverja. Na UIAA pa jo vse bolj razglašajo kot svoj dosežek. Lahko se zgodi, da bodo v šoli počasi prevladali tuji inštruktorji, mi bomo odpadli in pozabili nas bodo. Nerazumljivo je, da ne najdemo denarja za nekaj inštruktorjev, saj je to zelo otipljiva pomoč prijateljski neuvrščeni državi. Za tovrstno pomoč trošijo velike denarje, pa ne razumem, zakaj je nepalska šola tako breme. Ob tej šoli velja star kitajski pregovor: če daš človeku ribo, ga nasitiš enkrat, če pa ga naučiš loviti ribe, ga naučiš živeti. Ni težko razumeti, zakaj je čutili odpor, kadar v Nepalju ali Indiji prosimo za dovoljenja. Tja ne moreš hoditi brez denarja, kct revež med reveže. S takimi nimajo tam kaj početi, čeprav smo verbalno njihovi prijatelji. V vsakdanjem trdem življenju domačinom politika ne pomeni ničesar. Da je denar sveta vladar, začutiš tam v vsej kruti elementarnosti. Ni čudno, če rajši sprejmejo bogate Nemce ali Japonce. S tega stališča smo mi zapostavljeni že od trenutka, ko prijavimo kandidaturu za pomembnejši himalajski vrh. Še zdaj je zame nezasišano, kako so na prvem Kangbačenu morali nekateri naši ostati v Nepalju za »talce«, dokler ni iz domovine prišel denar za plačilo uslug pa ne hotelskih! Vidiš, taka je druga plat našega himalajzma! Čeprav v mednarodnem okviru dandanes štejejo slovenski alpinizem v svetovni vrh, se nekateri ubadamo z večnimi problemi že kar na začetku, pri prošnjah za izredno odsotnost z dela med odpravo.

B.: Leto 1983 pomeni 90 let organiziranega slovenskega planinstva in hkrati 90 let PD Ljubljana-Matica. Vem, da na planinsko organizacijo gledaš zelo kritično. Kaj bi dejal ob 90-letnici? Kakšna naj bi bila po tvojem planinska organizacija? Kaj bi morali alpinisti še storiti, da bi bilo boljše?

Š.: Zastavljaš mi kočljiva vprašanja — odgovori z mojega stališča ne morejo biti evforično pozitivni. Žal, prej narobe. Sam sem dolga leta živel zelo idealistično »za našo stvar«. Daulagiri in vse okoli njega mi je odprl oči. Vsako oko ima svojega malarja, pravi star slovenski pregovor. Moje trenutno vidi precej črno. Mislim, da je vsakomur jasno, da so dejanja, ki nekaj pomenijo, ne besede. Hočem reči, da lahko pohvalimo le alpinistične dosežke in to upravičeno. Z njimi se radi hvalimo, kadar govorimo o dejavnosti naše planinske organizacije. Ideja o organizaciji odprave ali vsaj spontana podpora prihaja iz entuziastičnih alpinistovih ust. In nikomur ni ob bolj ali manj srečno končanih velikih dosežkih nerodno hvaliti se z rezultati, čeprav je jasno, da so plod in pobuda posameznikov. Toliko o vrhunski veji našega planinstva. Kritično gledam tudi na odnos osrednje organizacije do svojega članstva. Rahljajo se medsebojne vezi. Dosti je papirnate vojske, veliko je sklepov, izpolnjujejo pa jih le malo, moti me povprečnost in umetno ustvarjena ločnica med alpinisti in planinci.

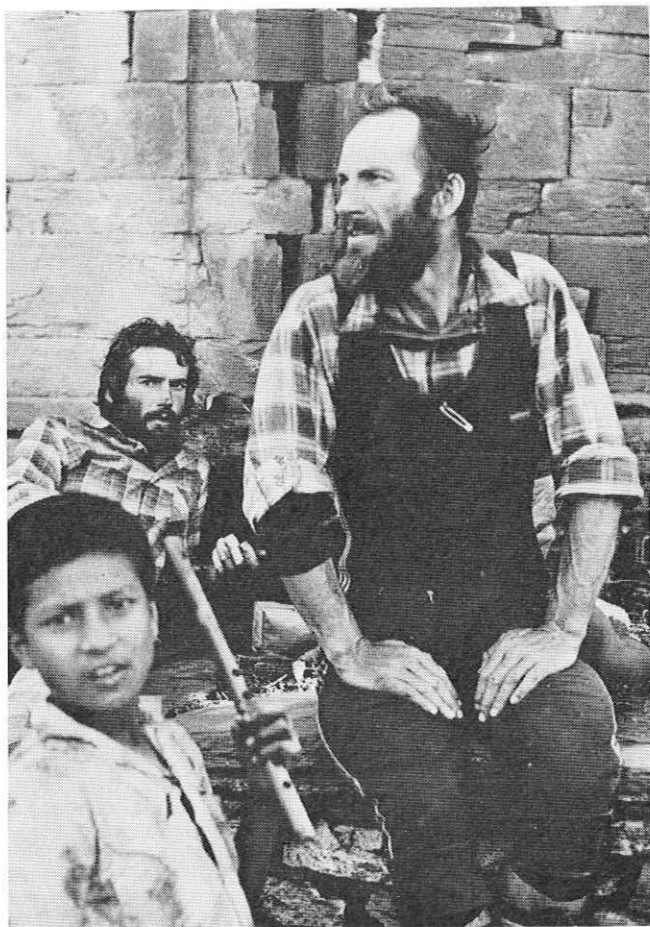
Danes vemo, kaj je planinstvo. Če je bil vzpon na Triglav v Kadilnikovih časih alpinistično dejanje, to dandanes gotovo ni več. Danes so se merila spremenila in za uveljavitev na kateremkoli področju je potrebno precej več od nekdanjih, ki so tedaj štela za vrhunske stvaritve. V drugih športnih panogah so to že zdavnaj spoznali, v planinstvu pa mečemo kar vse v isto vrečo. Narod se mora potrjevati! In tako majhen narod, kot smo Slovenci, še posebej! Menim, da se naše planinstvo preveč suče okoli statutih, pravil, finančnih učinkov, anuitet in kdo ve kakšnih čudnih »spomenikov« modernega filozofiranja še. Sučemo se v nikitinskem dimu na nešteti sestankih; v planinskih bajtah pa je alkohol, žal, najbolj čislani vir dohodka za naše planinsko gospodarstvo. Pa smo spet pri denarju. Naša nedonosna vrhunska veja planinstva ima malo pošteni in naklonjenih zagovornikov. Nekateri sicer mahajo z našimi uspehi, ampak za druge cilje. Zato so denarji, ki jih dobi vrhunski alpinizem iz sredstev TKS, prepričli. In še te požira administracija PZS. Kako naj naklonjeno gledamo na dejstvo, da že od prej zreduciranih sredstev za neposredno planinsko dejavnost gre za administriranje še dodatno

po 10 starih milijonov od komisije za alpinizem in od KOTG zgolj za svoje funkcioniranje! Veliko, oziroma večina dela s tega področja je na plečih amaterjev, ki včasih v nedogled moledujemo za usluge, ki so pošteno plačane. Včasih me res pograbi malo dušje, da bi vse pehanje, posedanje na sestankih in filozofiranje poslal k vragu in se ukvarjal samo še z GORO, kajti le ta očiščuje. Kot vidiš, take »planinske« dejavnosti ne maram, ker razdira dobre odnose med ljudmi in ustvarja vzdušje, da pozabimo, kaj nas družijo in zakaj smo pravzaprav skupaj.

Sprašuješ, kaj naj bi alpinisti počeli, da bi bilo bolje v naših vrstah. Kaj neki? Plezali, se potrjevali in izpopolnjevali kot vsi drugi športniki. Naši funkcionarji bi morali videti svoje poslanstvo v znanju, vplivu in pomoči, ki je mladini potrebna. Tudi »odsluženi« alpinisti ne bi smeli pozabiti svojega nekdanjega priljubljenega konjička, zato alpinizmu ne bi smeli izkazovati nenaklonjenosti, lahko bi mu res pomagali s svojim znanjem in ugledom.

B.: Kako si zamišljaš razvoj slovenskega alpinizma? Mislím na program, ne na gmotne možnosti. Era osvajanja himalajskih vrhov je šla mimo nas. Ujeli smo obdobje raziskovanja sten osem in sedemtisočakov. Tretja doba bo verjetno pomenila grebenska prečenja celih pogorij na višini 8000 metrov. Morda solo vzpone?

Š.: Očitno se težišče alpinizma seli iz Alp v Himalajo in Karakorum. Slediti moramo razvoju v svetu. Da bi kdaj diktirali usmeritve, ne verjamem, ker so preveč povezane z denarjem. Ni se bati zatona te lepe dejavnosti. Narobe! Mislím, da alpinizem pri nas in v svetu dobiva na ugledu. Tudi pri nas doma je še veliko možnosti. Naše zimske stene so trda preizkušnja in odlična priprava za največje cilje, ki jih je v Himalaji, Karakorumu, Andih in drugod še za dobrih 10 let. Pred nami so številne dejavnosti, od prostega plezanja do žepnih odprav na visoke vrhove, samohodstvo in ekstremno smu-

Spet med ljudmi.
Srauf, levo v ozadju
Berčić v Kalo Pani
pod Daulagirijem,
po povratku
s te gore

Foto Tom Jagtemberg

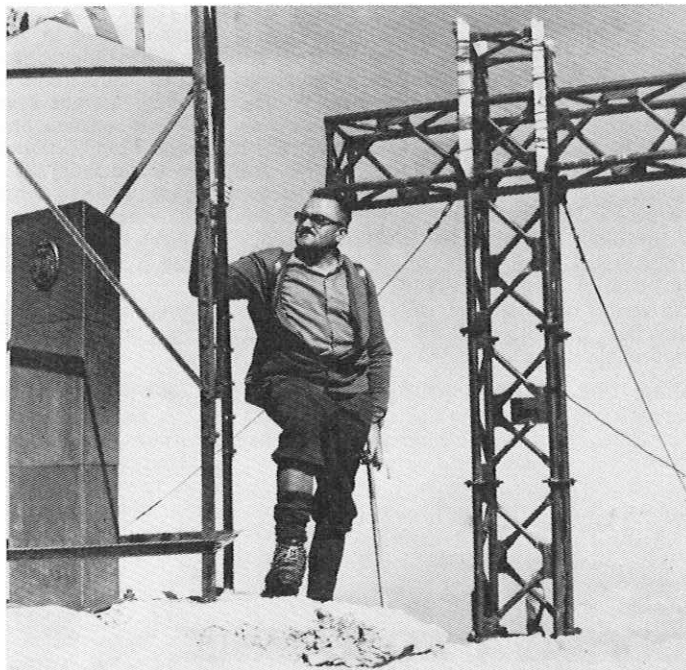
čanje, ki je kar zamrlo. Prihodnost ima v rokah mladina. Ta bo že znala najti nova merila in možnosti. Človekov duh snuje vedno kaj novega. Čas bi tudi bil, da bi storili kaj novega na področju planinskega filma. Zaradi finančnih bremen odpoveduje tukaj ves entuziazem posameznikov. Po tistem, kar sta pred vojno naredila Ravnik in Badjura, nimamo več kaj pokazati. Gledamo samo filme, posnete za našimi mejami. Naš razvoj gledam tudi v okviru SLO, pa smo tam zapostavljeni. Kadar bi šlo zares, ne bomo potrebovali debelih ljudi, ki bodo na vsakem bregu pihali kot meh, ki jih bo zeblo in bodo zmeraj lačni. Pri stanju našega alpinizma je nedopustno, da še vedno nimamo svoje nacionalne gorniške šole. V Nepalju imamo svojo šolo, doma pa ne. Ni čudno, če srečujemo po naših gorah tečajnike in kliente tujih gorniških šol, vodijo jih tuji vodniki in nam na domačih tleh jemljejo (predvsem devizni) dohodek. Taka šola je zame važnejša kot vsakoletno prepiranje okrog statotov. Zraven pa ugotavljamo, da ni delovnih mest. Te šole bi zaposlile vsaj sto ljudi, vseeno je, kje bi bile; lahko v Bohinju, v Zgornjesavski dolini, v Bovcu, Kamniku, Solčavi. Pričakujemo, da bo odločitev padla sama od sebe od ne vem katere organizacije. Privatniki pri nas pa niso tako situirani, da bi kaj takega zmogli, kot je to nekaj vsakdanjega pri znanih alpinistih ali vodnikih drugod po Alpah. Podobno neurejeno je na področju gorskega vodništva in pri organizaciji turnega smučanja. Naše turistične organizacije ali potovalne agencije nimajo nobenih programov v tej smeri, nobenih ponudb, nobene iznajdljivosti. Pridejo tujci na turistični urad, ker bi radi najeli vodnika za hribe, toda na agenciji zvedo, da jih nimamo. Kaj je lahko temu krivo? Morda zavist in bojazen, da bi gorski vodniki obogateli? Kriva je predvsem naša lastna neorganiziranost. Ne zavedamo se, da je ta panoga ena izmed oblik deviznega priliva. Majhnost, neodločnost in povprečnost nas dela podpovprečne!

OB 70-LETNICI TINETA ORLA

Čas neugnano beži, kot potoček s planin. Naš korak bi se rad umiril, da bi popotnik postal in bi premišljal, kaj vse je že bil postoril, kaj bi še rad in moral postoriti! Profesorja Tineta Orla, ki je 9. februarja 1983 praznoval svoj 70. rojstni dan pa je ta neugnani čas pravzaprav presenetil. Vprašuje se resno in zadržano — je res minilo sedem desetletij, ko pa je še toliko dela, ko ni mogoče misliti na dneve v tednu. Ko pa pogleda na knjižno polico, kjer se vrsti 30 letnikov Planinskega vestnika, se rad spominja vsake številke posebej, saj je vsako posebej tudi po petkrat prebral, preden je izšla, mi pa smo mu hvaležni, da je svojo obveznost glavnega urednika (1948—1979) kot je sam izjavil, imel za »srčno zadevo« in je kot slavist, pedagog, planinec dal planinskemu glasilu tudi sebe.

Ustanovna skupščina Planinske zveze Slovenije je 6. 6. 1948 izvolila svoj glavni odbor, ki ga je sestavljalo pet funkcionarjev in 28 odbornikov, med njimi je bil tedaj tudi Tine Orel. Pravzaprav sem v zadregi, ko ob tako lepem, visokem jubileju profesorja Tineta Orla opisujem njegov delovni opus; preprosto zato, ker je nemogoče našteti vse njegove življenjske postaje — od profesorja, inšpektorja, do ravnatelja gimnazije v Celju (1945—1963) pa pedagoškega svetovalca in direktorja Zavoda za prosvetno pedagoško službo — enota Ljubljana (1963—1969), vodje sektorja za učbenike na Republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo, ko je bil odgovoren za učbenike vzgojno-izobraževalnih organizacij od vzgojnovarstvenih zavodov do visokih šol (1970—1971), predstojnika oddelka za učbenike v Zavodu za šolstvo SR Slovenije (1971—1973) in nato vse do upokojitve, ko je bil profesor višje šole na Pedagoški akademiji v Ljubljani in je poučeval predmet — »kultura pisnega in ustnega izražanja« na dislociranih oddelkih v Novi Gorici in v Novem mestu. Že na začetku svoje pedagoške poti je spoznal grenkobo življenja — po končanem študiju leta 1936 je bil dve leti brezposeln in je šele 4. 9. 1938 dobil zaposlitev na celjski gimnaziji. Na pedagoško vzgojnem področju ga odlikuje predvsem to, da v delu z dijaki, študenti in med svojimi kolegi, profesorji ni ničesar posploševal. Vsaka osebnost je pomenila zanj predmet pravične obravnave, pozornosti, načina dela in pedagoške vzgoje. Zato ni čudno, da je kot profesor in vzornik — neumorni delavec in sodelavec ves čas svojega pedagoškega dela umel vzpodbujati mlade talente (iz njegove šole sta izšla tudi K. D. Kajuh, dr. Matjaž Kmecl in drugi).

Tankočutno spoštuje pisano slovensko besedo. Rad reče: Pisana beseda je osnova, je kažipot, je oblika izražanja in sporazumevanja med ljudmi, izraža duha in misel, je izraz kulture in humanizma! Zato ni čudno, da je bil naš Tine Orel lektor številnim učbenikom, še posebej pa je bil iskren in vzpodbuden svetovalec, ko je brez vsake zavisti za vsebinsko zasnovu učbenikov in z mnogo truda in z vztrajnostjo vlagal svoje znanje

v iskanje slovenskih izrazov za številne pojme na najrazličnejših znanstvenih področjih. Njegova prizadevanja za lepo slovensko besedo so izhajala iz kritičnega odnosa do slovenske pisane besede in izrednega posluha za razumljiv in naraven jezik, ko je vsa ta spoznanja v jezikovni kulturi prenašal na učence in dijake. Zato ni čudno, da je bil član komisije za strokovne izpite za profesorje in sicer kot izpraševalec za slovenski jezik. Za zajeten zvezek je njegovih publicističnih člankov od »Ritma pri Prešernu, slovenskega jezika 1940«, gledaliških kritik, člankov v Celjskem zborniku 1957—1963, člankov v Naših razgledih in v »Kulturi in športu« v letih 1963, 1975, 1976. Od leta 1965 je sodeloval pri pripravi Slovenskega biografskega leksikona, od leta 1967 pa je bil sodelavec Jugoslovanskega leksikografskega zavoda. Uredil je knjigo prof. dr. Avčina — »Kjer tišina šepeta«, 1964—1967, Mlakarjeve izbrane spise »Iz mojega nahrbtnika«, 1967, Potočnikove izbrane spise »Srečanja z gorami«, 1969 in »Planinsko šolsko berilo«, 31 avtorjev, 1968 z uvodi in komentarjem. Mnogim izdajam je napisal uvodne in spremne besede, na primer — »Stena« (Tone Svetina), prevedel je dr. Tichyjevo »Himalajo«, 1972 in L. Terrayevo »Osvajanje nekoristnega sveta« in tako naprej.

Tineta Orla pa ne srečamo samo med knjigami in ob pisanju, ampak tudi kot družbenega delavca; kot predsednika Sveta za prosveto in kulturo takratnega okraja Celja (1955—1960); člana sveta za znanost LRS (1958—1961). Večkrat je bil predsednik žirije na celjskem festivalu, natečaju dramskih del, Ljudske univerze v Celju, predsednik okrajnega odbora sindikata prosvetnih delavcev (1947—1950); član založniškega sveta Mohorjeve družbe (1947—1962); podpredsednik Stalne turistične konference v Celju in Celjske turistične zveze (1952—1963), podpredsednik šolskega odbora Glasbene šole 1954—1962)...

Kot pedagoga, javnega delavca, ga srečamo na številnih prostovoljnih delovnih akcijah; naj jih nekaj navedem: Pomladi 1946 priprava 150 m³ drv za kočevsko gimnazijo; leta 1946 pri gradnji Mozirske kočice 34 dni, leta 1949 »Avtopot« na 121. km — z gimnazijsko brigado; leta 1953 Doboje—Banja Luka na 28. km — z gimnazijsko brigado; v letih 1958—1960 gimnazijski stadion v Celju. S to akcijo, v kateri je sodelovala gimnazijska brigada, je bilo takrat prihranjenih 8 milijonov dinarjev...

In kaj naj rečemo o delu Tineta — planinskega orla, v planinstvu, ko pozna njegovo delo kar troje generacij — njegovi vrstniki in mi, njegovi učenci ter naši otroci, če ne celo še pionirji, ki so šele začeli brusiti šolske klopi in s svojimi mentorji ali starši prebirajo planinsko abecedo po njegovih stopinjah, gorskih poteh, plezalnih smereh ali ob prebiranju njegovih napisanih besed?

Tine je bil odbornik celjske planinske podružnice SPD od 1940. leta; uspešen predsednik društva v Celju pa je bil 17 let (1946—1963); član Glavnega odbora PZS do 1979. leta;

član gorske reševalne postaje v Celju od 1947.—1960. leta; v letih 1946—1957 je vsako leto organiziral po več izletov v planine z dijaki v letnih in zimskih razmerah, kar je bila zelo konkretna šola v naravi, izlet, združen z nevsiljivim predavanjem, razgovorom, predvsem pa vaja z mladimi v učenju v naravi, kako ji prisluhniti in jo varovati. Leta 1949 se je s 33 mladinci v maju udeležil odhoda Titove štafete z vrha Triglava v povsem zimskih razmerah. V obdobju 1933—1957 je aktivno opravil številne plezalne ture od III.—VI. stopnje in to v Triglavski steni, v severni steni Škrlatice, Hornovo smer v Javlovcu, Okno in Jugovo grapo v Triglavu, zahodno steno Planjave, severno steno Razorja, greben Mangart—Ponce, severno steno Kalške gore. Ima več zimskih smeri: Prusik—Szalayevo v Triglavski steni, v Kamniških Herletovo v severni steni Ojstrice itd. O svojih 7 plezalnih turah na Grossvenedigerju in v Gesäuse od III.—V. stopnje pa je pisal v PV 1950 in 1951. Petkrat je bil udeleženec svetovnega filmskega festivala v Trentu, o čemer je pisal od 1953. leta naprej vsako leto.

Še vedno poln načrtov, prijetno nasmejan, rad pokramlja o planinski dejavnosti, o književnosti, gledališču ali filmu; v življenju tudi njemu kot nikomur ni prizaneslo, sprejel je dobro ali slabo kot življenjsko realnost in danost.

Dragi Tine, v imenu planinske srenje ti želimo zdravja, še dosti srečnih zadovoljnih let!

Marjan Oblak

ODPRAVA AO KAMNIK »PRENJ-VELEŽ 1982«

BOJAN POLLAK

KRONOLOŠKI PREGLED

21. 7. 1982 — Ob 17.30 odhod z avtobusom iz Kamnika. Ob 19.00 odhod iz Ljubljane s »Kozara-expresom«. Vlak je bil prepoln, stali smo na hodniku.

22. 7. 1982 — Vlak se je počasi praznil, v Sarajevu smo bili že sami v kupeju. Na postaji nas je pričakal Muhamed Gafić; prinesel je opise smeri za Velež.

V Jablanico smo prišli okoli 9.30. Bil je vroče. Na začetku vzpona je postalo Meti slabo, vendar si je hitro opomogla. Nahrbtniki so bili težki od 28 do 37 kg. Do razvaline smo hodili 2 uri 15 min. Tam je začelo deževati. Dež nas je močil vse do stene. Šli smo po desni varianti. Pod steno je dež prenehal. Bivak smo si uredili pod previsom na n. v. približno 1300 m.

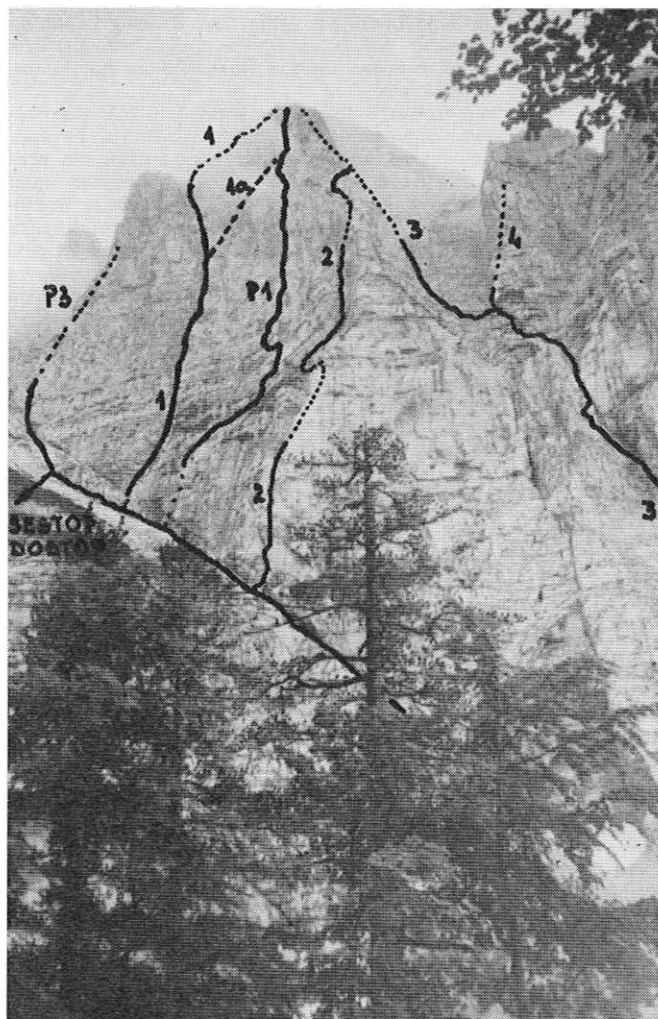
23. 7. 1982 — Razdelili smo se v dve navezi: Božič-Brnot-Pollak in Kaker-Lanišek-Pavlič. Odšli smo plezat Bosansko smer, druga naveza tri ure za prvo. Po preplezani Bosanski smeri sta šla Božič in Pollak plezat še zgornji del Diagonalne smeri v prvenstveni varianti. Naveza Kaker-Lanišek-Pavlič pa je iz Bosanske smeri plezala varianto Desne počī. Skupaj smo sestopili do bivaka. Popoldne je rahlo deževalo.

24. 7. 1982 — Naveza Brnot-Lanišek je šla plezat smer Po grebenu. Naveza Božič-Pavlič je šla plezat novo smer v Burinem Klisu. Naveza Kaker-Pollak pa je šla dokončat smer, ki sta jo leto dni prej začela Kregar in Pollak. Po preplezanih smereh smo nato po dežju in oskrbi z vodo v votlini, skupaj sestopili v bivak.

25. 7. 1982 — Božič in Pollak sta šla preplezat še spodnji del Diagonalne smeri, drugi pa so po sestopni smeri plezali navzgor, tako da smo se dobili skupaj pod zgornjo grapo. Plezali smo jo v navezah: Božič-Pollak, Brnot-Pavlič in Kaker-Lanišek. Po Gafićevih informacijah ta grapa še ni bila pre-

Prenj: Izgorjela gruda
 P3 Svilanitova smer
 1 Diagonalna smer
 1 a Varianta Diagonalne smeri
 P1 Kamniška smer
 2 Kavkaška smer
 3 Bosanska smer
 4 Bosanska smer
 — desna poč

Foto B. Pollak

plezana, mi pa smo našli star klin, ki je verjetno rabil za spust po vrvi. Z vrha smo skupaj sestopili v bivak.

Pospravili smo robo in okoli poldneva odšli do Neretve. Utaborili smo se pod previsnimi skalami blizu mosta; tu smo se tudi umili in prespali.

26. 7. 1982 — Vstali smo ob 3.40, tako da smo ujeli vlak ob 4.57. V Mostarju smo bili okoli 6.30. Dva sta ostala pri prtljagi, ostali so odšli kupovat hrano. Ob 10.45 je prišel še Gafić. Avtobus za Nevesinje je odpeljal s polurno zamudo. V Nevesinju je bilo še sonce, nad Veležem pa je bila huda nevihta, tako da ni bilo moč videti nič drugega razen temnih oblakov. Ob 14.10 smo se z avtobusom odpeljali do Lakta; tu je deževalo. Po dobri uri hoje smo prišli na Male Poljce; tu smo prenočili. Poleg gozdnega čuvaja so bili v koči tudi lovci. V koči smo pustili tudi nekaj odvečnih reči.

27. 7. 1982 — Okoli 5.45 smo odšli v meglenem vremenu iz koč in čez dobri dve uri prišli pod ostenje Veleža. Uredili smo tabor, postavili šotor. Vreme je bilo kilavo, celo deževalo je. Popoldne smo šli na ogledno turo. Preplezali smo novo smer po grebenu in sestopili, kjer je sestop urejen z napeljanimi vrvmi.

28. 7. 1982 — Gafić je odšel na vzhod čez Telečo Lašto na Rele in naprej v Mostar. Navezi Božič-Pavlič in Brnot-Lanišek sta preplezali Taborsko smer, naveza Kaker-Pollak pa Fumar. Tisti dan prvič ni deževalo.

29. 7. 1982 — Navezi Božič-Pavlič in Brnot-Lanišek sta preplezali vsaka po dve novi smeri, naveza Kaker-Pollak pa eno.

30. 7. 1982 — Navezi Brnot-Pollak in Kaker-Lanišek sta preplezali vsaka po eno novo smer. Pri tem sta v smereh našli ostanke spustov po vrvi (kline, zanke, vponke). Naveza Božič-Pavlič pa je preplezala vstopno varianto nove smeri naveze Brnot-Lanišek in sestopila po smeri, ki smo jo preplezali prvi dan.

31. 7. 1982 — Rano zjutraj smo pospravili tabor in odšli na Male Poljce, kjer je bil počitek in umivanje. Nato je sledila še slaba ura hoje do Lakta. Avtobus je odpeljal ob 14.30, ob 15.00 smo bili v Nevesinju. Tu nam je uspelo kupiti še nekaj hrane za na pot do doma. Ob 16.10 smo se odpeljali iz Nevesinja v Mostar. Tja smo prispeli okoli 17.00. Ob 18.15 pa je bil odhod vlaka za Ljubljano.

1. 8. 1982 — Dopoldne smo prispeli v Kamnik.

TEHNIČNI PODATKI

PREVOZI: Potovali smo z javnimi prevoznimi sredstvi. Če bi šli z avtomobili, bi si v Prenju prihranili približno uro hodá, v Veležu pa 1.15 ure.

PRENOČIŠČA: V Prenju smo spali pod previsom, kjer ne zamaka tudi v največjem dežju. V Veležu smo si postavili šotor iz šotork, kar se je izkazalo za zelo ugodno. Enkrat smo spali ob Neretvi pod previsi, enkrat pa smo bili gosti gozdnega čuvarja na Malih Poljcih.

PREHRANA: Za Prenj smo kupili vso hrano doma, čeprav je v Jablanici na železniški postaji trgovina z osnovnimi živili in je odprta od 8.00 do 13.00. Za Velež pa smo živila dokupili v Mostarju, čeprav bi jih lahko tudi v Nevesinju. Jedli smo dvakrat na dan: zjutraj pred turo in zvečer po turi.

Bilo je toplo, zato smo rabili mnogo vode. Tako pod Izgorjelo Grudo kot tudi pod Veležem ni žive vode in smo zato tajali sneg. V Prenju smo sicer v steni Burinega klisa našli vodo, vendar je bil dostop do nje težaven.

FINANCE: Stroški odprave so znašali 15 000 din, vožnjo v znesku 1100 din na udeleženca je prispeval AO. Odpravo so podprle tudi delovne organizacije, druge stroške so plačali udeleženci sami.

UDELEŽENCI:

Dare Božič, 17 let, mlajši pripravnik, pleza od jeseni 1981. Do odprave 58 alpinističnih tur, na odpravi 10.

Marjeta Brnot, 21 let, mlajša pripravnica, pleza od jeseni 1981. Do odprave 45 alpinističnih tur, na odpravi 8.

Marjan Kaker, 27 let, starejši pripravnik, pleza od jeseni 1980. Do odprave 20 alpinističnih tur, na odpravi 7.

Sonja Lanišek, 21 let, mlajša pripravnica, pleza od jeseni 1981. Do odprave 24 alpinističnih tur, na odpravi 8.

Edo Pavlič, 17 let, mlajši pripravnik, pleza od jeseni 1981. Do odprave 50 alpinističnih tur, na odpravi 9.

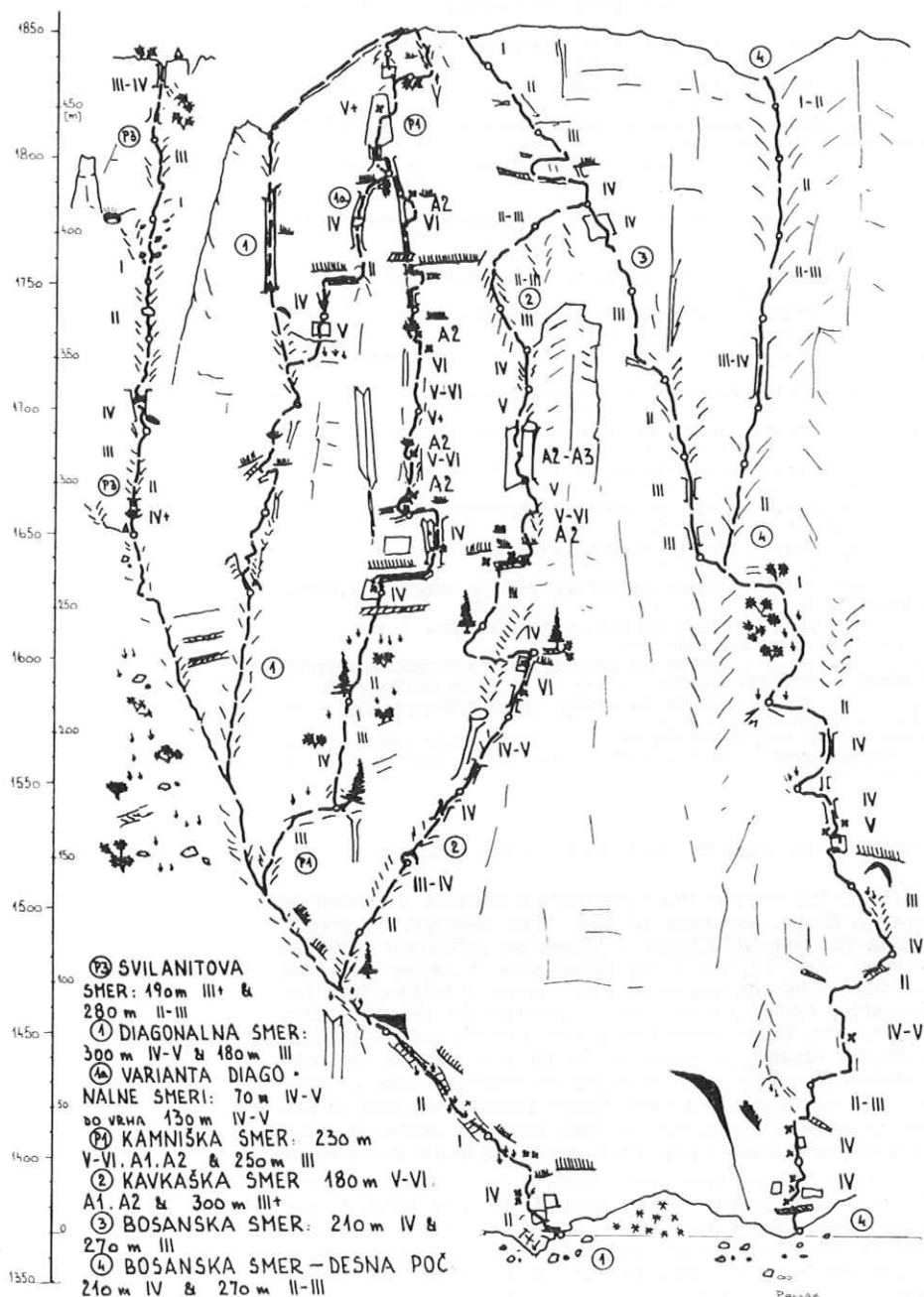
Bojan Pollak, 39 let, gorski vodnik, pleza od 1966. Do odprave 812 alpinističnih tur, na odpravi 8. Vodja odprave.

PREGLED VZPONOV:

23. 7. 1982: **PRENJ — IZGORJELA GRUDA: BOSANSKA SMER, IV, II, 1.** MP, 6.45 ur. *Dare Božič*, *Marjeta Brnot*, *Bojan Pollak*.

23. 7. 1982: **PRENJ — IZGORJELA GRUDA: BOSANSKA SMER Z DESNO**

PRENJ - IZGORJELA GRUDA

- POČJO**, IV, III, 1. P., 1. MP Desne počli., Marjan Kaker, Sonja Lanišek, Edo Pavlič.
24. 7. 1982: **PRENJ — IZGORJELA GRUDA: PO GREBENU**, III, 1. P., 1. ŽP., 6 ur. Marjeta Brnot, Sonja Lanišek.
24. 7. 1982: **PRENJ — IZGORJELA GRUDA: KAMNIŠKA SMER**, V-VI, A₁, A₂, III, PRV., 6 ur. Marjan Kaker, Bojan Pollak.
24. 7. 1982: **PRENJ — BURIN KLIS: SMER EKSPERIMENTALNE TKALNICE**, III-IV, III, PRV., 6 ur. Dare Božič, Edo Pavlič.
25. 7. 1982: **PRENJ — IZGORJELA GRUDA: DIAGONALNA SMER Z IZSTOPNO VARIANTO** (23. 7. 1982), IV-V, III, 3,30 ur, Dare Božič, Bojan Pollak.
25. 7. 1982: **PRENJ — IZGORJELA GRUDA: SVILANITOVA SMER**, III+, II-III, PRV.?, 2,30 ure. Dare Božič, Marjeta Brnot, Marjan Kaker, Sonja Lanišek, Edo Pavlič, Bojan Pollak.
27. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: POPOLDANSKA SMER**, I, PRV., 1 ura. Dare Božič, Marjeta Brnot, Marjan Kaker, Sonja Lanišek, Edo Pavlič, Bojan Pollak, (Muhamed Gafić).
28. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: TABORSKA SMER**, III, 1. P., 4 ure. Dare Božič, Edo Pavlič.
28. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: TABORSKA SMER**, III, 2. P., 1. ŽP., 4 ure. Marjeta Brnot, Sonja Lanišek.
28. 7. 1982: **VELEŽ — BOTIN: FUMAR**, VI, A₂, 1. P., 8,30 ur. Marjan Kaker, Bojan Pollak.
29. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: STOLOVA SMER**, III, PRV., 2 uri. Marjeta Brnot, Sonja Lanišek.
29. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: PAJKOV GREBEN**, I, PRV., (v sestopu), 1 ura. Marjeta Brnot, Sonja Lanišek.
29. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: POSEVNA SMER**, II, PRV., 2 uri. Dare Božič, Edo Pavlič.
29. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: MEHURČKOV GREBEN**, II, PRV., 2,30 ure. Dare Božič, Edo Pavlič.
29. 7. 1982: **VELEŽ — LEVO OD BOTINA: KAMNIŠKA**, V-VI, A₁, A₂, II, PRV., 7,30 ur. Marjan Kaker, Bojan Pollak.
30. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: PAJKOV GREBEN Z VSTOPNO VARIANTO**, I-II, 1. P., 1 ura. Dare Božič, Edo Pavlič.
30. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: POPOLDANSKA**, I, 1. P., (v sestopu), 1 ura. Dare Božič, Edo Pavlič.
30. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: SMER KEMIJSKE INDUSTRIJE KAMNIK — SMER KIK**, IV, PRV.?, 4,45 ur. Marjan Kaker, Sonja Lanišek.
30. 7. 1982: **VELEŽ — DESNO OD BOTINA: SMER PRESENEČENJA**, III-IV, PRV.?, 5 ur. Marjeta Brnot, Bojan Pollak.
- Preplezali smo torej 50 človek-smeri, oziroma 17 različnih smeri. Od tega je 11 prvenstvenih, 5 prvih ponovitev, 2 prvi mešani ponovitvi in 2 prvi ženski ponovitvi.

PRENJ — PODROČJE IZGORJELE GRUDE (1835 m)

DOSTOP DO KRNICE POD IZGORJELO GRUDO: Z železniške postaje Donja Jablanica po cesti proti Mostarju do prvega mosta čez Neretvo. Čezenj in naprej po asfaltirani cesti čez kamniti most. Tu levo v vas Glogošnica in naprej čez most do muslimanskega (na desni strani ceste) in krščanskega (na levi strani ceste) pokopališča. Od pokopališča še pribl. 100 m naprej, nato desno strmo navzgor do položne poti, ki se enakomerno vzpenja po pobočju. Po tej poti navzgor, po robu senožeti in naprej skozi gozd vse do majčkene jase z razvalino. Tu se položna pot neha. Naprej proti JZ, po poti, ki drži po levi dolinici. Po tej dolinici, nato desno na greben in nazaj levo vse do križišča 4 poti. Od tu naprej sta možni dve varianti.

a) Po levi, skoraj ravni poti naprej v levo in nato po poti navzgor mimo podrtih koč in betonskega rezervoarja z umazano vodo. Naprej po poti vse, dokler se od nje ne odcepi pot na desno. Naravnost navzgor drži pot do lovske kočice in naprej na Prenj. Po desni poti gor-dol po gozdu, čez melišče pod Burin Klis in naprej do krnice pod Izgorjelo Grudo.

b) Po stezi, ki drži desno navzgor, dokler se ne izgubi v drčijarku. Po tem jarku navzgor 100 m, nato levo na greben nad skokom — bori. Po grebenu pribl. 300 m navzgor, nato levo čez rušje in travo pod steno Izgorjele Grude na stezo in po njej levo navzdol in nato v krnico pod Izgorjelo Grudo.

Iz Donje Jablanice do krnice 5 do 7 ur.

BIVANJE: Šotore je moč postaviti v gozdu ali v krnici. Prostora ni veliko. Brez šotorov je mogoče bivakirati pod previsom v

pobočju Burinega Klisa ali pa v votlini v vznožju stene med Burinim Klisom in Izgorjelo Grudo.
 VODE ni, je pa večji del leta pod steno dovolj snega.

OPISI PRVENSTVENIH SMERI

IZGORJELA GRUDA: KAMNIŠKA SMER (P₁)

Prva plezala: Spodnji del Marjan Kregar in Bojan Pollak, 20. 7. 1981, zgornji del Marjan Kaker in Bojan Pollak 24. 7. 1982. Višina 340 m (skupaj 480 m), ocena V—VI, A₁, A₂, III; čas prvih plezalcev 6 ur.

Dostop: Po Diagonalni smeri do drugega izrazitega žleba, grape, ki drži desno navzgor, pribl. 1.30 ur, III.

Opis: Po grapi desno navzgor, nato poševno desno do nagnjenega drevesa. Od njega naravnost navzgor do bora in po neizrazitem žlebu do gredine, nad katero se stena postavi pokonci. Okoli 10 m naravnost navzgor do poličke pod previsi. Po njej desno v dno širokega kamina. Po desnem kaminu navzgor, nato levo do rušja. Naravnost navzgor na poličko pod luknjico. Čez majhen napušč v žleb, ki postaja vse bolj navpičen. Prestop iz desnega v levi žleb, po njem nekaj metrov, nato desno na neizrazito ramo. Proti levi navzgor po neizrazitem žlebu pol raztežaja, nato prečnica v levo pod kratko, previsno zajedo. Čez njo pod ozek kamin. Skozenj, nato 5 m desno in navzgor pod streho. Levo nazaj v kamin-žleb in navzgor do ozkega kamina. Po njem, dokler gre, nato desno na poličko, navzgor in nazaj v kamin, ki ga tvori odpočen stolp s steno. Po kaminu do konca. Nato v plitvo zajedo in desno navzgor čez plati na neizrazit greben. Po njem na rob stene.

Sestop: Skozi rušje po robu stene približno proti jugu na planoto, na stezo. Po tej stezi levo, proti vzhodu pribl. 200 m, nato levo navzdol po grušču. Desno v smeri sestopa skozi rušje do naslednjega grušča in neizrazite grape in proti levi navzdol v smeri sestopa do grape pod V steno Izgorjele Grude. Po tej grapi navzdol, dokler ni možen enostaven prehod po travnati polici do zahodne stene Burinega Klisa. Od borovca sestop v grapo pod veliko votlino. Po grapi navzdol do skoka. Tu levo v smeri sestopa do bora. Sledi spust po vrvi v kotanje. Na desnem robu kotanje v smeri sestopa je klin za naslednji spust po vrvi. Nato levo v smeri sestopa do grušča pod steno ali pa desno v smeri sestopa po polici, travah v grušč pod steno; pribl. 1 ura.

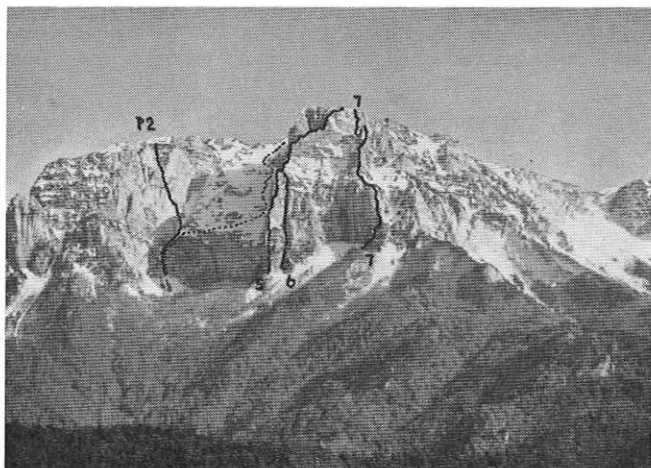
PRENJE BURIN KLIS

BURIN KLIS: SMER EKSPERIMENTALNE TKALNICE (P₂)

Prva plezala Dare Božič in Edo Pavlič, 24. julija 1982. Višina smeri pribl. 400 m, ocena III—IV, III, čas prvih plezalcev 6 ur. Dostop: Iz krnice pod Izgorjelo Grudo v njen levi kot pod grapo, po kateri se sestopa s spustom po vrvi, pribl. 10 minut. Opis: Po levi strani plati raztežaj navzgor do kotanje. Nato desno po grebenčku in travah navzgor in levo v grapo. Po njej do velike votline na levi strani. Navzdol je to smer sestopa z dvema spustoma po vrvi. Po grapi z desne na levo čez skok in še približ. 50 m navzgor, dokler se ne odpre možnost na levo v smeri izrazite grape, ki drži vse do roba stene. V to grapo in po razčlenjenem svetu naravnost navzgor do manjšega previsa. Desno od previsa in navzgor do zajede. Skozi njo in levo od previsnega kamina, krušljivo, navzgor in nad kaminom desno nazaj v grapo. Po njej navzgor in skozi dva kaminčka do previsnega kamina. Levo od njega in naprej do izrazite police desno od velikega previsnega kamina. Po lažjem svetu še dva raztežaja na rob stene.

Sestop: Po robu stene skozi rušje proti jugu na sedlo med Izgorjelo Grudo in Burinim Klisom. Nato poševno navzdol proti SV steni Izgorjele Grude. Pod to steno po grapi navzdol, dokler ni možen lagoden prehod po travnati polici do Z stene Burinega Klisa. (Glej še sestop za Kamniško smer!)

Prenj: Burin Klis (levo),
Izgorjela gruda (desno)
P2 Smer Eksperimentalne
tkalnice
5 Steber
6 Varianta stebra — kamin
7 Po grebenu
... Sestop

Foto S. Zalica

IZGORJELA GRUDA: SVILANITOVA SMER (P₃)

Prvi plezali: Dare Božič, Marjeta Brnot, Marjan Kaker, Sonja Lanišek, Edo Pavlič in Bojan Pollak, 25. julija 1982. Višina smeri 190 m, od vznožja stene 470 m. Ocena III+, II—III, čas prvih plezalcev 2.30 ure.

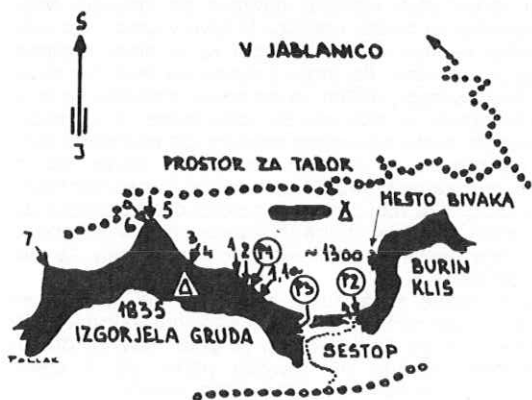
Dostop: a) Po Diagonalni smeri, dokler ta ne zavije desno v steno. Nato še naprej po grapi dobrih 100 m do grape, ki drži v desno in je na vstopu zaprta s previsom, pribl. 2 uri, III.

b) Po smeri sestopa oziroma po smeri Eksperimentalne tkalnice do velike votline v Burinem Klisu. Nato desno po travnati polici do grape pod SV steno Izgorjele Grude in po njej navzgor pod grapo, ki drži v desno in je na vstopu zaprta s previsom, pribl. 1.30 ure.

Opis: Čez previs z dobrimi oprimki v grapo in po njej do kamina. Skozenj in naprej po grapi, ki je spočetka še ozka, nato pa je vse bolj gruščnata. Ko postane bolj strma, rahlo levo navzgor in skozi kamin na rob stene.

Sestop: Levo skozi rušje na planoto in naprej do steze. (Glej sestop za Kamniško smer!)

PRENJ - IZGORJELA GRUDA, BURIN KLIS

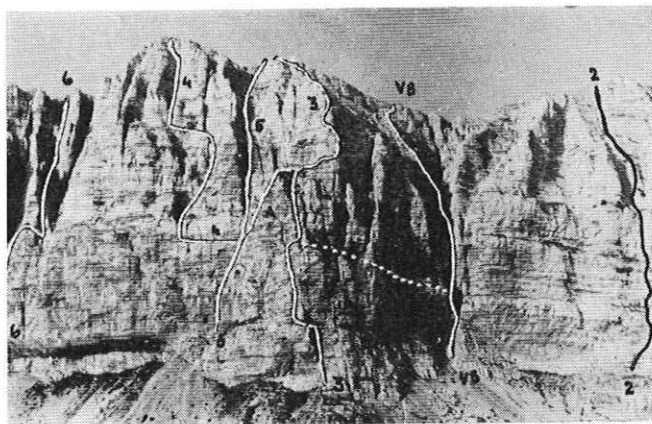

- 1 DIAGONALNA
- 2 VARIANTA DIAGONALNE
- 3 KAVKAŠKA
- 4 BOSANSKA
- 4 BOSANSKA - DESNA POČ
- 5 STEBER
- 6 VARIANTA STEBRA - KAMIN
- 7 PO GREBENU

- P1 KAMNIŠKA
- P2 SMER EKSPERIMENTALNE
TKALNICE
- P3 SVILANITOVA

- Velež: Botin
- 6 Mosoraška smer
- 4 Centralna smer
- 5 Davorova smer
- 3 Ilijin steber
- V 8 Smer presenečenja
- A Vezna varianta
- 2 Taborska smer
- . . . Sestopna varianta

Foto M. Kaker

IZGORJELA GRUDA: VARIANTA DIAGONALNE SMERI V KAMNIŠKO SMER (1 a)

Prva plezala: Dare Božič in Bojan Pollak, 23. julija 1982. Višina variante 70 m, do vrha 130 m. Ocena IV—V, čas prvih plezalcev 2 uri.

Dostop: Po Diagonalni smeri do gredine na začetku zgornje četrtine stene, pribl. 2.30 ure. Diagonalna smer gre levo po kaminih, varianta pa desno navzgor.

Opis: Z gredine desno čez plat navzgor in po žlebu, kaminu do strehe. Po polici desno do roba in navzgor v kamin, ki ga tvori odklan stolp s steno. Po kaminu navzgor, desno ven na poličko z rušjem. Okoli stolpa, stik s Kamniško smerjo. Po plitvi zajedi navzgor, desno čez plati na neizržit greben. Po njem na rob stene.

Sestop: Isti kot za Kamniško smer.

VELEŽ — PODROČJE BOTINA (1969 m)

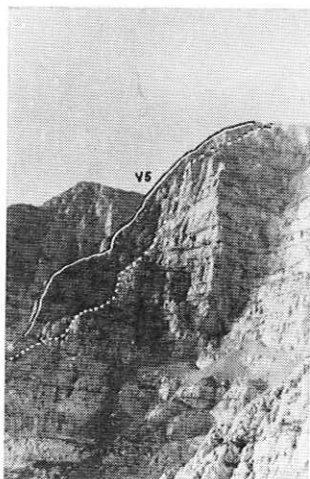
DOSTOP POD BOTIN: Z avtobusne postaje v Laktu levo po razriti cesti in mimo pokopališča. Ko se tej cesti priključi cesta iz vasi Grušče, na cesto, ki drži po gozdu rahlo navzgor. Po tej cesti do Malih Poljcev, jezero. Po cesti še naprej, dokler se na večji jasi ne konča. Tu poiskati markacije. Najprej po markirani poti. Ta drži po prvem vzponu naprej po ravnem, nato se pa močno vzpne, da doseže ozko dolinico. Na koncu dolinice se pot spet naglo vzpne na planoto pod stenami Veleža in zavije na desno, proti zahodu, 2 uri od Malih Poljcev, 3 ure od Lakta.

BIVANJE: Možno je v raznih luknjah in votlinah, vendar je tam navadno tudi sneg. Mogoče je postaviti tudi šotore na ravnici pod steno Botina pa tudi po dolinicah oziroma vrtačah. VODE ni, je pa po jamah dovolj snega, navadno tudi v septembru.

OPIS PRVENSTVENIH SMERI

DESNO OD BOTINA: POPOLDANSKA SMER (V,)

Prvi plezali: Dare Božič, Marjeta Brnot, Muhamed Gafić, Marjan Kaker, Sonja Lanišek, Edo Pavlič in Bojan Pollak, 27. julija 1982. Višina smeri 310 m, ocena I, čas prvih plezalcev 1 ura. Dostop: Iz tabora pod Botinom po stezi desno do vpadnice

Velež: Desno od Botina
 V 5 Mehurčkov greben
 . . . Normalni sestop
 Foto Dare Božič

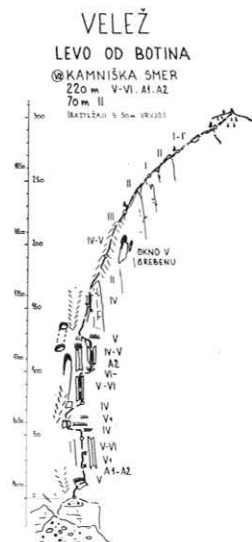
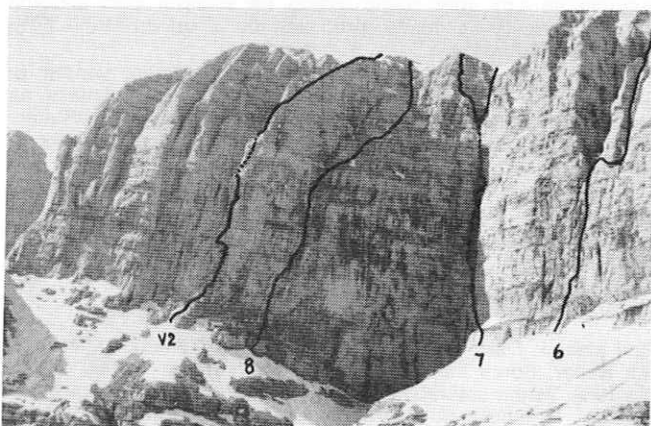
krnice desno od sestopa. To je pribl. še 500 m potem, ko pot pride iz bukovega gozdička. S poti proti steni, krnici po škrapljah iskanje prehodov in desno na začetek grebena. Desno je manjša krnica. Pribl. 45 minut.

Opis: Naravnost navzgor po grebenu, kjer se ravni deli menjajo s strmimi odstavki. Ko se v sredini greben položi pred strmo stopnjo, po levi strani navzgor, nato nekaj časa po desni strani grebenske rezi; zatem na grebensko rez in po njej na vrh.

Sestop: Levo po glavnem grebenu Veleža do drugega vrha (možic). Levo navzdol, proti severu in nekaj metrov navzgor na rob (možic). Desno navzdol v grapo in desno v smeri sestopa okoli roba na začetek vrvi in aluminijastih pletenic, ki so napeljane po grapi navzdol. Ko se pletenice in vrvi nehajo, še naprej navzdol po levi strani v smeri sestopa, grebena, dokler ni možen enostaven prehod na desno stran v smeri sestopa na melišče. Po melišču pribl. 100 m navzdol, nato levo pod previsi v gozd in na stezo. Po njej desno do tabora, pribl. 45 min.

LEVO OD BOTINA: KAMNIŠKA SMER (V₂)

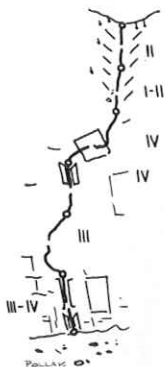
Prva plezala: Marjan Kaker in Bojan Pollak, 29. julija 1982
 Višina smeri 290 m, ocena V—VI, A₁, A₂, II, čas prvih plezalcev 7.30 ur.

Velež: Botin, levo od Botina
 V 2 Kamniška smer
 8 Barač-Božič
 7 Fumar
 6 Mosoraška smer

Foto S. Božič

VELEŽ
DESNO OD BOTINA
 ©STOLOVA SMER
 ~150 m III

Dostop: Iz tabora levo poševno navzgor pod steno Botina in naprej proti levi do krnice pod izrazito veliko luknjo v steni (Fumar). Levo navzgor pod vznožje stebra, ki ima v zgornji polovici okno, pribl. 40 min.

Opis: Vstop je z manjše, gruščnate gredine. Nekaj metrov navzgor, nato desno čez plat in naravnost navzgor po neizrazitem žlebu, počti do črnih previsov. Po polici pribl. 10 m levo v bolj položen svet in navzgor pribl. 15 m. Nato desno na neizrazito travnato ramo. Naravnost navzgor po temnem hrpavem žlebu, zajedi, ki se nadaljuje v zajedi, zaprti s streho. Pred to zajedo prečnica v desno pribl. 8 m, nato naravnost navzgor čez previs in naprej po zajedi. Levo na ramo in po levi strani stebra navzgor, dokler ni možen prehod desno na steber. Po razu stebra, ki prehaja v vse položnejši greben, naprej vse do roba stene.

Sestop: Proti desni, zahodu, na vrh Botina in še naprej na tri vrhove do vrha z možicem, ki ima proti severu še manjši vrh. Levo navzdol, proti severu in nekaj metrov navzgor na rob (možic). (Glej sestop POPOLDANSKE SMERI V₁, približno 1.30 ure.)

DESNO OD BOTINA: STOLOVA SMER (V₃)

Prvi plezali: Marjeta Brnot in Sonja Lanišek, 29. julija 1982. Višina pribl. 150 m, ocena III, čas prvih plezalk 2.30 ure.

Dostop: Iz tabora pod Botinom desno po stezi do vpadnice krnice desno od sestopa. S steze levo navzgor v krnico in naprej do vznožja stene, pribl. 45 min.

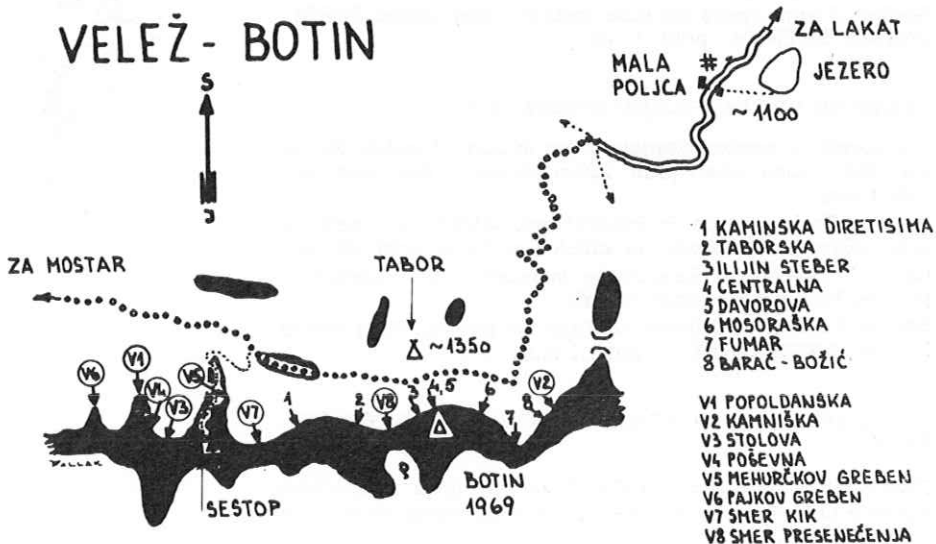
Opis: Vstop je pribl. na sredini med levim in desnim grebenom. Po zajedi levo od izrazite poševne zajede (Poševna smer) in skozi kamin. Pribl. 2 m levo, nato navzgor, naravnost in desno po počti. Sledi prečnica v desno v grapo. Po grapi do vrha stene.

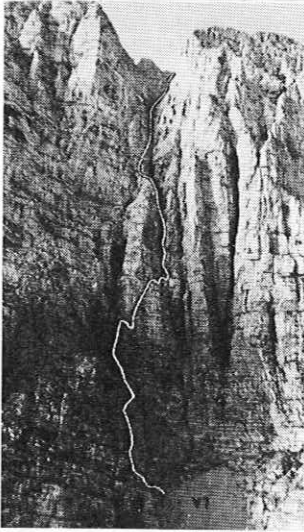
Sestop: Levo po grebenu na vrh (možic). (Glej sestop POPOLDANSKE SMERI V₁, pribl. 1 ura.)

DESNO OD BOTINA: POŠEVNA SMER (V₄)

Prva plezala: Dare Božič in Edo Pavlič, 29. julija 1982. Višina pribl. 150 m, ocena II, čas prvih plezalcev 2 uri.

Dostop: Isti kot za Stolovo smer (V₃).

Velež: Desno od Botina
V 7 Smer KIK (Kemijske industrije
Kamnik)

Foto M. Kaker

VELEŽ - BOTIN

③ FUMAR
350 m VI A2
(RAZTEŽAN 6.30 m 100/10)

Opis: Vstop je na začetku značilne diagonalne razčlemb, ki prereže celo steno. Rahlo levo navzgor v smeri razčlemb do grape in nato po njej na vrh.

Sestop: Levo po grebenu na vrh (možic). (Glej sestop POPOLDANSKE SMERI V₁, pribl. 1 ura.)

DESNO OD BOTINA: MEHURČKOV GREBEN (V₅)

Prva plezala: Dare Božič in Edo Pavlič, 29. julija 1982. Višina smeri 130 m, čas prvih plezalcev 2.30 ure. Ocena smeri II.

Dostop: Iz tabora pod Botinom desno po stezi do konca bukovega gozdička. Tu desno navzgor in čez škraplje levo v smeri grebena. Desno od prve rame grebena in naprej po desni strani do začetka grape (sestop). Tu levo na greben, pribl. 45 min.

Opis: Desno od grebenske rezi navzgor do previsov. Levo čez krušljivo mesto in naprej po grebenu. Težavam se izogibaš desno. Navzgor na vrh.

Sestop: Z vrha desno do roba (možic). (Glej sestop POPOLDANSKE SMERI V₁, pribl. 1 ura.)

DESNO OD BOTINA: PAJKOV GREBEN (V₆)

Prvi plezali: V sestopu Marjeta Brnot in Sonja Lanišek, 29. julija 1982. Višina smeri pribl. 250 m, ocena I, čas prvih plezalcev 1 ura.

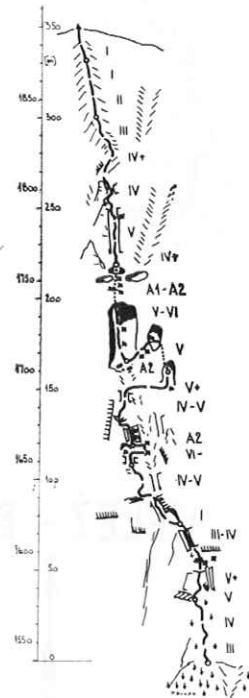
Dostop: Enako kot za POPOLDANSKO SMER (V₁), nato še pribl. 200 m proti zahodu na začetek grebena, pribl. 45 min.

Opis: Po grebenu, v katerem se menjavajo strmi odstavki s položnejšimi, več možnosti, na vrh.

Sestop: Levo (proti vzhodu) na drugi vrh (možic). (Glej sestop POPOLDANSKE SMERI V₁, pribl. 1 ura.)

DESNO OD BOTINA: VSTOPNA VARIANTA PAJKOVEGA GREBENA

Prva plezala: Dare Božič in Edo Pavlič, 30. julija 1982. Višina variante pribl. 60 m, ocena II—III, čas prvih plezalcev do vrha stene 1.30 ure.

MARIBORSKA PLANINSKA ODPRAVA KILIMANDŽARO '82

DRAGO KAVNIK

Dolgotrajne priprave planincev iz vse Slovenije (in enega iz Sarajeva) so bile zaključene 18. septembra 1982, ko je skupina šestnajstih udeležencev mariborske planinske odprave Kilimandžaro '82 stehala svojo opremo, jo naložila na Tamov tovornjak, se poslovila od svojcev in odpotovala še s tremi osebnimi avtomobili na Dunaj. Od tu smo odpotovali v poznih večernih urah z letalom DC 8 super-63 družbe KLM proti Kairu in nato v Tanzanijo, kjer smo pristali na letališču Kilimanjara International Airport blizu mesta Arusha. Po enourni vožnji z vozili turistične agencije Bushtrekker smo se namestili v hotelu Marangu pod vznožjem Kilimandžara.

To bi bila na kratko pot do vznožja ene najlepših gora, ki jo poznajo kot najvišjo goro Afrike in Tanzanije. Tanzanijo imenujejo tudi Afriška Švica. Visoke planote gorske verige in jezera so raztreseni po vsej deželi. Velikost dežele omogoča, da lahko prideš od ene do druge naravne lepote še le po stotinah prevoženih kilometrov. Primerjava s Švico je seveda pretirana, vendar so do 6000 m visoke gore vredne občudovanja. Letni čas, v katerem smo dopotovali v Tanzanijo, je poln vremenskih preobratov. Pestro pokrajino lahko prekrivajo čudoviti kopasti oblaki pa je že naslednji hip vsa v soncu. Pokrajina na pobočjih Kilimandžara je privlačna in se je gospodarsko naglo razvijala. Do mesta Moshi je bila zgrajena železnica že v začetku našega stoletja. Mesto Moshi je upravni in turistični center pokrajine Kilimandžaro. Skozenj smo se odpeljali do hotela Marangu. Tu smo si v poznem popoldnevu razdelili hrano in uredili opremo tako, da jo je bilo mogoče spraviti v vreče. Te so za nosače primernejše, saj vse reči nosijo na glavi in jim je evropski način nošnje v nahrbtniku tuj.

Drugo jutro, še pred sončnim vzhodom, smo se zbrali na jasi pred hotelskimi poslopji. Na obzorju se je na nebu pokazala snežnobela glava, ki se slikovito vzdiguje nad drugo gorsko okolico. Vrh je dokaj zaobljen in ne daje vtisa divje in strme gorske oblike, vendar je gora dovolj mogočna, da pritegne pogled in jo vsi tudi marljivo fotografirajo. Na desni iz jutranje megle komaj kuka sosed Mawenzi, ki ga lepša oster greben in bi bil s svojimi stolpi in škrbinami lahko v okras vsaki alpski skupini. Pogled so kmalu zastrle goste megle, tako da smo se lahko posvetili organizaciji pohoda.

Ko je bila oprema v vrečah, je le-te razdelil vodja nosačev posameznikom. Za vreče se je razvnel prikrit boj. Vsaka vreča namreč omogoča marsikateremu domačinu primeren zaslužek. Nevajene takih prizorov nas je taka želja za zaslužkom pretresla in še dolgo smo se pogovarjali o delovni vnemi v domovini. S kombijem smo se nato (nosači so šli peš), odpeljali do dvanajst kilometrov oddaljenih Marangu vrat. Tu je namreč vstop v narodni park Kilimandžaro, kjer je vodnik plačal vstopnino za šestnajst »turistov« in skupaj trideset nosačev in vodnikov, kolikor jih je bilo potrebno za spremstvo ter pomoč pri odpravi. Šele zdaj se je začelo pravo »osvajanje« gore.

Ugasli ognjenik Kilimandžara je ena sama gora z razsežnostmi gorovja in dvojnimi vrhom. Njegovo vznožje v premeru 50 do 80 km počiva na visoki planoti na višini 800 do 900 m nad morjem. Pobočja se z vseh strani v glavnem enakomerno vzdigujejo do višine 4000 m, kjer se poženeta kvišku dva stožca: čokati Kibo (5895 m) in vitki Mawenzi (5148 m).

Vrhova, skoraj 12 km narazen, sta ločena s širokim, skoraj popolnoma ravnim sedlom v višini 4300 m. Kibo je od danes obdržal prvotno vulkansko obliko z več sto metrov globokim kraterjem v sredini, Mawenzijev nazobčani greben pa je erodirani ostanek starejšega ognjenika. Na Kilimandžaru si v razdalji nekaj kilometrov slede vsi klimatski tipi, razvrščeni na zemlji od ekvatorja do pola. Vegetacijska področja so nanizana kot kolobarji okrog vrha, najbolj markantna med njimi sta pas pragozda med višinama 2000 in 3000 m in pas večnega snega na višini 5500 mm.

Po treh urah hoje skozi gorski pragozd, le-ta se zelo razlikuje od nižinskega, ki ga pozna Afrika ob Kongu ob zahodni obali, smo dosegli naselje hišic, to je kočo Mandara. Planinske postojanke so last Kilimandžara Mountain Club in so neoskrbovane, le nosači prinesejo vso hrano s seboj tako za planince kot zase. Vsi presenečeni nad postrežbo pri večerji smo ugotovili, da je tu tak običaj in da bo, kar vsaj se hrane tiče, zadovoljen še takšen izbirčnež. Ni boljšega kot vsak dan sveža hrana namesto konzervirane, ki smo jo prinesli s seboj. Koča Mandara je na višini 2750 m, vendar smo prvo noč vsi dobro prespali. Še v poznih večernih urah, v megli in dežju smo si ogledali krater Maundi na višini 2780 m, ko je bilo v takem vremenu komaj kaj videti, vendar je z drevesi, poraslimi z lišaji in ovijalkami, podoben pošasti iz pravljice.

Naslednji dan smo pot do kočice Horombo na višini 3780 m prehodili v petih urah in v lepšem vremenu. Steza se vzpenja med gostimi šopi trave in debelolistnim planinskim cvetjem in grmičevjem. Pravo veselje se je bilo fotografirati do 5 m visokimi drevesi Senecio

**Udeleženci mariborske
planinske odprave
»Kilimandžaro '82«
(18. 9. 1982 do
27. 9. 1982)**

Foto S. Žnidaršič

cottonii, ki imajo deblo proti vrhu močno odebeljeno, na vrhu pa so velikanski listi brez vej. Tudi kočja Horombo predstavlja pravo naselje, ki ga sestavljajo ločene stavbe za planince, vodnike, nosače, za kuhinjo in sanitarije. Tako je podobna kočji Mandara, da je nekdo od udeležencev trdil, da so nosači prenesli tudi kočjo Mandara. Višino je bilo že čutiti in nekaj jih je celo slabo spalo, ker jih je bolela glava. Aklimatizacijska tura na Mawenzi tarn na višini 4315 m, trajala je ves dan za vso skupino, je pripomogla, da je bila naslednja noč znosnejša. Na tej turi smo opravili šestnajst lažjih pristopov na nekaj vrhov in sicer Kofferbeg (3760 m), East lava hill (4380 m) in Camel's back (4495 m). Vzdušje je postajalo vedno bolj veselo, čeprav nas je proti Mawenzi tarnu vso pot zasipavala sodra in nas je spremljala megla, zraven pa je pošteno pihalo. Ko se je megla proti poldnevu razkadila, se je pokazal Mawenzi s svojimi stenami, petimi vrhovi s stolpi, škrbinami in plazišči. Večino je mikal vrh, vendar smo bili za to prepozni pa tudi vreme je bilo zelo neugodno že od zgodnjih jutranjih ur.

Pot od kočje Horombo do kočje Kibo je mogoče opraviti v dveh smereh. Izbrali smo spodnjo. Tudi na tej poti je zadnja voda vidno označena, saj je od tu naprej mogoče piti vodo le iz svojih zalog. Sedlo je 5 km dolga in 2 km široka puščavska plošča, na videz povsem vodoravna. Rastlinstva ni več. Dolgotrajna hoja zahteva izredno premišljene korake; niti za hip se ritem skupine ni smel spremeniti. Takoj se začutijo težave; dihanje postane težko in boleti začne glava. Tudi na tej poti nas je tolkla snežna sodra z močnim vetrom. V višjih legah so se kazale snežne zaplate, ki niso obetale nič lepega. Bosonogi nosači, ki so hiteli s svojim bremenom mimo disciplinirane skupine, so nam vzbujali sočutje, obenem pa so nas vzpodbujali, da se nismo bali take ture. Vreme se je po petih urah utrudljive hoje popravilo in se naporov prihajajoče noči v koči Kibo na višini 4700 m nismo več bali. obroki hrane so že bili pičli, tako da se z večerjo nismo dolgo trudili, zajtrk s čajem in dvema piškotoma pa je pospravil le redkokateri. Pojavili so se prvi znaki višinske bolezni: glavobol, utrujenost, nespečnost, slabost in slaba volja. Ob enih zjutraj je skupina šla na pot. Tu in tam je bilo potrebno pomagati kakšnemu članu skupine, ki mu je postalo slabo. Izkazalo se je, da je bila odločitev, ko smo žrtvovali dan za aklimatizacijo, pravilna. Šestnajst planincev je čez šest ur stopilo na vrh Gillman's Point (5685 m). Utrujeno telo je zaživel ob prijateljskem stisku rok, čestitk,

**Na vrhu Kilimandžara,
24. 9. 1982**

Foto S. Žnidaršič

marsikdo je skrivoma utrl solzo. Po vpisu v knjigo, nešteti fotografiranjih in kratkotrajnem razgledu po okolici, ki ga je še tisti hip zastrla megla, je skupina sedmih šla še na vrh Uhuru Peak (5895 m), ki velja za najvišjega v Afriki. Pot ni zahtevna, vendar se dvesto metrov višinske razlike pošteno vleče. Na vrhu smo se spet fotografirali, se ozrli po megleni okolici ter občudovali bolj z občutkom kot z očmi nesluteno lepoto mogočnih ledenih skladov, pravo melodijo in igro sonca, megle, vetra in veličastnih ledenih skulptur. Odločitev, da bi si ogledali okolico kraterja in notranjost Kiba, smo odložili, saj ne bi imeli od hoje po megli nobene koristi.

Vrnitev do kočice Kibo je bila pravi užitek, ker je šlo navzdol, po izredno strmem pobočju in čudovitem drobnem pesku kot po toboganu. Samo eno uro je bilo potrebno pa so povsem prazni želodci dobili okrepcilo v čaju in lahek, okusen obrok. Enourni počitek je prišel prav slehernemu, tako da potem ni bilo več hudih trenutkov, ko smo se spustili do kočice Horombo, kjer smo še enkrat prespali, tokrat povsem brez težav.

Na poti v dolino nas je spremljal dež, kot da ne bi bili v Afriki. Skupaj smo ugotovili, da nam je bilo vreme naklonjeno, saj je bilo primerno v vsakem trenutku. V večernih urah smo se namestili v sto kilometrov oddaljen hotel New Arusha, v mestu Arusha.

En dan smo namenili ogledu narodnega parka Arusha in nakupu spominkov. V zgodnjih jutranjih urah, v ponedeljek 27. septembra, nas je jekleni ptič odnesel v domovino. V slovo in v neverjetno presenečenje je letalo družbe KLM obkrožilo vrh Kiba v prekrasnem jutru, ko smo lahko še enkrat občudovali mogočno, ponosno goro. Navdušenja ni bilo ne konca ne kraja in smo se posadki za ta doživljaj posebej zahvalili.

Še nekaj podatkov:

Na vrh Gillman's Point (5685 m) so prišli: Vlado Novak, Cvetko Meglič, Tatjana Nič-Planinšek, Miran Tarkuš, Samo Žnidaršič, Romana Greifoner (vsi iz Maribora), Vojko Tkavc, Boža Huber (oba iz Ljubljane), Mirjana Damej (iz Postojne). Na vrhu Uhuru Peak (5895 m) so bili: Jasna Kšela, Mira Ahlin (obe iz Kamnika), Sergej Pavličev (iz Ptuja), Branimir Maltarič (iz Sarajeva), Jože Flašker, Branko in Drago Kavnik (vsi iz Maribora).

Najstarejši udeleženec je imel 55 let, najmlajši pa 20 let. Mariborsko planinsko odpravo je organiziralo Planinsko društvo TAM pod vodstvom članov alpinističnega odseka ob 35-letnici DO TAM Maribor, 25-letnici PD TAM in 20-letnici alpinističnega odseka.

Vsem, ki so kakorkoli pomagali pri odpravi, se udeleženci v imenu Planinskega društva TAM iskreno zahvaljujemo.

TRENTARSKI NOSAČI

TONE ANDREJČIČ

Gorskih nosačev, ki s svojimi konjiči prenašajo po strmih in dolgih pa tudi nevarnih gorskih poteh vse, kar je potrebno za redno poslovanje in vzdrževanje planinskih postojank, je vedno manj. Helikopter in tovorne pa druge žičnice so le prehuda tehnična konkurenca. Kljub temu so v prelepi dolini Soče, v samotni Trenti še vedno gorski nosači, saj je potrebno oskrbovati kar tri planinske postojanke: Pogačnikov dom na Kriških podih, Tržaško kočico, sedaj že dom na Doliču in Zasavsko kočico na Prehodavcih. Čeprav se nekatere postojanke vsaj na začetku sezone delno že oskrbujejo s helikopterji, se mora ta »helikopterska« zaloga v času letne sezone dopolnjevati, predvsem z lahko pokvarljivim blagom pa tudi z drugim, ki ga je med sezono zmanjkalo. Na Pogačnikov dom na Kriških podih poleg tega grade tovorno žičnico, ki bo po vsej verjetnosti proti koncu sezone leta 1982 že pričela obratovati. Tako bi bil Pogačnikov dom prva trentarska planinska postojanka, ki ji gorski nosač in njegovi konjiči ne bi bili več potrebni. Oskrbovati bo treba samo še spodnjo postajo tovarne žičnice v dolini Zadnjice.

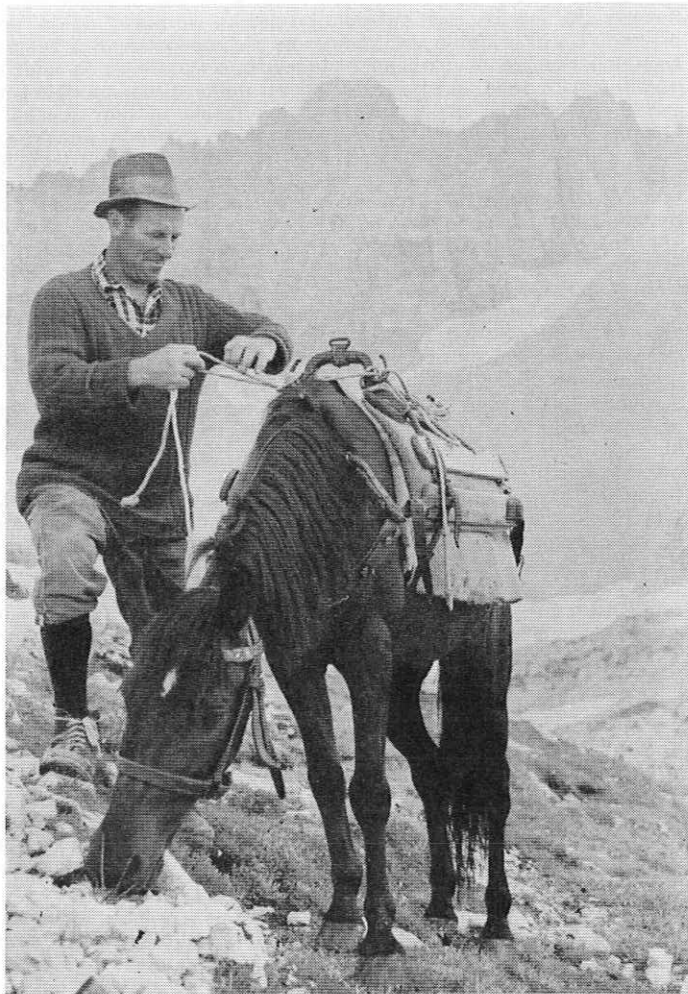
Pogačnikov dom na Kriških podih je poznal dva gorska veterana. Eden od teh je bivši oskrbnik Pavel Poljanec, ki ga poznajo vsi pravi hribolazci. Poljanec je gospodaril v domu od 1954. do 1975. leta, torej skupno kar 21 let. Tedaj je moral zapustiti samotna, mrzla Kriška jezera za vedno. Visoka starost mu ni več dopuščala opravljati napornega in odgovornega oskrbniškega dela. Ljubezen do gora pa ni usahnila. »Samo še enkrat bi rad videl Kriške podele!« si je želel stari Poljanec. Samo še enkrat bi rad videl svoj dom in steze okoli njega, ponosni Razor, grebene Križa, pobočja Stenarja, stene in vrhove Bavškega Gamsovca, Vrha nad Kamnom, Pihavca, Šplevte. Nagnil se je utrujeni stolp, naslonil se je na Planjo in tako je obstal — obstal je za vedno.

Drugi veteran Kriških podov je Trentar Viktor Kravanja, p. d. »Pr Ndreji«. Ko zavijete z asfaltirane ceste pri planinskem domu Zlatorog, kjer se cesta ostro obrne na maka-

damsko pot po dolini Zadnjice in po petih minutah pešačenja krenete na prvi kolovoz, ki pelje na levo v breg pod Mali Prosek, boste prišli do lične, manjše trentarske hišice in gospodarskega poslopja s številko 55. Vse okoli hišice in gospodarskega poslopja je lepo urejeno in pospravljeno in takoj veš, da je tu doma skrben gospodar in varčna gospodinja. To je domačija Viktorja Kravanje, »Pr Ndreja«, njegove žene Marije, sina Viktorja in mlajšega sina Zvonka. Vsi so gorski nosači oziroma so bili, kajti Viktor Kravanja st. je letos moral izpreči. Utrujene noge so odpovedale pokorščino. Ker je starejši sin Viktor pri vojakih, opravljata nosaško delo žena Marija in sin Zvonko, star 14 let, ki večkrat tudi kar sam pešači s konjiči do Pogačnikovega doma. Živahen in vesel zatrjuje pri vrnitvi, da ni prav nič utrujen. Tako bo še do jeseni, dokler ne bo dogotovljena tovarna žičnica.

Preudaren možakar je Viktor Kravanja, tak je kot večina Trentarjev. Takole mi je pripovedoval:

Rodil sem se 12. 7. 1925. leta v tej hiši. Že pokojna starša, oče Lojze in mati Katarina, sta živela borno trentarsko življenje na treh ha zemlje. To so predvsem travniki in pašniki, malo polja, vrtiček pri hiši, brez gozda. Italijansko šestrazredno ljudsko šolo sem obiskoval v Trenti. Učitelj je bil Italijan. Poučeval je seveda v italijanščini. Živeli smo v revščini. Doma sem pomagal očetu pri kmečkih delih. Večkrat sva šla z materjo peš v Bovec prosit za koruzo za »boglonaj«, saj lir nisva imela. Doma smo namreč pridelali le nekaj krompirja in fižola, koruze pa nobene. S sosedom Kravanjo, p. d. Kopiščarjem, sva pasla ovce in koze na planini Zajavor. Že tedaj sem rad skočil v skale in plezal. Stari Kopiščar se je seveda jezil. Bal se je, da ne bi padel po skalah in se

Nosač Viktor Kravanja
in njegov konjiček Poli
Foto Jaka Čop

pobil. Včasih so mi ovce in kože ušle preko Luknje in čez državno mejo. Na skrivaj, da me italijanski vojaki ne bi opazili, sem se splazil preko meje. Če sem naletel na graničarje, so mi dali kruha in cigarete. Od samega zadovoljstva — saj kruha pri nas doma ni bilo — sem pel in žvižgal, seveda ko sem bil na varnem, da me Italijani ne bi zalotili. Sploh pa so bili italijanski vojaki precej boječi in če so le opazili graničarje, so se raje potuhnili za skale. V hribih sem pri ovcah in kozah še lahko pel in žvižgal domače slovenske viže, v dolini pa je bilo govorjenje in petje v slovenščini strogo prepovedano. V javnih lokalih je bil izobešen napis: »Qui dentro si parla soltanto Italiano!« — »Tu se govori samo italijansko«. Kljub temu smo se zbirali domačini v samotnih hišah, kjer smo jo usekali po domače in zraven tudi zaplesali z dekletki ob zvokih harmonike.

Ko sem bil star 16 let, so me Italijani vtaknili v kazenski bataljon na Sardiniji; tam sem bil 18 mesecev, to je do razpada Italije septembra 1943. leta. Še isto leto sem odšel v partizane, kjer sem bil borec v Briško-beneškem odredu. Zaslužil sem si dve odlikovanji.

Ko sem se vrnil domov, sem v glavnem kmetoval. Na Kriških podih so leta 1950 pričeli graditi novo planinsko kočo. Pri tej gradnji nas je bilo pet delavcev in dva zidarja. Od teh sva živa samo še dva. Sam sem bil za kuharja. Kadar sem bil kuharije prost, sem sejal pesek. Trikrat dnevno smo jedli polento, zjutraj malo črne kave, kruha skoraj nismo poznali. Včasih je bila za priboljšek tudi mineštra, v kateri so se kuhali svinjski »krampļji«. Zvečer smo vsi odšli še v apnenico proti Planji, pol ure daleč, kjer smo žgali apno. Delali smo torej od 5. ure zjutraj do 7. ure zvečer in po večerji še v apnenici do trde teme. Plačani smo bili na uro, pri apnu pa od kg. Vsak delavec je prinesel zvečer po šihu 80 do 90 kg apna. Sam sem ga prinesel neki večer celo 109 kg. Pri gradnji smo uporabljali vodo, ki je bila speljana po cevi iz srednjega jezera. Seveda sta morala dva delavca pri jezeru »črpsti«, da je pritekala voda v posode pri koči. Da bi pridobili več vode, smo si pomagali tudi s snegom, seveda kadar je bil. Nametali smo ga na ukrivljeno pločevino, s katere se je snežnica otekala v posode. Spali smo v baraki, ki stoji še sedaj pri domu. Drugi gradbeni material (cement, mivko, deske, trame itd.) so znosili domačini, moški in tudi ženske, vse na ramenih, brez krošnje. Trame sta nosila ves čas samo po dva nosača. Ženske so nosile deske in druge lažje stvari. Pri teh nošnjah so nekateri hoteli zaslužiti več, kot bi jim pripadalo po poštenih računih. Trame so namakali v vodi, da so se »napili« in postali težji in s tem tudi »zaslužek« večji. Drugi so zopet na premeten način dosegli, da so isti tram tehtali dvakrat. Nekdo je celo tram, ki je bil že tehtan, skotalil po strmini in ga po »bližnjici« ponovno prinesel na tehtanje. Res je, da so bili taki primeri samo izjemni in zato ne gre obsojati vseh Trentarjev po istem kopitu. Saj smo tudi sami preprečevali take goljufije, kolikor smo jih odkrili. Ves tovor je bil plačan po teži 25 din za kg. S pošteno nošnjo se je lahko tudi pošteno zaslužilo. Gradnja doma je trajala dve leti 1950—51. Ob otvoritvi doma se je na poti, na Mlinarici, smrtno ponesrečil načelnik gospodarske komisije pri PZS Jože Pogačnik in tako je dom na Kriških podih podedoval njegovo ime. Sicer bi bil to Radovljiški dom.

Z otvoritvijo doma leta 1952 se je začelo moje nosaško delo. Nosač sem bil pravzaprav že pod Italijo. Kot mlad fant sem že nosil na Dolič za Tržaško kočo jestvine in pijače kar na ramenih brez krošnje, včasih tudi s košem, saj pravih nahrbtnikov tedaj še nismo poznali.

Pri nošnji na Pogačnikov dom so mi po potrebi pomagali žena Marija — oženil sem se leta 1960 — starejši sin Viktor in sedaj že mlajši sin Zvonko. Seveda, glavno breme in največja pomagača in trpina sta bila konjiček Poli in osliček Drago. Vendar moram reči, da vzdrži osel dalj časa kot konj. Saj tako mislim, da je tudi v življenju. Konj nosi največ 7 do 8 let, osel pa mi nosi že 14 let. Malo je pa res že omagal. Na konju naložim približno 100 kg na osla pa 80 kg Nesrečo na poti sem imel v vseh teh letih nošnje samo enkrat. Leta 1963 se je osel s tovorom zataknil za skale, zgubil je ravnotežje, padel v prepad in se ubil. Čeprav sem skušal padec preprečiti, mi to ni uspelo. Še sam sem dobil močan udarec, ki bi me lahko odnesel v globino. Zgodilo se je nekoč, da se je osel splašil in pričel skakati tako, da je razbil vse steklenice. Kot da bi vedel, da so bile prazne.

Večkrat me je namočil vihar s ploho, da sem bil moker do kože. Najbolj sem se bal strele zaradi privlačnosti konjskih kopit. Ko je treskalo, sem raje zaostal za konji. Ni bilo varno. Konj in osel pa se za grmenje in bliskanje nista dosti zmenila. Kot da se to njiju ne tiče. Zanimivo je pri nošnji tudi to, da ne smem zamenjati obe živali hkrati, če le-ti nista več sposobni za nošnjo. Izmenjati je mogoče samo eno žival, ker stari konj »vleče« mlajšega — »novinca«. Če bi zamenjal konja in osla obenem, bi imel dva »novinca« in bi nastale večje težave.

Vsako sezono traja nošnja tri mesece: julij, avgust in september. Poleg tega je nošnja tudi še pred sezono in po njej. Saj se mora napraviti zaloga. Kadar ni bilo preveč snega, sem pričel prenašati tovor že na koncu maja meseca ali v prvi polovici junija. Za konje je zelo nevarna hoja po snegu, ker je po skalovju cel sneg, spodaj pa je votel.

Konju, ki je še obtežen s tovorom, se sneg udre in si lahko zlomi nogo. Glede snega je predvsem nevaren Beli potok. Tu leži sneg včasih še avgusta. Večkrat je bila potrebna lopata, da so konji prišli naprej čez snežne zamete. Jeseni, če ni prezgodaj zapadlo preveč snega, sem s konji prenašal drva za kurjavo še ves oktober, navzdol pa prazne steklenice, saj se jih je nabralo med sezono na tisoče. Tudi pozimi sem vsak mesec obiskal dom. Za obhod so bile potrebne dereze, cepin, krplje ali smučī. Taka hoja je bila dolga, naporna in nevarna pa nujna, da sem ugotovil, če ni nastala zaradi snega škoda ali če se v dom ni vselil nepoklican »turist«. Če seštejem vse svoje pohode na Kriške pode v enem letu, bi jih bilo kar čez sto. No in tako sem pešačil na Kriške pode od 1952. do 1981. leta in včasih tudi še leta 1982. Nič več nič manj kot 30 let. Večkrat me je spremljala žena Marija, kasneje, ko je odrasel starejši sin Viktor, pa me je tudi on delno nadomestoval. Sedaj, ko je pri vojakih, pa sta za nosača žena Marija in mlajši sin Zvonko. Če je pa nujno, vskočim tudi sam. Nošenj je sedaj precej manj, saj glavno delo opravi helikopter.

Vsaka nošnja navzgor traja 4 ure in navzdol samo malo manj, ker je konj pri hoji z brega bolj neroden. Običajen počitek smo si privoščili vsi trije, to je konj, osel in jaz, na Utrocah. Pri vsej nošnji je treba računati tudi s pripravo in pospravo tovora in to v obeh smereh. Ko bo dograjena tovorna žičnica, bosta tudi konjiček in osliček rešena težkega bremena, dolge in naporne hoje. Skrbeti bo treba še samo za prenos od našega skladišča do spodnje postaje tovarne žičnice. Zgodi se lahko, da bo potreben še kak izjemen prenos do Pogačnikovega doma tedaj, ko tovarna žičnica morda ne bi obratovala zaradi okvare ali zaradi drugih razlogov.

Oskrbnik Poljanec in jaz kot nosač sva sodelovala vseh 21 let. Seveda je bila pri njem tudi njegova marljiva in vedno prijazna žena. Poljanec je imel do planincev zelo lep odnos. Pred domom se je večkrat zbrala skupina domačih in tujih hribolazcev, ki jim je Poljanec razkazoval bližnje in daljnje vrhove in doline. Seveda je govoril tudi v nemščini. Za svojo prijaznost je prejemal nešteto pošte in fotografij od domačih planincev in iz tujine. Obiskovali so ga tudi na domu. Pri delu in pisariji je bil nekoliko počasnejši in je zato delal pozno v noč, zjutraj pa je malo potegnil. Nočnega dela je bil vaje, saj je včasih sodeloval pri glasbi v nočnih lokalih. Poljanec je imel za konja in osla vedno pripravljene razne dobrote: kruh, piškote, sladkor in drugo. Dejal je, da smo vsi v domu glede preskrbe odvisni od Polija in Draga, od konja in osliča. »Najraje bi umrl v teh lepih gorah in bil tudi tu pokopan!« je včasih dejal Poljanec.

Odkar Poljanca ni več, se v Pogačnikovem domu oskrbniki menjavajo vsako leto. Razlogov za to je gotovo več. Kot nosač imam rajši, da je vedno isti oskrbnik in da se nanj navadiš, kot pa da se moraš vsako leto navajati na novega oskrbnika. Vsak oskrbnik ima pač svoj način dela in jaz se moram temu prilagoditi.

Moram še omeniti, da je bila pri Poljancu zaposlena kot sobarica tudi moja žena. Sam ne bi bil pravi Trentar, če bi bil samo kmet in nosač. Bil sem tudi gorski vodnik in gorski reševalec. Vodil sem predvsem Angleže na Razor in Škratico. Ker od tujih jezikov govorim samo italijansko, sem po sili razmer uporabljal včasih tudi ta jezik. Vedno sem planince varno pripeljal na vrh in nazaj brez nepotrebne govornje. Poznal sem tudi stare gorske vodnike: Antona Tožbarja-Špika, Jožeta Komaca-Paura, Antona Kravanjo-Kopiščarja.

Bil sem tudi v tečaju za gorske reševalce na Korošici. Tedaj sem tudi prvič sodeloval v reševalni akciji, ko sta se na poti iz Logarske doline na Ojstrico ubila dva mlada fanta iz Ljubljane. Neka planinka si je v Triglavu zlomila nogo. Nosili smo jo po dva reševalca, v odeji, privezani na kol, od Planike do Doliča in še naprej v Trento.

Zaradi te neprijetne dolge in naporne nošnje sem nosil na rami dalj časa bulo, debelo kot »čomp«. Ko sem delal na poti čez Prag, se je zgodila nesreča v severni triglavski steni. Moral sem pustiti delo in sodelovati pri reševanju. Pomagal sem reševati še v nekaj drugih akcijah v Julijcih in Kamniških planinah.

Nekaj malega sem se pečal s »plezarijo«. Najraje sem plezal na vrhove okrog Pihavca. Plezal sem sam, brez vrvi, klinov, bos ali v nogavicah, dokler je šlo, pa v hribovskih čevljih.

Napravljal, popravljaj sem tudi gorske poti. Leta 1958 sem nadelal novo zavarovano pot čez Bavški Gamsovec na Luknjo. Leta 1960 pa zgornjo pot nad prvim Kriškim jezerom, na Križ in manjšo pot od prevala med Razorjem in Planjo na Utrujeni stolp. Popravljaj sem poti na Škratico, Kriško steno, Tominškovo pot, skozi drugo okno Prisojnika. Vsa ta dela sem opravljal sam. Stroške za delo in material mi je plačala Planinska zveza Slovenije.

Tako je potekalo moje gorsko življenje: rojen v gorah sem živel v gorah in za gore kot pastir, kmetovalec, partizan, graditelj doma in gorskih poti, gorski vodnik in reševalec ter največ kot »trentarski nosač«. No, včasih sem bil tudi malo »raubšica« na gamse — le kateri Trentar ni okusil te skrivne lovske strasti — pa ne prehudo. Sedaj opazujem, da je v gorah gamsov vedno manj in to ne zaradi divjih lovcev, ampak zaradi boleznī, garjavosti in slepote. Srnjadi pa je vedno več.

Ravno pravi čas so mi odpovedale pokorščino noge, saj jih bo kmalu nadomestila žičnica. Srce je pa še kar v redu in zato rad zapojem v našem trentarskem pevskem društvu Triglav. Pevske vaje imamo pod vodstvom profesorja Daneta Škerlja na soboto, seveda več pozimi kot poleti.

Moram še povedati, da vseh 32 let, kar sem sodeloval s planinskim društvom Radovljica, nisem imel nikoli nekih posebnih problemov in upam, da tudi društvo z menoj ne.

Trentar Viktor Kravanja st. — »Pr Ndreja« je tako končal svojo zgodbo.

Sam lahko samo potrdim, da je Ndreja vesten, preudaren, pošten — prava trentarska korenina. Spoznal sem ga, ko sem bil eno sezono oskrbnik na Kriških podih. Zanesel sem se na njegovo vestnost in natančnost in mu zaupal, ne samo njemu, ampak vsej njegovi nosaški družini štirih generacij — saj je bil že njegov oče Lojze nosač — in to izročilo je prešlo na sinove in vnuke.

No in tako sva se dogovorila, da napiševa nekaj besed o nosaškem garanju, o konjiču Poliju in osličku Dragu, kot skromno zahvalo za njihovo dolgoletno delo za Pogačnikov dom in njegove obiskovalce.

Dodal bi še to, da mi je zaradi mojih »transverzal« osnutek tega spisa ležal dva ali skoraj tri mesece v predalu. Poleti sem imel premalo časa za pisarijo, sedaj pozimi ga imam preveč.

Medtem je tovorna žičnica v začetku meseca novembra prvič peljala tovor na Pogačnikov dom.

Pred nekaj dnevi sem šele zvedel drugo, a nepričakovano novico. Samo dan po najbolj žalostnem prazniku v letu so se poslovili številni planinci, prijatelji in znanci od dolgoletnega oskrbnika Pogačnikovega doma, neizmerne ljubitelja Kriških podov — Pavla Poljanca.

Nagnil se je še en »utrujen stolp« in tako obstal za vedno.

O PRITLIKAVCIH, VELIKANIH IN VILAH V ALPAH

M. A.

V alpskem prostoru so se ohranile številne legende tako nemškega kot francoskega izvora, ki pričajo o obstoju ljudstev pritikavcev, velikanov in vil. Razni raziskovalci so te nenavadne zgodbe spravili v zvezo s prebivalci v mlajši kameni dobi in Kelti, zlasti še tedaj, ko je šlo za pritikavce.

PRITLIKAVCI

O pritikavcih, palčkih, škrtih, gozdnih možičkih in drugih divjih bitjih, zgodbe pripovedujejo, da so bili grdi, vendar po značaju dobri. Nekateri zatrjujejo, da so bili podobni današnjim Laponcem. Po prihodu višje razvitih ljudstev naj bi bili pobegnili v Alpe, kjer so njihovi rodovi sčasoma izginili. Še danes spominjajo na to legendo otroške pesmi v francoskih Alpah, prav tako pa tudi pripovedka o pritikavem Zachéu, ki naj bi bil pomagal pri pokristjanjevanju prebivalcev Val d'Anniviersa. Neko drugo pritikavo ljudstvo naj bi bilo živelo na področju Brienza.

Če se pogledimo v legende z nemškega področja, se nam zdi, da opozarjajo na altajski izvor teh majhnih bitij kot tudi na črno polto in telesno spačeno vrsto ljudi. Raziskovalec Tegethoff razlikuje dve vrsti nemških pritikavcev:

1. takšne, ki izvirajo iz svetlopoltih škrtov; ti so veseli in priljudni;
2. takšne, ki izvirajo iz temno poltih škrtov; ti so grdi in spačeni, veljajo pa za zaščitnike podzemlja in kovaštva.

Toda oboji so pripravljeni pomagati ljudem v stiski. Tako radi priskočijo na pomoč v hiši in hlevu, pri žetvi in v obrtni delavnici. Neka legenda iz Wallisa pripoveduje, da se je pritikavec, potem ko je dobil za plačilo lepega majhnega otroka, zadel samemu sebi tako lep, da se je odpovedal nadaljnjemu delu in je pobegnil.

Pri pritikavcih v francoskih virih je opaziti drugačne značajске lastnosti kot pri nemških ali švicarskih. Na splošno pripisujejo njihove napake in odlike tamkajšnjim vilam.

Skorajda majhne in celo pritikave postave alpskih prebivalcev — te bi ustrezale ljudem novejšee kamene dobe tudi v današnjem času — so pripravile posamezne avtorje do

tega, da so govorili o pigmejcih. Proti koncu 19. stoletja se je angleški časnik »Nature« razpisal o tako imenovanih pritlikavcih (pigmejcih), ki živijo v španskih Pirenejih. S tem se je začela razprava o pigmejcih. R. G. Haliburton je v pariškem časniku »Kosmos« leta 1887 omenil obstoj pigmejcev v pokrajini Gerona kot tudi na področju Salamanca, kjer naj bi živeli pigmejci že od 16. stoletja naprej. Bil je prepričan, da je pri njih odkril pomembno podobnost z afriškimi pigmejci. Te zanimive snovi se je ponovno lotil McPherson, ki je bil s svojimi podatki natančnejši in opisuje področje, na katerem živijo pritlikavci kot Collado de Tosas in dodaja, da so pogosto zaposleni kot pastirji in o tem pripoveduje takole: »Sporočili so mi tudi, da ti pritlikavci niso posebno inteligentni in da se je z njimi komajda mogoče sporazumeti.«

Predvsem pa piše o številnih primerih slaboumnosti v soseščini. V resnici je šlo pri teh tako imenovanih pritlikavcih za duševno zaostale ljudi pritlikave rasti, kar je pojav, ki ga je mogoče pogosto srečati. To potrjuje tudi Haliburtonov opis: Njihove oči so nekoliko mongoloidne, obraz imajo širok in rumenkast pa rdeče lase, njihova velikost pa znaša od 110 do 115 cm. Zgodbe o teh pritlikavcih so kmalu zatem utihnile predvsem po zaslugi intervjuja, ki ga je dal urednik časnika »Antropologie« Carthailac v Toulousu. Po njegovem v tem primeru nikakor ni šlo za resnične pritlikavce, marveč le za nekaj duševno zaostalih ljudi, ki so bili majhne rasti. Opisi o zunanosti in obnašanju teh pirenejskih pritlikavcev s skladajo s tem, kar tudi sicer vemo o duševno zaostalih v Alpah. Gotovo je, da bomo morali iskati izvor številnih legend o pritlikavih ljudeh med temi ubogimi bitji.

Oče teorije o evropskih pigmejcih je Italijan Sergi, ki se sklicuje predvsem na pričevanje Homerja, Herodota, Aristotela in Plinija kot tudi na najdbe okostij. Številni ostanke, ki so jih odkrili v Švici in drugje, utegnejo pomeniti enega izmed virov za nemške in keltske legende o majhnih ljudeh. Po Lahovariju izvirajo predvsem iz bronaste dobe, saj znaša njihova višina med 1,38 in 1,42 metra — to ustreza današnjim pigmejcem — hkrati pa naj bi bili imeli nekoliko podaljšane lobanje.

Vse to pa seveda še ne dokazuje, da so bili to resnični pigmejci. Različne bolezni kot rahitis in slaboumnost lahko v resnici povzročijo pritlikavo rast. Kritik teze o pigmejcih Fr. Schwerz ni brez razloga zatrjeval, da bi lahko s pomočjo nekaj okostij, katerih velikost presega povprečje, sprejeli tudi teorijo o velikanih. Po kritičnem pretresu statističnih podatkov je prišel Schwerz do sklepa, da so bili ljudje kamene dobe manjši, kot so današnji ljudje, vendar jih nikakor ne bi mogli označiti za pigmeje. Dejstvo je, da so pri merjenju povprečne velikosti ljudi v Chamblandu (Pully, Lausanne) in njihovih sosedov v Grimaldiju (negroidi), ki so jih odkrili v Waadtlandu in Wallisu, ugotovili 1,58 m za moške in 1,57 m pri ženskah. Ljudje iz Chamblanda so imeli podolgovate glave in niso bili v sorodu z mostiščarji, ki so bili širokoglavi. Nekateri zato domnevajo, da bi nas utegnile zgodbe in številne pripovedke o škratih v Alpah in Juri spominjati na ljudstva izpred mostiščarskih časov. To bi lahko bili Ligurci, o katerih pa ve izročilo povedati, da so bili prejkone velikani. Zdi se, kot da so gorstva dajala zavetje predvsem ljudem pritlikave rasti, kajti tukaj lahko zaradi posebnih razmer postanejo tudi majhni in slabotni močni. Kar zadeva ljudi mlajše kamene dobe v Wallisu in zahodni Švici, tako poudarja Sauter, so bile njihove postave majhne do komaj še srednje velike. Dokaz za to se ponuja iz rodovnih povezav glavnine prebivalcev zahodne Švice v mlajši kameni dobi z ljudstvi istega razdobja iz južne Evrope, toda tudi z ljudstvi severnejših predelov. V Wallisu živeli ljudje mlajše kamene dobe se močno razlikujejo predvsem kot sredozemska, lepa in večinoma podolgovatoglava vrsta od ljudi srednjega veka. Od njih poznamo ostanke okostij, ki pričajo o ljudeh srednjih do visokih postav, s širokimi in celo zelo širokimi lobanjami. Gotovo pa je, da alpska ljudstva niso pripadala isti rasi. Alpski »pigmejci« so vzbujali pozornost zgolj zato, ker so v njihovi soseščini živeli večji ljudje. Ne brez razloga je že J. Loewenberg leta 1834 zatrjeval, da so Alpe svoje prebivalce nekako stisnile, saj poznamo iz tega prostora veliko več zgodb o pritlikavcih kot o velikanih.

VELIKANI

Toda tudi trditev J. Loewenberga ne drži popolnoma. V nasprotju z mnenjem tega popotnika obstajajo prav tako številne sage o velikanih v naših gorah. Tako ugotavljamo v legendah nemškega izvora enako kot pri pritlikavcih dve vrsti velikanov:

1. velikane z dobrodušnim značajem, ki so razširjali obdelovanje zemlje, in prav ti naj bi bili začeli graditi gradove, cerkve itd.;
2. velikane s hudobnimi potezami, ki so trpinčili ženske in otroke, teptali žitne posevke in so bili sovražniki krščanstva.

Večinoma nastopajo velikani nemških legend v večjih skupinah, imenujejo pa jih »velikani, Turki ali Huni«. Večina besedil poudarja njihovo neumnost.

Velikani v francoskih legendah pa nastopajo predvsem kot posamezniki. Veljajo za graditelje keltskih zgradb in spomenikov, ki so bili sestavljeni iz orjaških skal. Krščanstvu niso bili sovražni. Nekateri domnevajo, da so v teh ljudeh spoznali prednike Baskov.

Nenavadno je, da lahko ugotovimo pri germanskih velikanih s hudobnimi potezami enake napake, kot so jih prisojali Hunom v 5. stoletju in Ogrom v 10. stoletju. Zanimiva je ideja tistih, ki zatrjujejo, da izvira beseda »ogre« (ljudožerec) iz »Hongrois« (Oger). Med najbolj znane velikane prištevamo Gargantuo, ki je po zaslugi Rabelaisa postal nesmrten. Vendar je najti takšne pojave tudi v različnih drugih delih z alpskega področja. Tako jim legende iz zahodne Švice pripisujejo orjaške posege in spremembe v gorskem svetu in bližnjih pokrajinah. Tako jim pripisujejo nastanek številnih alpskih in predalpskih vrhov, izkopal pa naj bi bili tudi Ženevsko jezero. Ko je tak velikan hotel zasuti pristanišče v Genfu, je spotoma izgubil zemljo iz košare, iz česar je nastal grič Monthoux. Tudi je izpil Saano in jo v treh dneh izsušil, nakar je onesnažil majhno jezero, ki ga od takrat imenujejo Črno jezero.

Medtem ko so se germanski velikani pomešali z osvajalci, ki so prihajali iz vzhodne in osrednje Evrope, prištevajo francoske velikane prejkone med saracenske mite. Spominimo se le, da je Pantagruel, potem ko je premagal 300 velikanov in ubil njihovega vodjo Loup Garouja, vzkliknil: »Mahom, Mahom, Mahom!« in tako opozoril na povezavo med temi velikani in »hudobnimi« mohamedanci. Tudi v Fierabrasu iz pravljničnega sveta Karla Velikega, bil je osrednji junak v starofrancoski junaški pesnitvi iz minevaločega 12. stoletja, prepoznamo Saracena (Arabca). V dveh drugih pesnitvah srečamo velikana Roboastra, čigar ime ima zanesljivo orientalski pomen. Domnevati je mogoče, da se je velik del saracenskih mitov v zahodni Švici izrazil tudi v junaških pesnitvah, ki so se pojavile po križarskih vojnah. Tudi na Bližnjem vzhodu najdemo velikane v različnih zgodbah: omenimo naj le tiste, ki so terorizirali poizvedovalce, ki jih je bil poslan Jozua, preden so le-ti prebredli Jordan. Še bolj znana je seveda zgodba o Davidu in Goljatu.

Domnevati je tudi mogoče, da so prav tako, kot so bili številni gorski pritlikavci žrtve golšavosti, tudi nekateri izmed velikanov bolehalo za pretirano rastjo. F. G. Stebler je leta 1913 objavil fotografijo enega takšnih nesrečnežev Moritza Kämpfena, čigar velikost je visoko presegala dva metra. V tem primeru je šlo za očitnega spaka, saj je bila njegova teta Josephina, ki je prav tako na fotografiji docela normalne velikosti.

VILE

Kar zadeva vile, jih največkrat povezujejo z nenavadnimi pokrajinskimi oblikami, zlasti z votlinami in drugimi zavetji, ki jih tvori skalovje. Tudi tukaj obstajajo razlike med vilami iz nemškega in vilami iz francoskega jezikovnega območja. Medtem ko so v Nemčiji vile največkrat mlada bitja in veljajo za zaščitnice dreves, svetih rek in studencev, so to v francoskih zgodbah starejše ženske, ki znajo delati čudeže in čarati. Zlasti pogosto nastopajo vile v zgodbah iz zahodnih Alp, iz Savoje in Wallisa.

V resnici pripisujejo zgodbe večino pokrajinsko lepih prostorov prav vilam. Do tega pa je prišlo nemara tudi zaradi slabega prevoda iz starofrancosčine in zmede, ki je nastala na osnovi tega. Gre za besedi »fée« (vila) in »fez« (čreda), kot tudi besede »faye« (ovca in vila) v Savoiji, »faya« ali »faa« v Wallisu ali tudi »faeta« (majhna ovca). Nadalje je prišlo do zmede med besedami »fata« (nižje božanstvo) in »feta« (nosečnica). Tako ni torej Saas Fee nič drugega kot ovčja gora, »Föberg« pa ime, ki ga kdaj pa kdaj uporabljajo za Mischabel. V letu 1544 omenja Stumpf živino v dolini Saaser, ki se imenuje »foe«, leta 1758 pa pripoveduje Tschudi o bližnji Mont Martis, ki so jo označevali s »Foë«. Constantin in Désormaux iz tega sklepata, da določeno število vilinskih votlin ni bilo nič drugega kot zavetje za črede ovac, ki so se tjakaj umaknile pred neurji. Zdi se, da so bile nekatere vilinske votline, ki so jih pozneje pripisovali zgolj vilam, predzgodovinska grobišča. Tako pripovedujejo, da sta v votlini pri St. Mauricu prebivali dve vili: dobra vila (Frisette) in hudobna vila (Turlure). Ali ni torej značilno, da imajo krave v teh krajih pogosto ime Frisette? Če pa slišimo besedo »Turlure«, ali pri tem ne pomislimo na môro, živinskega tatu ali povzročitelja drugačnih nevšečnosti?

Omeniti je še treba, da besedo »fée« uporabljajo kot dodaten pojem za določeno kamnito posodo kot tudi za hudiče, pogane ali čarovnice. Pogosto je ta beseda in rabi kot sinonim ali nadomestilo za Saracena. To nam kliče v spomin, da so v raznih krajih verovali, da gre pri Saraceni za može, ki so bili poročeni z vilami. Po prepričanju gorjancev so imele vile moč razdeljevati srečo ali nesrečo. Ženske so bile nežne, rjave polti in črnih las, kar je znamenje, da so izvirale iz Orienta. Oglejmo si v tej zvezi kratko navedbo J. Tourniera, ki je zapisal:

»Pogorje Pierre Châtel ob bregovih Rodana so bili zasedli Saraceni. Na zahodu, nasproti skalnemu stebri Lasignieu, opazimo ob vznožju skalovja Parves črno luknjo, ki jo je brez lestve le težko mogoče doseči. To je vilinska votlina (Feengrotte).«

Zdi se primerno, če ob tej priložnosti opozorimo na poljudni izraz »être fada«, ki ga uporabljajo v francoščini in pomeni nor, nenavaden, ekstravaganten, da bi tako bolje razumeli enačenje »vil« (fada) s Saraceni, torej tujcev z barbarskimi navadami, pa naj to bili Arabci, Berberi, Židje, cigani, Lombardi ali domači razbojniki.

Izvor številnih in tako presenetljivih zgodb o pritlikavcih, velikanih in vilah je mogoče po vsej verjetnosti iskati tudi v starodavnih keltskih in nordijskih mitih. Utegne biti, da obstajajo celo stari indo-evropski zgledi. Toda številne novejšje pripovedke so se že tako oddaljile od svojih pravirov, da so se sčasoma preusmerile na bolj ali manj literarno utemeljene spomine na »obsedene« Ogre in Saracene, ki so se podili po pokvarjeni Evropi 10. stoletja.

(Prispevek oziroma študijo je napisal Max Liniger, objavljena je bila v švicarski reviji »Die Alpen«, 4. četrletje 1982, seveda pa je opremljena s številnimi navedbami virov in dolgo vrsto krajevnih nadrobnosti. Prevajalec hkrati spominja tudi na številne podobne slovenske pravljice in pripovedke, ki so znane domala z vseh področij našega gorskega sveta in bi jih kazalo potemtakem preučiti tudi z vidika, kot ga nakazuje ta študija.)

PRED ZAPRTIMI VRATI

NADA KOSTANJEVIC

Za majske praznike je ena izmed mojih treh sestra prišla k meni na obisk. Odločna ženica šestdesetih let, medicinska sestra, je porabila ves dan za to, da se je iz Vipave odpeljala z avtobusom do Cenca, od tam na Javornik, z vrha Javornika pa jo je mahnila kar peš čez Podkraj naravnost v Vipavo.

Drugi dan je moj bolni mož želel ostati doma. Avta pač nimamo in tako sva naredili bojni načrt. Njega, mojo pastorko, invalidsko Marijo in naju obe smo naložili na opoldanski avtobus in se odpeljali do Ajdovščine. Spravili sva ju v kavarno v parku pod košate topole. »Midve pa pojdeva ta čas pogledat Pilonovo galerijo. Vse, kar bova videli, vam bova povedali, tako da ju bosta posredno 'videla' tudi vidva!« Pilonova galerija pa ni bila takega mnenja; bila je trdno zaprta. Buljili sva v njena vrata, ko me pokliče znanka. Tudi sama se je znašla v isti zadregi. Ko sem ji povedala, da imam oba »hišna reveža« pred kavarno, je hitro ukrepala: »Vidve se pojdiva kam potepat, saj vama bo gotovo koristilo, jaz pa bom vašega moža in Marijo zapeljala z avtom na naš lepi vrt; tam naj občudujeta naravo. Čez kako urico, dve, pridita ponju!« Ni nama bilo treba dvakrat reči.

»K izviri Hublja te popeljem!«

Šli sva najprej skozi ozke ulice starega dela mesta, nato po Vilharjevi ulici, kjer kot gobe po dežju rasejo med lepimi vrtički lične hišice. Čeprav je bil tretji majski dan, je vse bilo nekam čudno ožgano. Saj res, zjutraj je bila na Vipavskem slana.

Hodili sva navzgor po desnem, spustili pa se bova po levem bregu, sem ji razložila. Za urejeno in asfaltirano Vilharjevo ulico se začenja divja in romantična soteska. Nad njo se dviga Školj, kamnit in travnat griček, s katerega je lep pogled na naše občinsko središče. Pa nisva šli gor. Izbrali sva raje ozko stezo, ki se vije po gozdliču. Globoko pod nama šumi Hubelj. Sušna in mrzla pomlad je letos, zato je tudi ob vodi kaj malo cvetja. Sem ter tja se pokaže tudi kaka markacija, a so vse že stare in obledele. Steza je mnogo pa se raje drživa bledih markacij. Nekdanji, opuščeni pašniki so ograjeni s »suhozidici«, kot je na Primorskem navada. Naredili so jih ljudje, ko so pašnike trebili. Danes je v Ajdovščini le malo pravih kmetov in malo živine; nekaj jo je le še. Pot je vse bolj strma in se vzpenja v pobočje Kovka. Zagledali sva pred seboj zelo lepo in snažno vasico Gorenje, ki je od Ajdovščine le malo oddaljena. Hiše so povsem mestne. Jih pač ni doseglo spomeniško varstvo, s katerim se v Ajdovščini hišni lastniki neprenehoma bojujejo.

Iz vasi sva prišli pod strmo pobočje Kovka, na cesto, nad katero so naredili »golosek« in ga pripravljajo za pogozdovanje. Približevali sva se gozdu. »Uredi si lase!« sem ozmerjala sestro. »Daj no! Koča ob izviri Hublja je bolj gosposka koča! Fino kavo kuhajo, jaz plačam!« »Ne, jaz!« se je jezila sestra.

Le nekaj korakov in v gozdliču najdeva lično kočo, pred njo pa vzorno obdelan vrtiček, ki ga v zavetju slana ni obiskala. »Kofe« je zapeljivo dišal, nekakšni »lepi gospe« pa sta pred kočo veselo klepetali in sedeli na pletenih stoli. »Kar gibati se bosta morali!« me dregne sestra. Ponosno, kot bi v žepih imeli najmanj vsaka po milijon, vstopiva pred hišo. Sestra me spet dregne češ, jaz znam kranjsko, naj kar jaz naročam.

»Dober dan! Radi bi dve kavi s smetano, žig koče in pet razglednic!« »Vem da bi radi, ampak iz tega ne bo nič! Koča je že dve leti privatna last in je zasebno stanovanje, 'kofe' pa kuhamo le zase, drage tovarišice!« No, raje bi pile kavo, kot bile »drage tovarišice«, ker pa lepa beseda lepo mesto najde, naju je tudi ta lepa beseda s tega

lepega mesta — odgnala. Le nekaj korakov skozi gozdiček in že se nama odpre razgled na veliko, strmo skalo, iz katere v velikem slapu pada Hubelj. Ker je pomlad sušna, je slap bolj šibak — pa je kljub temu veličasten. Sem ter tja med skalovjem kaže zajčji lakotnik rumeno cvetje. Čista voda šumi in se zliva v sotesko. Sestopili bova po drugem bregu. Tu je asfaltna cesta, saj kmalu pod izvirom začne že naselje Cesta IV. prekomorske brigade. Najbližje Hubljo je domačija Drejca Batiča, znanega čebelar-skega mojstra, ki se ukvarja ne le s čebelarstvom, temveč tudi s kuho voščin in je kljub letom še mladostno čil. Nižje doli je starinska cerkvice sv. Petra. Cesto sem ter tja spodjedajo plazovi. Spodaj se soteska počasi razširja, ob njej pa je v gozdu sem in tja kakšna lična hišica. Že sva nad Ajdovščino. Hiše so tu lepe in moderne. Prečkali sva spet Hubelj po mostu za novimi »bloki«. Mož in Marija sta naju že čakala pri prijateljih. Njiju je Angela zapeljala domov, naju s sestro pa je pobral France. Videl je rože v torbici: »Pri žegnju« vaju odložim.

Na pokopališču sva našli že druge ženske z vasi. Prišle so sem, da bi na praznični večer uredile svoje »lehe«. Rožam, ki jih je sinoči prinesla sestra z Javornika, so se pridružile rože s Hublja. Začelo se je mračiti. V kasarni pa se je oglasila trobenta.

Večerno sonce je pošiljalo poslednje poševne žarke izza Križa. Za hip so se ustavili vojaki in pozdravili zastavo, ko so jo spuščali. Za hip so se ženice zravnale nad »lehami«, ki so jih urejale.

Tudi medve s setro sva se jim pridružili tam, kjer je na poslednji večni mrtvi straži moj fant.

Potem sva z drugimi ženskami odšli proti izhodu in domov.

PO PARTIZANSKI CESTI

IVANKA KOROŠEC

Prva nedelja v septembru je bila tako lepa in sončna, da bi še Kosmač rekel o njej: »Lep dan je, kakor iz čistega zlata ulit...« Res je bil lep dan, zato nismo strpeli doma in smo jo mahnilo na izlet. V prvotnem načrtu je bilo, da se bomo najprej peljali z avto-busom, nato bomo pa šli peš. Toda ker je naš sosed Martin imel opravke ravno na tisti relaciji, se je ponudil, da nas pelje. Zbasali smo se v njegov avto, v katerem je pre-važal že vse mogoče stvari, od prašičev in kur, do peska, apna in desk; prevozil je z njim že toliko kilometrov, da bi lahko najmanj šestkrat obšel ekvator. Od Radovljice navzdol in čez most na Savi je še kar šlo, v breg pa je avto kihal, pihal in ropotal kot tank. Nič ne de, če je šlo po polževo, mi smo zato lahko uživali v pogledu na panoramo Radovljice, na levem bregu Save. Za njo pa so kot mogočni stražarji bdele Karavanke. Prisopihali smo na vrh. Tam je avto spet dobil nekaj sape in nas mimo Lipnice in Kamne gorice kar mimogrede potegnil do Kropo. Tu smo se izhomatali iz zadušljive vročine v avtu in se nameravali posloviti od prijaznega soseda Martina. On pa nam je, ustrežljiv kot je, predlagal, naj si ogledamo kovaški muzej in Kropo, medtem pa bo on uredil svoje zadeve. Da ne bomo grizli kolena v ta breg, nas bo potegnil še do lovske kočice na Petelinovcu, od tam pa jo bomo lažje mahnilo naprej. Če bomo gotovi prej kot on, naj kar gremo, da nas bo že dohitel, je dostavil.

Kroparski kovaški muzej sta otroka že videla; tu sta bila že s šolsko ekskurzijo, zato tja nismo šli. Zanimala nas je Kropa. Zgnetena je pod strmine Jelovice, v tesni grapi, ki jo je izjedla Kroparica. Mogočne kroparske hiše so razporejene po klancu v dveh vrstah. Kropa je že v 15. stoletju veljala za trg, imela je dve fužini in 20 vigenjcev. 5 stoletij so živeli Kroparji sami zase, delali v fužinah in kovali v vigenjcih ter tovorili žeblje v »bariglah« po svetu. V prejšnjem stoletju pa ročno kovaštvo ni več zmoglo tekme z industrijo. V Kropi se je naselilo mrtvilo in mnogo ljudi se je odselilo. Kropa je ostala v glavnem nespremenjena (razen spodnjega konca, kjer stoji tovarna Plamen in kjer rastejo nove stavbe), in je danes živ muzej. Ob cesti, nekoliko višje, prav na ovinku, stoje v posebni stavbi ostanki »slovenske peči«, plavža iz poznega srednjega veka.

Gozd nas je s svojo senco prijetno hladil. Martina pa ni bilo od nikoder. Dvomili smo, če ga bomo ta dan sploh še kaj videli. Vedeli smo, da ne gre tako hitro od mize, posebej ne tedaj, če je kaj na njej. To se mu seveda pozna po obilnem trebuščku, ki ga skuša odpraviti s »TV športom«, vendar za zdaj še brez uspeha. Tudi prstov na nogah se ne more dotakniti, ne da bi pri tem moral močno upogniti kolena. Da o sapi

pri hoji po stopnicah niti ne govorimo. Bo, saj bo, pravi, vendar ga klobase in kruh in take stvari bolj mičejo . . .

Koča na Petelinovcu je bila polna »ljubiteljev narave«. Občudovali so notranjost restavracije in pa vse tisto, kar je bilo v steklenicah in kozarcih. Vmes je bilo tudi nekaj gobarjev, ki so zalivali svojo gobarsko srečo. Posedeli smo na klopci v senci in se razgledali, vendar so nam visoke smreke pod kočo ukradle ves razgled; vidi se le del radovljiške kotline. Čakali smo še malo, če bi Martin le prisopihal za nami pa ga ni bilo, zato smo ga »odpisali« in odšli naprej. Morda mu je kje zakuhal avto ali pa je sploh pozabil na nas. Kdo bi se zdaj ubadal s tem. Gremo!

Ob spomeniku padlemu partizanu smo se za hip ustavili. Prelomljen steber, simbol zlomljenega, prekinjenega življenja. Minuta tišine za premislek, za zahvalo in spoštovanje. Nato smo jo ubrali na levo, po stezici skozi gozdiček, kjer je lovska opazovalnica in po travnatem grebenu do cerkvice sv. Primoža. Od tu je čudovit razgled: Češnjica, Srednja vas, Dobrava, Otoče z viaduktom, Brezje, Radovljica, Begunje, Dobrča, Begunjščica, Stol. Dolgo smo stali na poti na grebenu in ugotavljali imena vasi in naselij. Gledaš in kar čutiš, kako ti poskakuje srce. To je naša domovina. Pesnik bi rekel, da duša prestopa bregove. Mi, ki smo manj poetični, teh občutkov ne znamo povedati z besedo.

Borut je našel na bregu prve jesenske podleske. Utrgal je enega in mi ga prinesel; zataknila sem si ga v žepke na obleki.

Partizanska cesta od Jamnika do Podblice je posejana s partizanskimi grobovi.

Obhajal pa nas je lep občutek, kajti na vsakem je bil šopek ali vsaj cvet. Ne, niste pozabljeni . . .

Tako nedopovedljivo lepa je ta pot. Pokošeni travniki, samotne ciklame v gozdu, majhne kmetije, pripete na strmih rebreh, obdelane njivice, kozolci in nad vsem tem jasno nebo. Do Dražgoš smo hodili skoraj tri ure. Hitrost pa taka! A nam se ni nikamor mudilo. Dokler stoji sonce na nebu, je časa še dovolj. Najprej smo zavili v vas, v gostilno pri Tereziji Šmit, da smo uredili notranje zadeve, kajti naši poverjeniki za to — želodci, so nas k temu že pošteno priganjali.

Potem smo šli k spomeniku in čeprav nismo bili prvič tam, nas je ponovno prevzel s svojo veličastnostjo. Ob novem letu 1942 se je sem umaknil Cankarjev bataljon po hudih bojih v Poljanski dolini. Nemci so ga napadali iz doline, z Rudnega celo s topovi. Borba je trajala 3 dni (9., 10. in 11. januarja 1942), dokler ni sovražnik napadel v hrbet s kroparske strani. Nemška premoč je prisilila partizane, da so se umaknili na Jelovico. Nemci so moške vaščane postrelili, ženske in otroke izselili, vas pa požgali. Vas so po vojni obnovili.

Še smo se pomudili ob mozaiku Iva Šubica, ki prikazuje prizor tistih strašnih dni, povzpeli smo se po stopnicah na vrh spomenika. Dolina pod nami se je kopala v zadnjih žarkih sonca, ki se je počasi nagibalo v zaton. Gora pred nami, Ratitovec, je šla na naš »spisek«. Toliko hribov, krajev, kamor bo še treba, kamor »moramo« in kamor bi radi, gotovo nam bo zmanjkalo dni!

Ko smo prišli v Železnike, so nas noge že pošteno opominjale. Železnike so ustanovili furlanski fužinarji v 14. stol., ko jih je poklical freisinski škof, da bi tam talili rudo, ki so jo dobivali na Jelovici, ogljari in kovali žeblje. Danes so Železniki urejeno naselje, ki mu daje svoj utrip industrija.

Nameravali smo se najprej na voznem redu na avtobusni postaji prepričati, koliko časa nam je ostalo, tam pa nas je čakalo presenečenje: Če bi zagledali svoj rep, bi ne gledali bolj debelo, kakor smo. Tam na križišču, pred slaščičarno, je sedel — Martin in nas čakal! Pil je kokto in se basal s tortami pri tem pa s te svoje razgledne točke opazoval križišče.

»Saj sem vedel, da mi ne boste ušli,« je rekel zadovoljno, »čeprav sem že skoraj obupal. Kje neki kolovratite toliko časa? Na Petelinovcu sem vas čakal četrť ure, v Podblici tričetrť. Rekel sem si, trudni bodo kot živali, zakaj jih ne bi peljal, ko sem že ravno tu. Preračunal sem, da morate biti nekje v Dražgošah. Sedel sem tam na ovinku v bifeju — lačen sicer nisem bil, saj sem pojedel dve klobasi z gorčico, paradižnikovo solato in ko vas še ni bilo od nikoder, še vampe s polento. Kar teknilo mi je, le ves čas sem moral zijati na cesto, ker sem se bal, da bi se zgrešili. Potem sem šel naprej, ker se mi je kolcalo še po golažu in me je natakarcica vedno bolj radovedno gledala. Ustavil sem se tu in zdaj vas čakam že celo večnost.« »Saj bi nas ne bilo treba,« smo mu ugovarjali, pa se nam je vendar dobro zdelo.

»Kaj ni treba!« se je razhudil Martin, »zdaj, ko sem vas vsega skupaj pet debelih ur čakal, naj bi šel domov brez vas?«

S tortami smo se posladkali tudi mi, potem smo se z Martinovo kripo peljali po lepi Selški dolini. Nekajkrat je zahroplo in cuknilo, a v glavnem smo se brez zastojev pridričali do Škofje Loke, nato pa skozi Kranj in ob prvem mraku domov.

Drugo jutro sem se spomnila na podlesek. Svetlovijoličasto je gledal iz žepa in še ni ovenel. S tistih hribov so doma same krepke stvari, kakršni so tudi ljudje, ki žive tam.

NOVOLETNA POT H KOČI PD KOČEVJE*

PETER VOVK

Zaprto v bel objem dreves in grmov, capljam po rahlo zarisani stezi. Z blazinami mahu obložene skale, kot tete in strici sedé. Kot pahljače so olesenele travne bilke, pokrite s snegom. Veje in vejice lesk so kot veliki beli cvetovi.

Sneg naletava in me nese naprej, v svet zimskih pravljic. V košati smreki je spleteno gnezdo krivokljuna. Samica vali jajčeca. Kot drobni stihitiki se lovijo kosmiči snega v mrzlem zraku. V temnih objemih jelovih vej plahuta sova, išče zavetje pred svetlobo padajočega snega.

Krhka in nebojglena stoji jerebika na tankih nogah. Panj pod njo je dotrajal. Počasi se pomikam naprej in navzgor. Vse več snega je v vejah. Bela ogledala na zadnjicah srn poskakujejo in se oddaljujejo. Zdi se mi, da se je čas ustavil. Vse je mirno in tiho. Bel ples starke zime se je šele začel.

Premražen sedi na vejici ščinkavec. Le ščinklja z mladiči je odletela na jug, kjer bo na toplen preživela zimo. Preperel, prelomljen suhar, pokrit s snegom, je kot dedek mrz. Rdečebela planinska markacija kaže pot naprej. Izrezljano srce na mladi jelki je prebodeno z nožem.

Berač s tiho muziko sem, veter drži prst na ustih. Snežinke se vrtinčijo, dvigajo in padajo. Plešejo nori ples starke zime. Mladice okoli na samem stoječe smreke so kot beli piščančki. Na veji sedi prazno gnezdo drozga in čaka na pomlad. Glasovi živali in ptic molčijo, kot da jih nikoli ne bi bilo.

Sneg kot topla bela rokavica pokriva mahovnata tla. Pod košatimi smrekami se vidi še zelenje. Igra besed v zimskem gozdu ni potrebna, vse je kot ena sama velika umetnina.

Bela breza s svojimi tankimi vejicami je kot nevesta. Poteze mile, kapa bela. Trepetlika trepetá, kot bi se bala, da me ne izgubi steza. Storži smrek vise kot lestenci. Pokončni storži jelk so kot svečniki. Pod košato smreko se dolgočasi jelen in stresa s kože mokri sneg.

V čvrstih vozlih se na samem stoječa bukev oprijema velike skale, da ne bi padla. Šum perutnic divjega petelina me prebudi iz sanjskega sveta. Redka slika, ki izginja iz gozda. Plasti tišine odkriva kričavi glas srake, ne vem, kaj je zagledala.

V mehko snega potopljene stopinje me nesejo naprej. Zasopel diham se razcveta v belo meglico. Lesene glasove dreves mame veter. Z odtiski snežink popisan obraz je modrikast. Grm ob poti ne ve, kaj sosednji grm sanja. Kot brez glasu sem, sam, za nikogar. Kot da sem nagačen z mehko težo.

Padajoči sneg se oprijemlje hrapave skorje jelk in smrek. Kot bi slikar sproti risal novoletno idilo. Bukvice, pokrite s snegom so kot baletke. Mlada jelka ob poti kot deklica, prikupnih oči in počesanih las. Veje jelk in smrek vise ob deblih kot pahljače.

Nobenega vriska ni, ne klica. Vse je tiho in mirno. Postajam bel kot mlinar. S prsti otipavam veje, sipki sneg se razsipava. Molče pada v moje misli. Ustavim se v zakotju, skušam se ogreti in zadihati bolj sproščeno. Mlada smreka ob poti je prijazna, poteze mile, kapa bela. Gole veje bukev so kot spleteni prsti mrtvega človeka.

Gledam visoke oboke bukev, v sivem marmorju obarvana debela. Kot v starem grškem hramu je vse to, kjer so se dogajale velike stvaritve. Siničke dolgorepke obirajo drevesno skorjo in tiho čebļajo. Osamljena figura bukovega suharja, pokrita s snegom je otožna, zasanjana in pesniška. Kakor da poslušá. In v tem molčanju, kot da se čuti duša neznanega bitja.

Sneg pada na molčeče panje in ščavje. Začaran v privid premle ptice prhne z zasnežene veje, tiho capljam po zasneženi poti. Glas črne žolne prebada tišino padajočega snega, tako značilen in domač. Javorji samotarji so kot čudnolepi tujci. Kot bi zamolkle strune prebiral, se oglašá kalin. Diši po snegu, duh je omamljiv in mehak.

* Peter Vovk je član PD Kočevje; bil je oskrbnik Koče pri Jelenovem studercu polnih 17 let in to brezplačno.

»Sedemdesetkrat na leto, vsako soboto in nedeljo peš do kočé in nazaj,« pravi Peter »in ni mi žal za te prelepe urince v naravi.« Bil je tudi propagandist, gospodar, zdaj pa kdaj pobrska po svojih spominih in tisto, kar najde, tudi zapiše. Tega pa ni malo. Tako, pravi, si podaljšuje življenje. Vsako soboto, ko je šel do kočé, in se je v nedeljo vračal, je izganjal bolezen. Udobnega življenja si nikoli ni utegnil privoščiti. Hodil je pač k Jelenovemu studencu in to je bilo zanj — doživetje. Na »Fridrihštanski poti« je imel torej zmerom odprte oči, pa naj je šel po njej kot gozdar ali planinec. Opis ene takih poti predstavlja pričujoča Novoletna pot h kočí PD Kočevje.

»Gozd ima ob vsakem letnem času svojo podobo,« pravi »in to podobo je vredno opisovati. To sem delal tudi s fotografskim aparatom. Dosti planincev sem fotografiral, izdelal potem fotografije sam in jih prihodnjo nedeljo razdelil tudi zastojni, če ni šlo drugače. Zanimali so me ljudje, zanimajo me živali, ptice, vse. Živa in mrtva narava v vseh letnih časih. Zdjaj pa nisem več tak kot sem bil. Leta so tu ... Pa tudi zjutraj nisem več tak kot prejšnjega dne ... Tak sem postal, kot da me voda odnaša ...«

Mahovnate skale in kamni pokriti s snegom so kot izklesano naselje. Polno snežink je v zraku, kot bele zvezdice padajo na tla. Oglašča se neka ptica, drvarji ji pravijo uspavanka. Meni kriči: Spim! Spim! Spim! Velika hladna snežinka mi je padla na oko, druga zdrsnje po obrazu navzdol. Kakor da sta razumeli druga drugo.

Čas zbranosti je ob novoletni poti. Tišina pa, kakor da ni sama. Oglašča se škripajoči glas smreke, drgne ob bukev. In spet je vse tiho, kot da sto let ni bilo ničesar. Snežinke padajo kar naprej in pritiskajo na mojo dušo. Zdi se mi, kot bi stopinjam večnosti prisluškoval.

Stojim ob košati jelki, molčim in o nečem razmišljam. Spomin je z menoj, ko nas je bilo več. Ves miren in tih capljam naprej, da ne bi motil novoletne tišine. V brezglasju drevs se topijo čustva večera. Kakor temne, nejasne slike se pomikajo jelke in bukve pred menoj.

Neznani obrazi skal, kamnov in skalnatih blokov mi delajo družbo. Prišumi lesna sova, tiho kot list, kadar pada. Sveže sledi jelena in košut gledam. Z razpetimi krili se spuščča na tla gozdni jereb. Brska pod jerebiko, da bo dobil kaj za pod kljun. Oči se pasejo na hrapavi skorji stare jelke.

Cilj je že blizu, ključ sem zavrtel. Odprl sem vrata kočje PD Kočevje, vesel, da sem spet pri tebi, Jelenov studenec. Iz vzdihov ležišč sem začutil, kot da so prijatelji ravnokar odšli. Zdela se mi je, da ličkanje šušti in da žerjavica še tli v peči.

Mrak je temnel, videl sem samo še obrise smrek, potem pa je nastala tema. Kot razcapanec, veter v dimniku igra svojo pesem. Jaz pa se grejem ob topli peči. Vznemirja me ta čudovita tišina pred novim letom, ko nas je bilo več. Zbrano stoje smreke pri studencu.

Zajamem vodo z loncem; rahlo vzvalovi. Tiho capljam nazaj proti koči in delam nove stopinje. Zdi se mi, da se sever igra z menoj in mi zavezuje oči. Nalijem vodo v lonček, kmalu veselo zacvrči. Nasipljem kavo, prijeten duh draži nos. Poživi misli, požene srce in odpre oči.

S sten počasi polzijo vesele zgodbe mladih ljudi. Pajek se spuščča po niti na mizo, kot bi se hotel pogovoriti z menoj. Bliža se polnoč. Lesni črv škrtva v tramu, kot bi navijal leseno uro. Tišina mize, stolov, omare, peči in postelje znova prevzema. Vse prihaja z glasovi prijateljev in znancev, ki so še živi in ki jih ni več. Z njimi se povezujem, s skritim svetom noči.

Ustnice se gibljejo, prav tiho pojo. Novoletna pesem stiska grlo. Ogenj v peči je svetlejši, misli žive. Poslušam utrip ognja v železni peči, zardeli. Nekaj momljam sam sebi. Besede se izgublajo, topijo v toplem zraku lesene kočje iz brun. V kapljicah vina, v zanosu prijateljev in prijateljic. V šepetajočem molku novoletne noči, v toplih objemih zanosa...

KONCERT NA TRIGLAVU

(Ob tridesetletnici primorskega akademskega zbora Vinko Vodopivec.)

TOMAŽ KRANJC

»Vodopivci« so moški pevski zbor iz Ljubljane, v katerem svoje veselje do petja in zabave delijo v glavnem primorski študenti. Dokaj trdo delo na številnih vajah je »krivo«, da fantje, ko je treba, izredno tankočutno in doživeto zapojejo, zato so na svojega »Vodopivca« izredno ponosni. Zbor je dobil ime po primorskem skladatelju, zavedni grči in šaljivcu, kromberškem župniku Vinku Vodopivcu, ki je probleme tega sveta prepustil drugim pred tridesetimi leti. Čeprav ime zbora vzbuja razne asociacije, pa fantje modro prisegajo na Vinka. Priimek pa je zelo prikladen za forume, ki odločajo o dotacijah.

Enkrat predlanskim je bilo, ko so se odločili, da ne bodo na smučarske tečaje hodili vsak posebej, ampak že zaradi vaj, lepo vsi skupaj — in kar je najvažnejše — noben glas naj ne bi manjkal! Teden dni so »peglali« Krvavec. V gostoljubni Gospinci so k petju pritegnili številne novopečene oboževalke (pesmi in pevcev), tako da pomanjkanja tenorjev sploh ni bilo čutiti. Prišla je sobota, Čupo se je lahko odtrgal od knjig, Tomažu je mentorica pri diplomskem delu zbežala smučat v Italijo, Zoran in njegova pupi pa sta jo primahala gor kar peš, s kamniške strani. V koči so našli še Iztoka, ki zaradi operacije očesa ni smučal, pa dve Darji (ena se je zatreskala v smreko, v drugo pa se je

zatreskal učitelj smučanja). Povzpeli so se na Veliki Zvoh in se zročali božajočim sončnim žarkom. Na anorakih so se sankali v »vrtačo« na vrhu in sredi podobnih norčij se je rodila ideja o koncertu na Triglavu, ki se je skrivnostno »bahal« na zahodnem obzorju.

* * *

Na prvi avgustovski petek so se zbrali v Vratih. Drobni drugi tenor Marko, ki mu zaradi kozje brade pravijo Ho-Ši-Ming, je pod velikanskim in težkim nahrbtnikom spominjal na prvošolčka, ki na hrbtu prenaša vso svojo silno učenost. Tu je bil plečati in polnokrvni Boris pa suhljati dolgin Darko v živordeči smučarski bundi, ob katerih so bili njegovi črni kodri, urejeni v stilu bližajoče se vojaščine, še bolj črni. Majhna skupina okrog Šavlija, širokega orjaka s prijaznimi očmi, skritimi v temnem goščavju, ki mu obrobija basovska usta, se veselo smeje. Med njimi Franci, nemirnega pogleda, in njegova popularna ženka Irena, ki je zaradi priložnostnih solo vložkov v nekaterih najlepših slovenskih pesmih, bila deležna številnih aplavzov v Riu, Pod lipco, Pri Sokolu in drugih slavnih pokoncertnih dvoranah.

Kmalu za njimi so prišli fantje s primorske strani. Julijana so nekaj dni prej zaklali zaradi brezvrednega slepiča, tako da je že nevemkaterikat manjkal na počitniških akcijah. Prišli so Tomaž, postaven kot Pink Panther, a še vedno dovolj močan, da nosi neutrudno delujoči jezik; Zoran, nihajoč med prešerno aufbiksovsko in preudarno resno filozofijo; Marjan s svojo resonančno lobanjo; Jože, ki so ga prijatelji pretentali, da je na vrhu Triglava gostilna, sicer ne bi šel zraven pa še nekaj brucov, ki so se držali bolj ob strani. Tam je bil tudi mladi dirigent, spoštljivo je zrl gor v Steno. Verjetno je nabiral koncentracijo kot pred zadnjo vajo, na kateri se bo izkazalo, ali so fantje že sposobni nastopiti ali še ne.

Čupo je prišel sredi noči. Izkoristil je lepo vreme in pokosil okoli vinograda, pa je zamudil avtobus in pešačil gor iz Mojstrane. Težak, a sladek je bil njegov tovor — kantica najboljšega domačega, iz tistega soda ob zidu. Z njim naj bi proslavil uspešen vzpon in koncert na najvišjem nivoju. Če bi vedel, da njegov tovor ne bo zdržal niti do Rži, se ne bi tako žrl in se v zadregi praskal po kuštravi glavi, ker je v kantici imel slepe potnike — vinske mušice.

Dolina je bila še v globoki senci. Prosojne meglice so se neslišno osvobajale svojih nočnih spon, Stena je bila s svojo sivo resnostjo eno samo grozljivo vabilo. Takrat se je nekje na vrhu zasvetilo in prvi neustrašeni žarek je radovedno pogledal čez rob prepada in se napotil raziskovat poltemo tja nekam pod Stenar.

Vodopivci so krenili. Ciril s koničastim klobukom je hodil na čelu, najhitrejši pa so se mu prilrpili za pete. Fantje v raznobarnih majicah so se vzpenjali čez Prag. Kmalu sta se oblikovali dve skupini, hitri in počasni. Po mnenju počasnih so prvi seveda zajci in divjaki in šprinterji in sploh ne vidijo lepote narave okrog sebe in sploh ne znajo ceniti lepega razgleda, ki je bil ta dan seveda nekaj izjemnega, posebnega in vrednega. Počasna skupina pa da je, jasno, brez kondicije, njihov najljubši šport je poležavanje po kosilu in zvečer dva deci, najraje bi kar sedé prišli na vrh in sploh, da ovirajo celotno zamisel. Jasno, da je kantica z rujnim vipavcem postajala vse lažja, da se ubogi Čupo ne bi preveč mučil. Počasni so stopali naprej, sopé so dvigovali kolena skoraj pred oči, a z vsakim metrom je v srcih rastel ponos nad premagano višino, je rasla volja, priti čim višje nad spoštljive prepadne praznine, kamor se je ob vsakem »kratkem počitku« občudujoče usmeril pogled.

Pred odločilnim startom so na Kredarici naredili še generalko, Buco jih je spravil v škatico in karavana je krenila. Psi v dolini pa so lajali.

Jož, kako visoko je bilo treba vzdigovati noge in se izogibati »zelenemu valu«, ki je neprestano nosil reko ljudi. Pazili so, da ne bi stopili v prazno ali da ne bi poslali kakšnega pozdravčka (beri: kamenčka) na glavo tistemu, ki se znoji, poti, pod njimi. Nekje na Malem Triglavu jih je pričakalo navdušeno vriskanje. Oton in Angelca sta prišla s trentarske strani in sta grozno pohvalila generalko. Povedala sta, da se je dobro slišalo na vrh in sta tam številnim začudenim planincem povedala, čigava sta. Kakšen ponos jima je zrl iz oči, čeprav nista bila zraven in sta nadaljevala svojo turo proti Kredarici. Pevce pa je čakal še ozek greben in kmalu je bil rdeči stolp tako blizu, da so ga lahko otipali tudi tisti, ki so ga poznali le z razglednic. Veter je bil usmiljen in fantom ni bilo treba preizkušati odpornosti na ajdovsko in kraško burjo.

Prva skupina je bila seveda že dobro »upeta«, ko je druga komaj razmetavala po pisanih nabrtnikih. Jože je vprašal Primožiča: »Milan, kje je šnops?« »Ja, u triiibhi!«, je prav po cerkljansko zategnil in nasmejgal celo družbo.

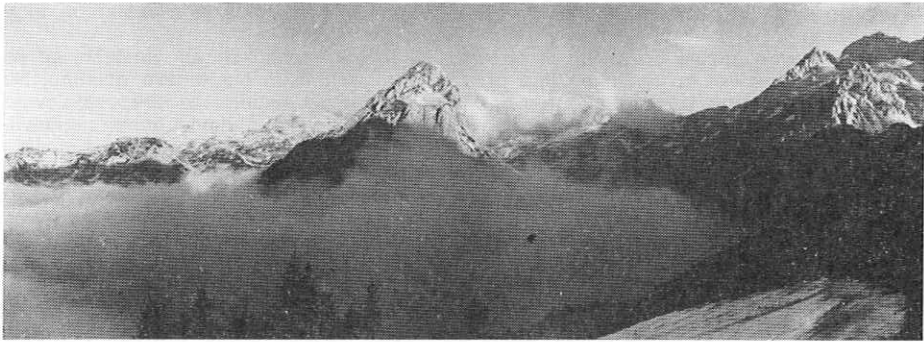
Posedli so na južno stran, s pogledom proti rodni Primorski tam nekje za devetimi gorami, in zazvenela je pesem. Odprtih src, celotni letni koncert iz Filharmonije, od Gallusa do Sveteta in železnega repertoarja. Srca so pela z njimi, tudi tista, ki so malo prej na grebenu zašla v visoke obrate. Radi bi ponesli to pesem povsod, kamor je nesel pogled, med z rahlo soparico zastrte doline, med neslutene vrhove, v mesta, v vasi,

na morje, med ljudi. Zvenel je tisti dan tudi Triglav sam in nebo je bilo najbolj akustičen obok.

Sonce je grozilo, da se bo skrilo za obzorje, ko je bilo treba končati. Še težje so se poslovili od vrha kot od ostankov lipe pred znano ljubljansko študentsko gostilno. Na Doliču pa so pametno popustili, ko je vsako omizje, prav nič akademsko, prepevalo svojo vižo. Pred spanjem pa niso vzdržali in zunaj, pod milijoni zvezd, njihovim doslej najštevilnejšim občinstvom so zapeli še enkrat.

Naslednji dan so koncert ponovili na Kanjavcu; zrlji so v globine Zadnjice in ugibali, kako se imenujejo gore na obzorju. Oton in Angelca sta prišla na svoj račun, od blizu, potem ko sta potrdila, da se je koncert z vrha odlično slišal na Kredarico. Skoraj še lepše je bilo na Kanjavcu. Mir, tišina, zbranost — kot bi rekel Adi. In za kontrast temnomodremu nebu kot zreli češnji rdeča Tinkina lica in koroško tople Angelcine oči pa žareča srca vseh, ki so globoko zajemali iz posode lepote Matere Narave. Stara prijateljstva so se okrepila, nova so se usmerila, ljubezen do petja se je prepletla z ljubeznijo do planin, in ne dvomim, da bo ob letošnji tridesetletnici zbora srečanje vseh pevskih generacij po slavnostnem koncertu rodilo nov, širok koncert nekje v našem gorskem svetu.

Razgled z Vodnikove kočice (posneto s panoramsko kamero »Gorizont«), VI. 1973

Foto A. Sušnik

OPRAVA IN OPREMA TURNEGA SMUČARJA

JANEZ DUHOVNIK

Uvod

Med dejavnostmi, s katerimi se ukvarjajo ljudje v svojem prostem času, so vedno bolj privlačne tiste, ki omogočajo pristen stik z naravo in resnično osvobojanje od vsakdanjih prisil in omejitev. Planinstvo in alpinizem sta nedvomno med njimi. Pri nas je planinstvo razvito predvsem v času, ko so poti kopne, pozimi pa zmotijo gorski mir le alpinisti in redki turni smučarji. Visokogorske kočice so večinoma zaprte od oktobra do junija. Med povprečnimi planinci vlada mišljenje, da se v hribe hodi julija in avgusta. Podobno je tudi v sredogorju. Če že kdo gre na kakšen hrib, gre peš.

Če se dogovorimo, da turno smučanje pomeni hojo in spust na smučeh zunaj urejenih prog, smemo med to dejavnost uvrstiti vse, od izleta na položen grič do visokogorskega turnega smuka ali celo spusta preko zasnežene stene in izrazitih strmih žlebov. Naj bo zadnje prepuščeno alpinistom, povsod drugje pa lahko svojim sposobnostim primerno sodelujejo vsi planinci, ki znajo smučati.

Prepričan sem, da bo kmalu samo po sebi razumljivo, da gremo pozimi na pot v hribe s smučmi, če je le mogoč spust v dolino. Takih poti, kjer to ni mogoče, pa je pri nas sorazmerno malo.

Turno smučanje ima pri nas dve veliki razvojni možnosti.

Prva je množica planincev-smučarjev, ki pozimi sploh ne hodi v hribe s smučmi, druga pa neizčrpne možnosti za izbiro poti, ki jih ponuja naša dežela.

Tako kot je zimski alpinizem zahtevnejši od poletnega, je tudi turno smučanje zahtevnejše od pohodov po kopni pokrajini, pa tudi od smučanja po »urejenih« progah, četudi pri tem odmislimo gnečo in nered v vrstah pred žičnicami ali na startih množičnih tekaških prireditiv. Od turnega smučarja se poleg znanja smučanja zahteva predvsem dobro poznavanje zimske narave in pojavov v njej. To smučarju omogoča tesnejši stik z naravo v gorah, obenem pa se lahko izogne mnogim nevarnostim.

Ko se bomo odločali za pot, bomo upoštevali težavnost ture, svoje telesne in duševne sposobnosti pa tudi svojo opravo in opremo. Slovenci smo že pred skoraj šestdesetimi leti¹ dobili temeljit opis oprave in opreme smučarja, ki je bil takrat predvsem turni smučar, zadnji celoviti opis pa je star že deset let.² Moj namen je prikazati današnje stanje in možnosti.

¹ R. Badjura: Smučar, Ljubljana, 1924.

² C. Praček: Turni smuki, Julijske alpe, Ljubljana, 1972.

Posebni čevlji za turno smučanje so običajno dvojni. Notranji čevlj (1) je na notranji strani obložen z umetnim krznom in izdelan tako, da lahko v njem hodimo v kočah. Podplat (2) zunanjega čevlja je iz profilirane gume. Zunanji (3) čevlj nas štiti predvsem pred vlago, zato je iz plastificiranega usnja ali v celoti iz plastike. Zgornji rob obeh čevljev je debelo obložen

Oprava

Čevlji. Za turno smučanje lahko uporabljamo navadne planinske čevlje, trde plastične smučarske čevlje ali posebne čevlje za turno smučanje. Navadne čevlje bomo uporabili tedaj, ko imamo v načrtu poleg smučarske ture še zahtevnejši vzpon na vrh. Pri spustu v navadnih čevljih nam bodo močno pomagale posebne plastične objemke okoli gležnjev, ki so narejene iz zgornjih delov običajnih trdih plastičnih smučarskih čevljev. Običajne trde plastične smučarske čevlje bomo uporabili, če je tura sestavljena iz enega strmega vzpona, ki ga najlaže premagamo peš, s smučmi na ramah ali nahrbtniku. Zgornje zaponke pri vzponu popolnoma sprostimo. Posebni čevlji za turno smučanje so navadno dvojni. Notranji čevlj je usnjen, zunanji pa je plastičen, usnjen ali iz plastificiranega usnja. Plastični so lažji od usnjenih, nepremočljivi, pa tudi slabše izolirajo kot usnjeni. Običajno je čevlj nižji od trdega smučarskega čevlja. Zgornji rob mora biti močno obložen. Podplat je iz profilirane gume. V notranjem čevlju lahko hodimo v kočah, obuti v zunanjega pa lahko plezamo po lažjih skalah. Pri spustu skoraj ni razločka med njimi in plastičnimi trdimi čevlji, saj so opremljeni z zaponkami, ki omogočajo tesno zapenjanje. Navadno so opremljeni tudi z nizko ogležnjico. Na pot gremo lahko tudi z dvojnimi čevlji: s planinskimi in trdimi smučarskimi. Če razmere dopuščajo, se dvojni teži izognemo tako, da namesto planinskih čevljev nosimo na poti vkreber ustrezno lažje obuvalo.

Nogavice nosimo dvojne. Notranje so tanke, sintetične ali bombažne, zunanje pa debele, volnene. Oboje naj segajo čez kolena, da nam ne lezejo izpod spodnjega roba pumparic. **Gamaše** nas varujejo pred vlago, zato morajo biti iz močno impregnirane in debele sintetične tkanine. Segati morajo do kolen, prekrivati pa morajo večji del vrhnjega dela čevlja. Imeti morajo razstavljivo zadrgo, da jih lahko nataknejo ali snamemo, ne da bi se bilo potrebno sezuti. Pod podplatom jih zapenjamo z jermenčkom ali še bolje s tanko jklenico. Natakiniti jih moramo tako, da je sponka jermenčka na zunanji strani noge, zadruga pa zadaj.

Perilo mora biti bombažno ali volneno, ki za silo greje tudi, če je mokro. Srajce, majice in puliji morajo imeti dolg život, dolžino rokavov pri majicah in hlačnic pri spodnjih hlačah pa izbiramo vremenu primerno.

Hlače so najboljše iz volnenega blaga, krojene kot pumparice. Pas naj imajo povišan in podaljšan v naramnice. Na zadnjici in kolenih naj bodo dvojne. V hudem vetru potrebujemo še vetrne hlače iz podobnega blaga, kot je vetrovka. Na obeh hlačnicah morajo imeti razstavljivo zadrgo, ki sega od pasu do gležnjev.

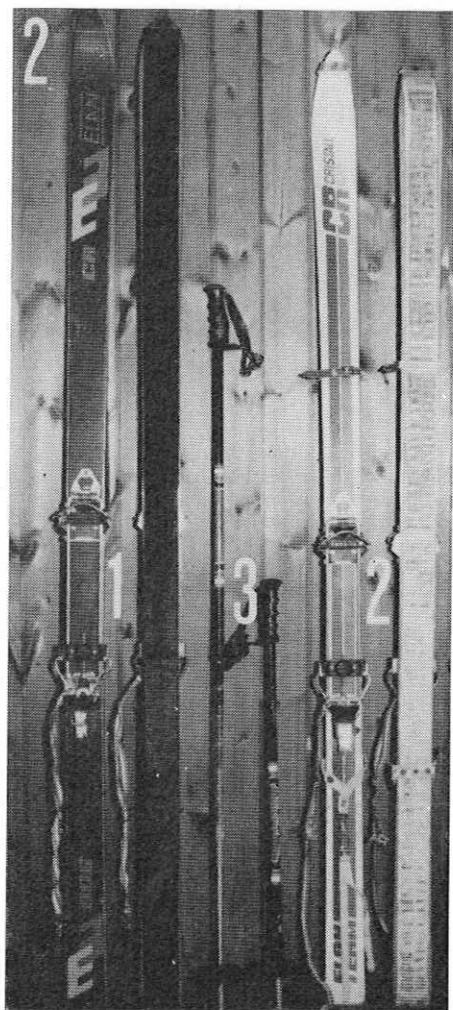
Puloverjev je bolje imeti več tankih kot enega debelega. Zaradi prilagajanja je ugodno, če imajo spredaj razstavljivo zadrgo.

Vetrovka nas bo ščitila pred vetrom. Zato ne sme biti iz preveč impregniranega blaga, ker se bo sicer na notranji strani nabirala vlaga. Spredaj naj ima žep, v katerem spravljamo kapo, rokavice, baterijsko svetilko in očala. Namesto vetrovke lahko uporabimo tudi puhovko, ki je uporabna predvsem v hudem mrazu.

Pelerina je iz močno impregniranega lahkega sintetičnega blaga. Rabili jo bomo predvsem spomladi v dežju, prav pa pride tudi ob morebitni neizgodi. Imeti mora kapuco, zadnji del mora biti daljši od sprednjega, da jo lahko nosimo čez nahrbtnik.

Rokavice potrebujemo dvojne. Oboje so palčniki. Debele, gosto pletene volnene nosimo največkrat same. Če sneži, ali pa če se vzpenjamo po strmini in pri tem segamo v sneg, oblečemo čeznje še rokavice iz blaga, iz kakršnega so gamaše. Uporabne so seveda tudi običajne smučarske rokavice, razen v hudem mrazu.

Pokrivalo potrebujemo za zaščito pred mrazom in soncem. Za prvi namen je najboljša volnena kapa, za drugi pa bel klobuk s širokimi kraji, ki pride prav tudi v dežju.

Samolepljivi (1) »psi«^{*} z vezmi (2). Pri samolepljivih psih so robniki in zgornja površina smuči prosti. Zložljive palice (3) lahko skrajšamo skoraj na polovico

Naočniki nas morajo varovati pred ultravijoličnimi žarki, prav pa pridejo tudi pri spustih ob sneženju. Zato morajo biti izdelani iz navadnega zatemnjenega stekla in naj omogočajo dober razgled. Običajna plastična smučarska očala v visokih gorah niso uporabna.

Na zahtevne ture nosimo tudi rezervne dele oprave: nogavice, rokavice, perilo, kapo. Koliko tega bomo vzeli s seboj, je odvisno od trajanja ture in vremenskih razmer.

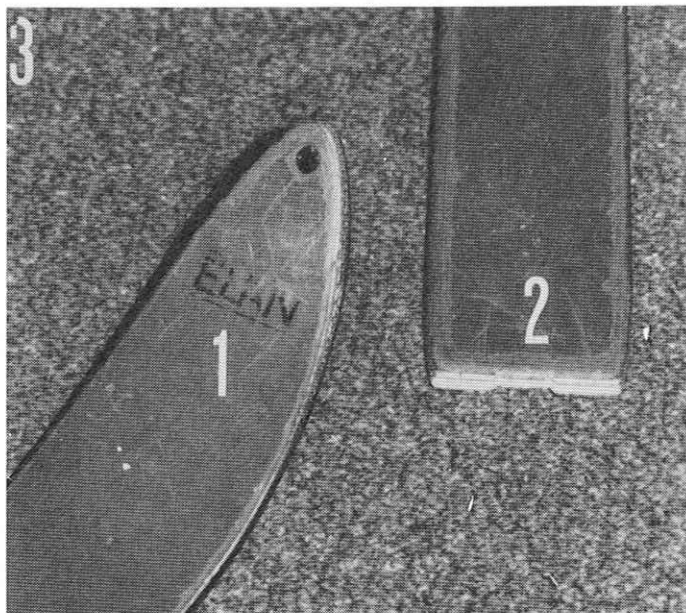
Večina oprave je potrebna planincu, ki vse leto hodi v gore. Turni smučar mora pri nakupu paziti le na nekatere opisane podrobnosti, ki so pri uporabi lahko zelo pomembne. Vse dele oprave izdelujemo pri nas, razen posebnih čevljev za turno smučanje, ki pa so jih še do nedavnega uvažali.

Oprema

Osebna oprema

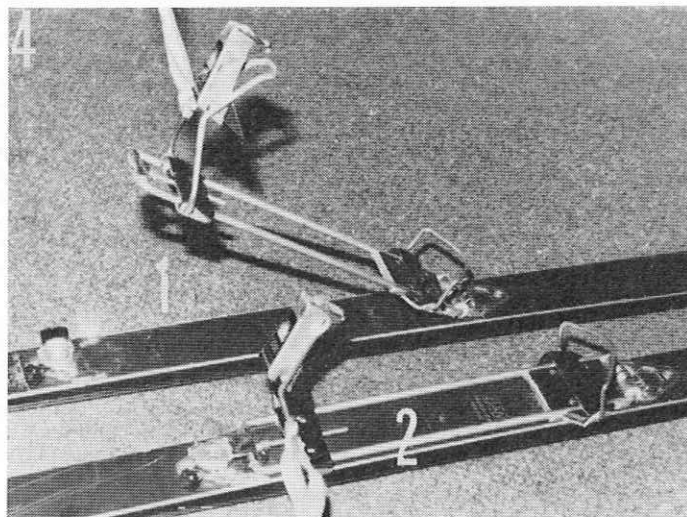
Smuči. Izkušnje mnogih turnih smučarjev potrjujejo, da so za turno smučanje najprimernejše običajne alpske smuči. Če kupujemo smuči posebej za turno smučanje, izberemo pet ali največ deset cm krajše, kot nam svetujejo tabele, ki so prirejene za steptane proge. Turni smučar smuča povsod. Krmariti mora po ozkih žlebovih in med drevjem. Nekoliko krajše smuči mu to pri običajnem smučanju omogočajo. Drug pomemben razlog za malo krajše smuči je manjša teža. Potrebujemo smuči, ki so uporabne za vse vrste

Luknja na konici smuči (1) omogoča enostavno izdelavo trdnih sani ob morebitnih nezgodah. Utor na repu (2) preprečuje zdrs vzdolžne vezi psov na stran

snega in ne ozko specializiranih. Univerzalnih tipov seveda ni, zato izberemo nekaj srednjega med zelo mehkiimi in zelo trdimi smučmi. Za kakó drago vrsto se bomo odločili, pa je odvisno od denarja, ki ga imamo za ta namen. Važno je, da imajo smučmi kvalitetno drsno ploskev s trdimi in žilavimi robniki. Če se želimo vnaprej pripraviti na vse, je dobro, če na konicah zvrtamo luknji premera 10 mm, ki morata imeti zaobljene robove. Luknji potrebujemo zato, da skoznji napeljemo pomožno vrvico, s katero včasih vlečemo smučmi za seboj, še bolj pa nam bo koristila, če bomo morali ob morebitni nezgodi iz smučmi narediti zasilne sani za prevoz ponesrečenca. Na repih pa spilimo nekaj mm globok in dva do tri cm širok utor, ki bo preprečeval, da bi nam vez, ki napenja pse, zdrsnila na stran. Tudi robove tega utora zaobljimo. Med smučmi, ki jih izdelujejo ali prodajajo pri nas, bomo brez težav izbrali ustrezne našim namenom.

Vezi morajo biti izdelane tako, da lahko pri spustih čevelj togo povežemo s smučko, pri vzpenjanju pa ga sprostimo tako, da lahko dvigamo peto. Proizvajalci nam ponujajo najrazličnejše modele. Nekateri so razviti predvsem za turno smučanje in je toga zveza

Turne vezi, ki varujejo samo pri padcu naprej. Z enostavno zaporo, na peti vezi togo pritrdimo na smučko (2). Za hojo zaporo odpremo (1). Pri tej vrsti vezi lahko uporabljamo običajne planinske čevlje

Srenači ali mački nam pri hoji s smučmi rabijo za dereze pri hoji v čevljih. Kadar stojimo na smučki, segajo zobje srenača čez robnike (1), ko pa se prestopimo, zobje popuste (2). Pri turnem smučanju moramo uporabljati varnostni jermen, ki ga odpnemo le, če nam grozi plaz. Le jermen nam zanesljivo preprečuje, da smučki ne izgubimo

s smučko dodatek. Drugi modeli pa so običajne toge vezi, le da je peta pritrjena na poseben mehanizem ali pa na pas prožne plastike, ki je pod glavo vezi pritrjen na smučko, zadaj pa ga lahko sprostimo ali pritrđimo. Večina modelov je zavarovana za padce naprej in vstran, nekatere cenejše in lažje izvedbe pa samo pa za padce naprej. Pri nekaterih modelih je dvig pete omejen z vzmetno ali togo omejko*, ki jo običajno lahko tudi snamemo. Namesto omejke imajo nekatere vezi v glavi vzmet, ki sili smučko, da se prilega podplatu. To je koristno predvsem pri obračanju na ovinkih pri hoji vkreber. Turne vezi so običajno nekaj dražje od navadnih, zato pa večino lahko uporabljamo tudi za smučanje ob žičnicah. Vezi moramo imeti opremljene z varnostnim jermenom, zavore so neuporabne. Modernih smučarskih vezi pri nas ni mogoče kupiti, čeprav dve tovarni sodelujeta z dvema znanima proizvajalcema iz tujine. V sili so seveda uporabne tudi stare vrste vezi, ki so imele napenjalce spredaj, peto pa je držala jeklenica. Treba je imeti le dva para vodil za jeklenico na vsaki smučki. Nastavitev sicer traja dlje, uporabnost pa ni dosti manjša. Te vrste vezi so nekaj časa izdelovali tudi pri nas.³

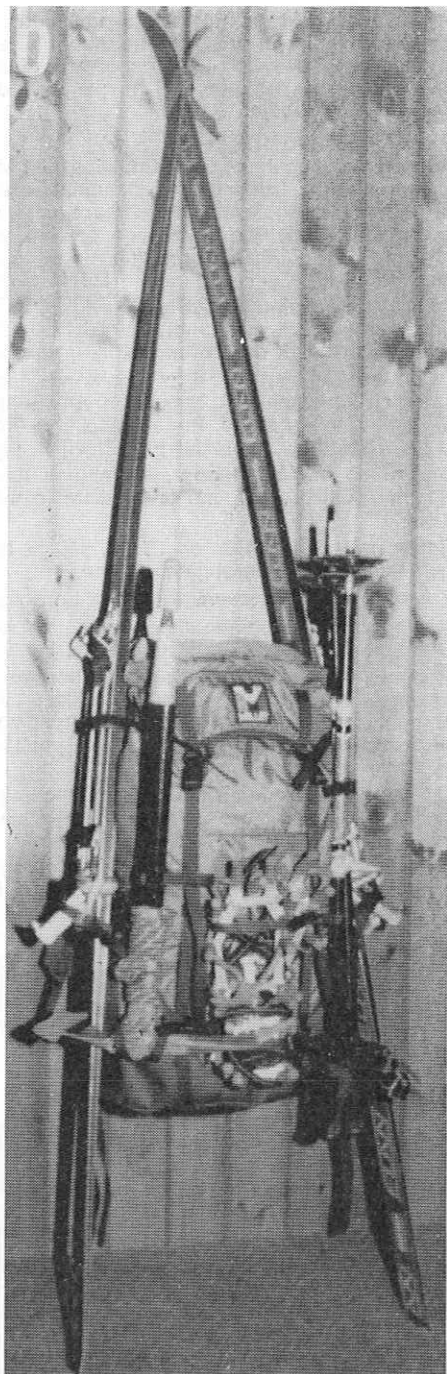
Maže so nepogrešljiv del opreme, zlasti spomladi. Uporabljamo predvsem voske; klistri in podobne maže nam nagajajo pri uporabi samolepljivih psov.

Psi so trakovi iz umetnega pliša ali tjulenjeve kože. Dolgi so nekaj cm manj kot smučki, široki pa nekaj mm manj kot smučki na najožjem mestu pod čevljem. Dlake so obrnjene nazaj, tako da omogočajo drsenje naprej, nazaj pa ga preprečujejo. Pse pritrjujemo na smučki z vezmi, obstajajo pa tudi samolepljivi psi. Vezi so običajno iz sintetičnih pasov ali usnjene. Na prednjem koncu ima pes usnjeno zanko, ki jo nataknemo na konico. Ena prečna vez je pred čevljem, druga pa za njim. Nanjo pripnemo tudi napenjalno vez, ki teče od konca psa preko utora na koncu smučki. Na napenjalni vezi je tudi napenjalček,

* Omejka — vez med smučko in zadnjim koncem vezi, ki omejuje dvig pete.

³ F. Avčin: Varnost varnostnih smučskih vezi, PV 1966/1.

Smuči privezujemo ob nahrbtnik: palice, dereze in cepin pa na hrbtno stran. Smuči privežemo na nahrbtnik tako, da se ne morejo premikati

ki skrbi, da so psi močno napeti. Prečne vezi tečejo preko robnikov, kar nas pri prečenju poledenelih strmin močno moti. Pri nakupu pazimo, da so prečne vezi izdelane tako, da so na psa pritrjeni najprej pločevinasti trakovi v obliki črke u, široke kot smučka na tretjinkah dolžine, in visoke 2 cm. Na krake sta pritrjena pasova z zakovicama. Pri tej vrsti psov je najslabše to, da se med njimi in smučmi nabira sneg, posebej, če je moker. Precej bolj so uporabni samolepljivi psi. Ti imajo na enem koncu pravokotno

kovinsko uho, ki ga natakemo na konico smučke, nato pa pse nalepimo po celi dolžini. Po uporabi jih prepognemo tako, da se lepljiva stran ene polovice nalepi na lepljivo stran druge polovice. Lepilo moramo občasno obnoviti. Samolepljive pse lahko hitro natakemo in snamemo, največ pa je vredno to, da lahko z njimi brez težav prečimo poledenela pobočja.

Psov pri nas ni mogoče kupiti.

Srenači ali mački so pločevinasti profili u, ki imajo na krakih zobe. Uporabljamo jih skupaj s psi v trdem in poledenem srenu. Za vsako vrsto vezi so posebej izdelani. Na vezeh so pritrjeni na prednjem delu stopala tako, da se zobje zasadijo v sren, kadar se podplat čevlja prilaga smučki. Ko se prestopimo, dvignimo peto in maček popusti. Če pobočje ni prestrmo, uspešno nadomeščajo dereze. Pri nas jih ne moremo kupiti, lahko pa si jih marsikdo izdela sam.

Podpetniki so pločevinasti podstavki, ki jih pritrdimo med podplat in smučko, če imamo pred seboj daljši enakomeren vzpon. Smučki so nagnjene, mi pa stojimo na ravnem. So koristen in lahek del opreme. Glede nakupa velja isto kot za mačke.

Palice so lahko običajne za alpsko smučanje ali pa zložljive. Te lahko po potrebi daljšamo ali krajšamo. Pri vzponih na vrhove jih povsem skrajšamo in vtaknemo v nahrbtnik, da nam niso v napoto. Podaljšamo jih v mehkem in globokem snegu, ali pa če imamo pred seboj daljšo položno pot. Zložljive palice lahko kupimo v tujini.

Dereze so nujen del opreme, če je v turni smuk vključen vzpon na zahtevnejši vrh. Če jih kupujemo, kupimo take, ki imajo tudi sprednje zobe. Zobje naj bodo dolgi vsaj 3 cm.

Cepin naj ne bo daljši od 75 cm, saj ga bomo uporabljali le pri hoji po strmini, ker v položnem svetu uporabljamo palice.

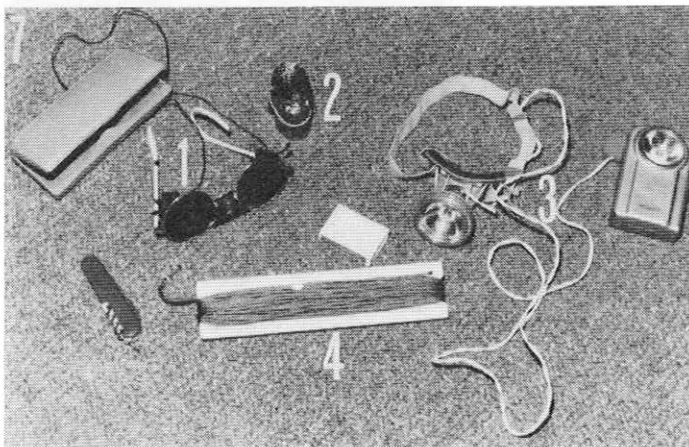
Pomožna vrvica premera 6 mm naj bo dolga 3 do 4 m.

Čelna svetilka je nujen del opreme, saj turni smučar odhaja na pot, ko je še tema. Običajna žepna baterija ni uporabna, ker v rokah držimo palice.

Lavinska vrvica je 3 mm debela najlonska vrvica, dolga 20 do 25 m. Na njej so vsakih nekaj m pločevinaste značke, ki kažejo, v kateri smeri in kako daleč je zasuti. Kljub mnogim izumom je lavinska vrvica glede na svojo preprostost še vedno dober pripomoček. Pred prečkanjem sumljivih pobočij si jo privežemo okoli pasu in jo razvito vlečemo za seboj.

Od te opisane opreme lahko kupimo doma pomožno vrvico, do nedavnega so prodajali tudi dereze in cepine. Čelne svetilke in lavinske vrvice pa pri nas ni dobiti. Zadnja dva kosa opreme si lahko izdelamo tudi sami.

Nahrbtnik mora biti ozek in visok. Dno in spodnji, 15 cm visok del stranic, naj bo iz nepremočljive snovi, da ga lahko postavljamo v sneg. Nahrtnik ne sme imeti stranskih žepov, mora pa imeti enega ali celo dva na pokrovu. Tja shranimo stvari, ki jih med turo večkrat potrebujemo. Ob straneh naj ima nahrtnik spodaj in zgoraj ušesa, skozi katera speljemo pasove za pritrjevanje smučki. Na zunanji strani naj bodo pasovi za pritrjevanje derez, cepina in smučarskih palic. Pasove za smučki moramo po vsaki turi pregledati, ker se na ostrih robnikih radi predrgnejo. Kovinsko ogrodje na hrbtni strani ni priporočljivo, ker je težko, boljši so pokončni pasovi iz penaste mase, ojačani s plastičnimi letvami.

Nekaj najpomembnejših delov drobne opreme in oprave. Naočniki (1) naj bodo shranjeni v trdem etuiju, kadar jih ne potrebujemo. Zaščitna folija (2) je majhen, lahek in izredno koristen del opreme. Čelna svetilka je potrebna na vsaki turi, če jo začnemo pred svitom (3). Lavinska vrvica (4) je že marsikomu rešila življenje. Navita naj bo na kos desčice, še bolje pa zvita v klobčič

Nahrbtnik za turno smučanje mora imeti širok pas, ki nam pri nošnji navkreber precejšen del teže nahrbtnika prenese na boke. Pri spustu si nahrbtnik s pasom tesno pritrdimo na hrbet. Če pasu nimamo, si moramo nahrbtnik privezati okoli pasu vsaj s pomožno vrstico. Naramnice naj bodo na ramenih čim širše; naj bodo take, da jih je moč hitro skrajševati in podaljševati. Kadar se bojimo plaz, pas odvezemo.

Opravo in opremo zlagamo v nahrbtnik po določenem redu. Rezervno perilo, nogavice in rokavice zložimo v nepremočljivo vrečo. Ta naj bo široka in visoka kot nahrbtnik. Vse, kar je v njej, zložimo tako, da dobimo enakomerno debelo blazino, ki jo damo na hrbtno stran v nahrbtniku. Ob zunanjo stran zložimo hrano in pijačo ter drugo opremo. Obleko, ki nam je med turo odveč, zlagamo na vrh. Vedno se potrudimo, da je vse, kar nosimo s seboj, v nahrbtniku. Zlasti se izogibamo privezovanju obleke na zunanjo stran, kjer naj bodo pritrdjeni le cepin, smučji in dereze oziroma palice, če hodimo s cepinom. Ustrezen nahrbtnik lahko kupimo doma. Pri nakupu se raje odločimo za večjega.

Posoda za pijačo je lahko termos steklenica ali drugače izolirana čutara. Navadno aluminijasto čutaro zavijemo v rezervni pulover ali kapo. Posodo lahko kupimo doma.

Drobna oprema. Majhen komplet za prvo pomoč, zaščitna krema za obraz in ustnice, nož, vžigalice, sveča, izvijač in zaščitna folija, sodijo v opremo vsakega turnega smučarja. Najbolje je, da je vse naštetostalno v žepu na pokrovu nahrbtnika.

Skupinska oprema

Vrv naj bo vsaj 30 m dolga, debela pa najmanj 9 mm. Imeti moramo vsaj eno na deset smučarjev. Potrebujemo jo pri vzponih in kočljivih prečnicah, s seboj pa jo nosimo predvsem za primer nezgode, ko bi jo potrebovali za spuščanje sani s ponesrečencem. Vrv mora ustrezati pravilom UIAA. Pri nas ni naprodaj.

Bivak vreča je potrebna na vsaka dva ali tri smučarje. Vsem planincem je dobro znana, kupimo jo lahko doma.

Kuhalnik nosimo s seboj na daljše ture. Najboljši so na butan, ki jih izdelujejo tudi pri nas. S seboj moramo imeti tudi primerno posodo s pokrovko.

Kompas, karte in opise tur ima pri sebi vodnik, uporabljati pa bi jih moral znati vsak. Za večino slovenskega gorskega sveta so že izdelane izredno dobre karte. Tudi kompas lahko kupimo doma.

Višinomer je koristen, vendar draga naprava, ki si jo ne more kupiti vsak. Koristen je predvsem v neznanem svetu in slabem vremenu.

Rezervna konica za smučji je napravljena iz trde aluminijeve pločevine. S seboj jo nosimo, če gre na pot večja skupina. Izdela nam jo lahko vsak klepar.

Spojke za izdelavo reševalnih sani iz smučji so koristna, vendar težka naprava, ki jo bomo vzeli s seboj na množične turne smuke, sicer pa si bomo pomagali s priročnimi sredstvi.

Daljnogled bo koristen pri smučanju po neznanem svetu, da si z njim pomagamo pri orientaciji.

Komplet za prvo pomoč, ki ga uporablja naša GRS, je potreben pri večjih organiziranih skupinah.

Vzdrževanje

Za večino oprave in opreme velja, da jo je po turi treba osušiti in očistiti. Usnjene dele impregniramo. Treba je pregledati vse spoje, priviti vijake, namazati tečaje in popraviti poškodovana mesta. Popravljanje opreme med turo moti nas, še bolj pa družbo, s katerimi smo skupaj na turi. Ko je oprema urejena, je najbolje, da tisto, ki jo vedno nosimo s seboj, zložimo v nahrbtnik in shranimo na suhem.

Sklep

Eden izmed pogojev za razvoj turnega smučanja je tudi ustrezna oprava in oprema. Večino oprave lahko kupimo doma, posameznih kosov opreme pa v naših trgovinah sploh ni. To seveda ne pomeni, da za skorajšnjo razširitev turnega smučanja ni možnosti. Za začetek potrebujemo le nekaj kosov. Tudi, ko bomo že imeli vse, bomo s seboj jemali le tisto, kar bo primerno razmeram. Za to, da bodo na policah naših športnih trgovin tudi turne vezi in psi, pa je treba čimprej poskrbeti. Dokler nimamo turnih vez in ps, bomo hodili na take turne smuke, kjer tega ne potrebujemo.

Preden se odpravimo na turni smuk, ne pozabimo: Dobra, razmeram ustrezna oprema in znanje v smučanju, sta samo dva izmed pogojev za srečno vrnitev domov. Mnogo važnejše je celovito planinsko znanje v najširšem smislu besede.

Pa še to: Ko začenjate, se pridružite bolj izkušenim!

DELO PSIHologa NA ALPINISTIČNI ODPRAVI*

PETER MARKIČ

Zanimali so nas predvsem psihološki problemi, ki se pojavljajo na odpravi. Prav je, da hitremu razvoju alpinizma sledi tudi razvoj psiholoških raziskav s tega področja. Naše delo ima dolgoročen in kratkoročen cilj. Dolgoročen cilj pomeni — ugotavljanje prognostičnih kriterijev za sestavo alpinistične odprave. Kratkoročen cilj pa pomeni — neposredno vplivanje na grupno dinamiko alpinistične odprave.

Podatki so bili zbrani v glavnem na kranjski odpravi v Ande — Alpamajo 1979. Zaradi pomanjkanja tovrstnih raziskav pri nas in kompleksnosti problema, smo se odločili za mozaično tehniko raziskave. Pri izdelavi načrta raziskave in obdelavi rezultatov je sodeloval dr. Klas Brenk. Raziskovalni načrt je vseboval:

1. Analizo osebnostnih potez —

Uporabili smo nekaj osebnostnih vprašalnikov in listo osebnostnih potez.

2. Oceno dela v pripravljalnem obdobju —

Vprašanja o načinu vodstva, možnosti izražanja svojega mnenja v skupini in zadovoljstva med pripravami na odpravo.

3. Grupno dinamiko alpinistične odprave —

Uporabili smo razširjen sociogram in sicer na začetku in na koncu pripravljalnega obdobja, tik pred odhodom na hrib in takoj po vrnitvi s hriba.

4. Analiza dnevnikov —

Člani odprave so ocenjevali dosežke vseh udeležencev, hrano, bivalne razmere, odnose v skupini, nevarnost in možnost doseči vrh, za vsak dan.

Osebnostne poteze

Za uspešno sodelovanje članov pri težavnem delu odprave so pomembne osebnostne značilnosti posameznika. Zanimalo nas je, katerim osebnostnim potezom pripisujejo alpinisti največji pomen. Idejo za to je dala študija L. Breganta, ko je ugotavljal pomembnost osebnostnih potez pri članih odprave v Hindukuš 1971 (PV 72/1). S pomočjo intervjujev z udeleženci prejšnjih odprav je dobil 36 osebnostnih potez, za katere so alpinisti trdili, da so pomembne za člane alpinističnih odprav. To listo smo v skrženi obliki uporabili tudi mi.

Največkrat so bile označene kot pomembne za člane alpinističnih odprav tele osebnostne lastnosti: tovariški, vztrajen, delaven, odgovoren in preišljen. Rezultate, ki smo jih dobili pri kranjski odpravi, smo primerjali z rezultati odprav Everest 1979, Pamir in Fanske gore. Rang korelacije je okrog 0,80. Alpinisti vseh štirih odprav so torej izredno enotni pri ocenjevanju pomembnosti osebnostnih lastnosti. Nasprotno pa so korelacije med odpravami iz leta 1979 in Hindukušem 1971 samo okrog 0,35. Vzroki za te razlike so verjetno tile:

— Med odpravami je 8 let razlike in v tem času so se pogledi na alpinizem spremenili. To pa se pozna tudi pri tem ocenjevanju.

— Člani odprave Hindukuš so izbirali med 36 potezami, drugi pa le med 20.

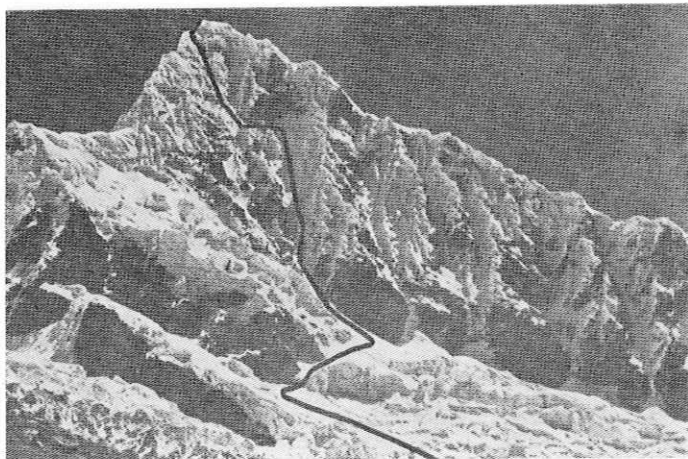
Zaradi tega moramo te povezave obravnavati s pridržkom.

Zanimali so nas še razlogi, zaradi katerih alpinisti uvrstijo določene člane odprave v svoj izbor na sociogramu. Poleg izbir so pri sociogramu označili še vzroke (osebnostne lastnosti) za svoj izbor. Predvidevali smo, da je izbor na sociogramu odvisen od osebnostnih lastnosti izbranih alpinistov in od pomembnosti, ki jih pripisujejo tem potezom. Ugotovili smo, da so člani odprave izbirali soplezalce glede na najbolj pomembne osebnostne poteze. Pri tej preskušnji so se največkrat pojavile lastnosti, kot je — tovariški, vztrajen, preišljen, odločen in nesebičen. To pa so tiste poteze, ki so na listi osebnostnih potez dobile največ glasov.

Največja pomanjkljivost te preizkušnje je v neenotni razlagi osebnostnih potez. To pomanjkljivost bomo odpravili z enoznačnimi razlagami teh lastnosti, ki jih bo dala raziskava na vzorcu slovenskih alpinistov.

**JV stena Alpamaja,
Kranjska smer**

Foto P. Markič

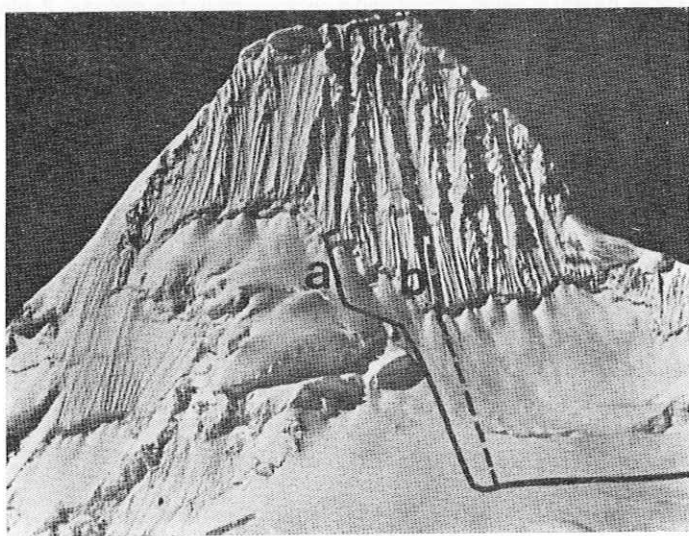
Ocena dela v pripravljalnem obdobju

Namen vprašanj o pripravljalnem obdobju in o organizaciji odprave je bil, dobiti oceno izkušenj iz obdobja načrtovanja, in informacijo o tem, kako so posamezniki občutili duh sodelovanja in tovarištva, kako so sprejeli odločitvene procese in ali je bila pot odločanja demokratična. To je zelo pomembno za toplo ozračje v majhni skupini. Vprašanja smo priredili po sociološki študiji angleško-danske odprave Grenland 1973, ki sta jo opravila Oleson in Rishoj. Pri nas je to študijo predstavil Jože Mihelič (Telesna kultura 75/3). Rezultate lahko razdelimo v tri skupine:

1. vloženi napor in čas, porabljen za priprave na odpravo;
2. analiza strukture in stopnja učinkovitosti v skupini;
3. zadovoljstvo in povezanost skupine.

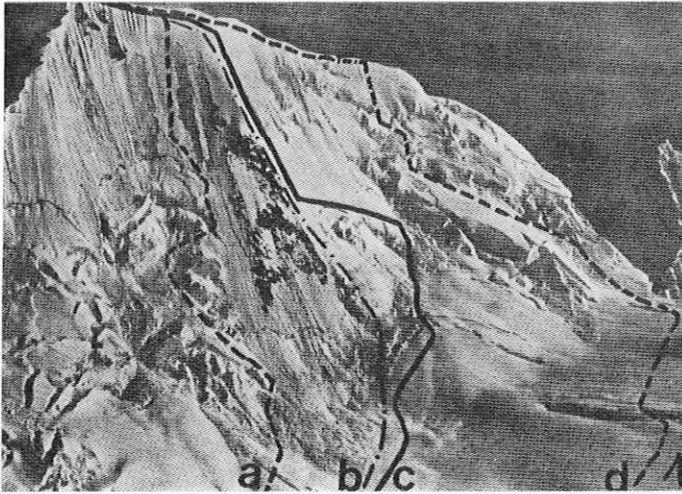
1. Čeprav ni mogoče objektivno oceniti vsega porabljenega časa in vložene energije, pa lahko dobimo subjektivno oceno članov odprave o njihovem trudu in o trudu drugih med pripravami. Večina članov meni, da so drugi vložili več truda kot sami. Zdelo pa se mi je, da so bili glede na obseg odprave preveč zaposleni.

2. Proces odločanja je bil demokratičen. Sodeč po raziskavah majhnih skupin je demokratična razdelitev o možnosti odločanja pomemben faktor pri ustvarjanju dobrega ozračja v skupinah. Taka ureditev pa ni vedno tudi najbolj učinkovita. V našem primeru se je tako odločanje izkazalo za učinkovito.

**JZ stena Alpamaja
a — italijanska smer
b — slovenska smer**

Foto P. Markič

S stena Kitaraja
 a, b, d — smeri vzpona
 c — spust s smučmi
 Foto P. Markič

3. Te ocene povedo, do kolišne mere se je odpravi posrečilo ustvariti prijetno vzdušje, v katerem so člani radi delali, v katerem so čutili priznanje drugih in so imeli občutek, da z njimi računajo in jih poslušajo.

Približno polovica članov meni, da so čutili povračilo za svoj trud, drugi pa so na to vprašanje nevtravno odgovorili. Imeli so možnost izražati svoje mnenje v skupini. Sodelovanje med člani je bilo ocenjeno za uspešno.

Uporaba vprašalnika se nam zdi zelo primerna, predvsem zato, ker dobimo:

- subjektivne podatke o vloženem trudu in o uspešnosti dela;
- občutke posameznikov o vodstvu in možnosti odločanja;
- splošen pogled v povezanost in sodelovanje v skupini;
- veliko podatkov na hiter in nevsiljiv način.

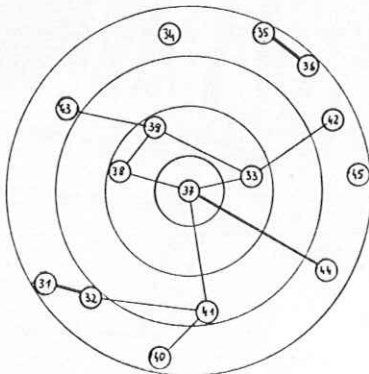
V prihodnje bomo podoben vprašalnik izdelali še za obdobje odprave same.

Grupna dinamika in sociometrična metoda

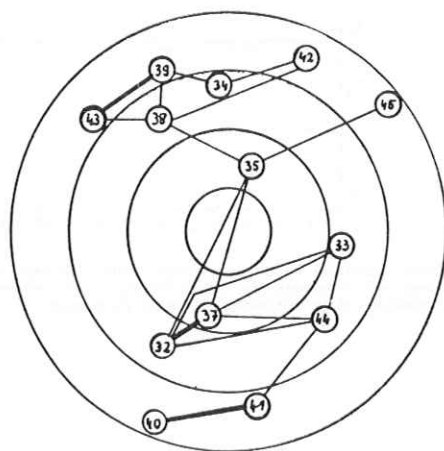
Še vedno velja, da največ informacij o odnosih v skupini dobimo z neposrednim opazovanjem. S kritično analizo tako zbranih informacij se njihova vrednost še poveča. Največja prednost takih informacij je, da jih posreduje pristno vzdušje, v katerem skupina opravlja svoje delo.

Korak naprej v večjo objektivnost je sociometrična metoda. Z njo ugotavljamo strukturo skupine, povezanost, obstoj podskupin, priljubljenost posameznikov, kdo so osamljeni.

SOCIOGRAM 1: NA KONCU PRIPRAVLJAL - NEGA OBDOBJA

SOCIOGRAM 2: PO VRNITVI S HRIBA

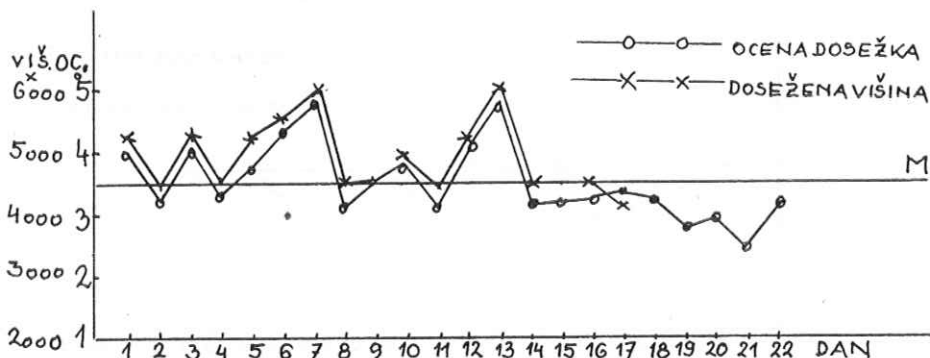

Glavni pogoj je iskreno sodelovanje članov. Osnovna pomanjkljivost te metode je, da lahko namesto dejanskega stanja kaže le želje posameznikov. Daje le sliko skupine, ne pove pa vzrokov za nastanek takega stanja.

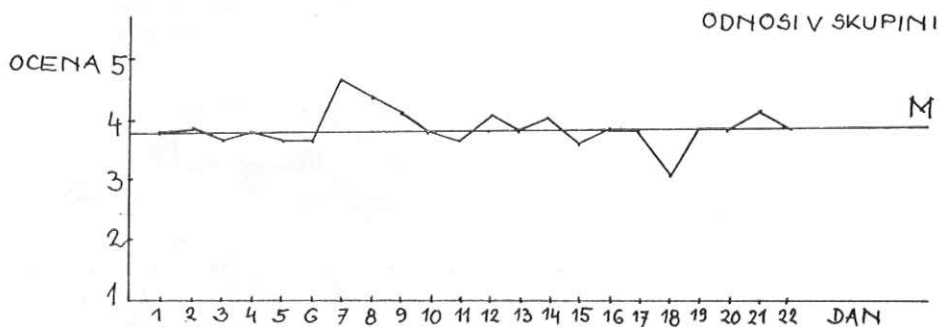
Metoda sama je zelo preprosta, zato pa je razlaga rezultatov toliko bolj občutljiva in zahteva, da raziskovalec dobro pozna psihologijo skupine in zakone grupne dinamike. Pri tej metodi je pomembno, da vodja skupine skupaj s psihologom pozitivno motivira člane. Zagotoviti jim je treba, da z raziskavo želimo doseči čim večjo posameznikovo in skupinsko učinkovitost. Skladno delovanje športne skupine je cilj, ki ga skuša doseči vsak trener ali vodja skupine. Zelo važno pa je, kakšen je položaj posameznika v skupini, kakšna je povezanost skupine in kakšna je sestava podskupin.

Pri delu z alpinistično odpravo pride ta problem še posebej do izraza. Za delo na hribu je nujno potrebno skupino razdeliti na več manjših ekip. Odločilno vlogo pri oblikovanju ekip ima vodja odprave. Sociometrična metoda mu pri tem lahko pomaga. Pokaže nam odnose med člani odprave, položaj posameznika v skupini, njegovo priljubljenost oziroma izoliranost. Je tudi merilo za povezanost skupine.

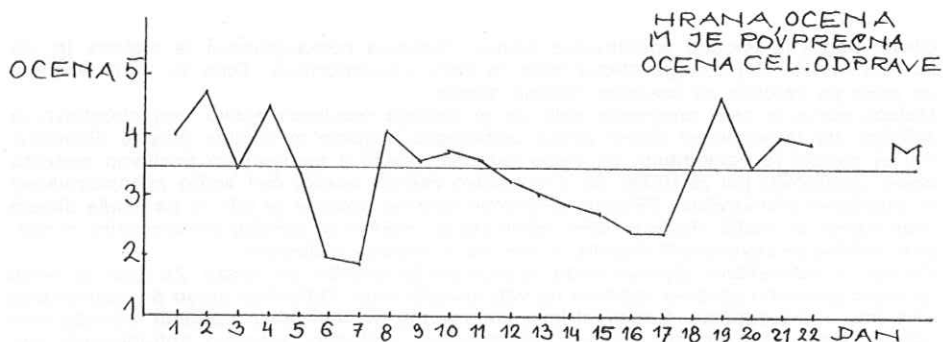
Uporabili smo varianto klasične metode, kakršno predlagata športna psihologa Paranosič, in Lazarevič. Udeleženci odprave so rangirali štiri člane, s katerimi bi želeli sodelovati pri delu na odpravi. Na prvo mesto so postavili tistega, s katerim bi najraje sodelovali itd. Navedli so še vzrok (osebnostno lastnost) za svoj izbor. Povprašali smo jih še, kdo da jih je zbral. Podobna oblika je bila tudi za negativne izbire: S kom ne bi želel biti v skupini pri delu na hribu. To obliko smo uporabili trikrat in sicer na začetku pripravljalnega obdobja, tik pred odhodom na hrib in takoj po vrnitvi s hriba. Uporaba na

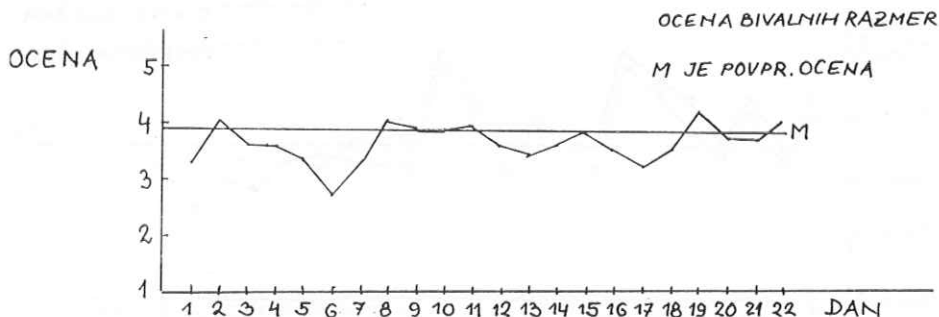
Primerjava med povprečno oceno dosežka in višino, ki jo je alpinist dosegel. Vrisana je še aritmetična sredina vseh ocen, ki jih je za svoje dosežke dobil med odpravo (M)

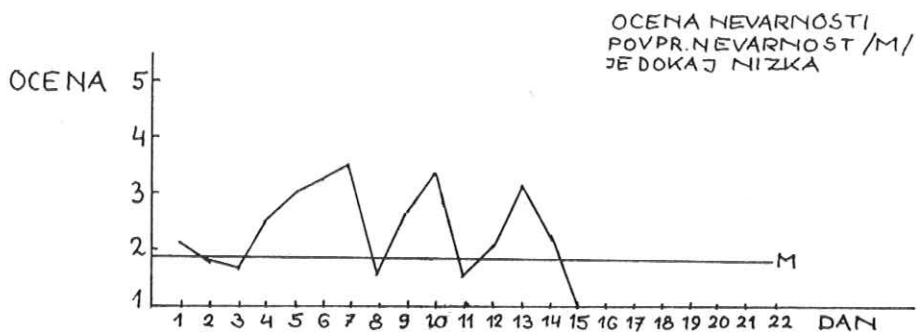
Odnosi v skupini so bili v glavnem dobri. Najvišjo vrednost so dosegli tisti dan, ko je 11 članov odprave doseglo vrh Alpmajaja. Te ocene izražajo torej tudi neko splošno zadovoljstvo, veselje. Ocene so prikazane tu grafično. M je aritmetična sredina vseh ocen

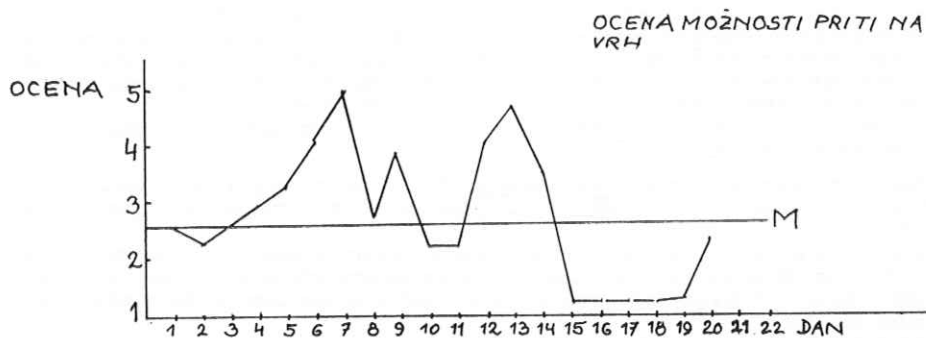
Hrana je bila po mnenju članov najslabša, ko je bila večina na gori. Ocena pada tudi proti koncu odprave, ko je že začelo primanjkovati nekaterih živil

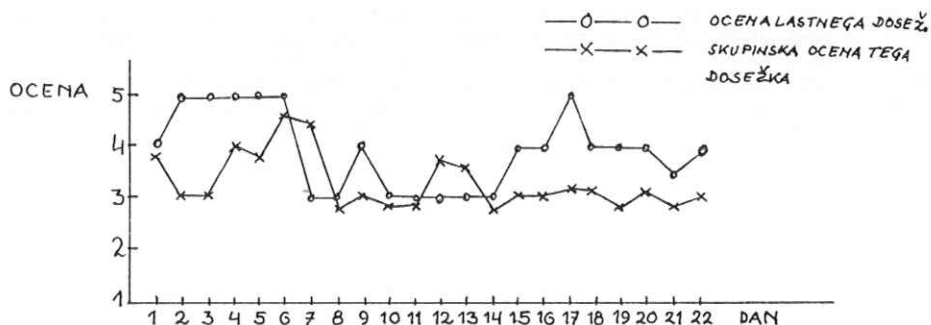
Tudi bivalne razmere so bile najslabše v času plezanja. Z udobjem v baznem taboru se skromni šotorčki res niso mogli primerjati

Pri oceni nevarnosti se pojavljajo visoki rezultati za dni, ko je bila večina na gori. Pri tem je zanimivo še nekaj: Člani so dobili navdilo, naj ocenjujejo le nevarnost za svojo skupino. Ocene pa kažejo, da je večina ocenjevala nevarnost za celotno odpravo. Gre za precejšnje stopnje solidarnosti in za skrb za prijatelje

Možnost priti na vrh je največja v dneh, ko so člani res prišli na vrh. Ta ocena je nekakšen termometer optimizma. Ocene naraščajo vselej že nekaj dni, preden smo prišli na vrh

Primerjava med ocenami, ki so jih alpinisti dobili za svoje dosežke, in ocenami lastnih dosežkov, pa nam kaže nekaj odstopanj. Člani so precenjevali svoje dosežke, saj so jih ocenjevali višje, kot pa skupina

začetku pripravljalnega obdobja nam da sliko začetnega stanja in je smiselna le, če se člani odprave med seboj dobro poznajo. Največ informacij o dogajanjih med odpravo pa nam da sociogram na koncu odprave.

Na prvem sociogramu je očiten osrednji položaj vodje odprave, ki je tako tudi neformalni vodja skupine. Dobil je največ izbir. Njegova vloga se pri drugih dveh sociogramih nekoliko spremeni. Še vedno ima največ glasov, eden izmed članov pa se mu precej približa. Spremeni se tudi struktura skupine. Izrazita centralna struktura (kolo) s prvega sociograma razpade in nastane več manjših skupin. Na tretjem sociogramu pa že nastopijo tri podskupine (glej sociogram 1 in 2).

Vrisane so le medsebojne izbire. Prve medsebojne izbire so poudarjene. Kriteriji za posamezne kroge so:

- do 10 in več izbir za notranjega,
- od 7 do 9 izbir,
- od 4 do 6 izbir,
- od 1 do 3 izbire za zunanji krog.

Število medsebojnih izbir se poveča. Na prvem sociogramu jih je 12, na drugem pa že 16. Rezultati kažejo tudi, da se priljubljeni člani izbirajo med seboj. Izražena je tudi težnja ostalih, da izbirajo bolj priljubljene. Vzrok je najbrž v tem, da so bili ti člani najbolj izkušeni in zato določeni za najtežje naloge na odpravi. Vsak alpinist pa si na tiho želi, da bi bil v skupini z izkušeni. Po teh rezultatih lahko sklepamo: Priljubljeni člani se izbirajo med seboj;

— izbirajo jih tudi drugi člani, ki se jim želijo pridružiti. To je pozitivna podskupina.

— Močno je poudarjen položaj vodje odprave; je tudi neformalni vodja skupine. Njegova priljubljenost pa iz sociograma v sociogram pada. Vzrokov za to je več. Za vodjo je bil izbran po alpinističnih kvalitetah. Po starosti je sodil med najmlajše. Prav ta neizkušenosť je povzročila nekaj težav pri vzpostavljanju avtoritete. To se je pokazalo tudi pri manjšem številu izbir na sociogramih. Po drugi strani pa je vloga vodje že sama po sebi nehvaležna, saj terjaja vrsto odločitev. Zelo redko so odločitve vseč vsem članom odprave. Prizadeti potem ne izbirajo več vodje v svojo skupino;

— člani z nižjem rangom priljubljenosti se ne izbirajo med seboj. To utegne kazati na konkurenčne odnose.

Negativne izbire sta dobila le dva alpinista. Tisti z največ negativnimi izbirami zaradi finančnih ovir sploh ni šel na odpravo, drugi pa tudi ni imel težav pri vključevanju v skupino.

Iz primerjave med pričakovanimi in dejanskimi izbirami vidimo, da člani odprave zelo realno ocenjujejo svoj položaj v skupini. Indeks povezanosti je pri drugem sociogramu celo večji kot pri prvem, vse vrednosti pa so okoli 0,30, kar pomeni, da je bila skupina dobro povezana.

S sociogramom smo predvideli približno 47 % vseh zvez, ki so se pojavile na odpravi. Za pričakovano smo šteli tisto zvezo med člani odprave, ki je izhajala iz pozitivnih izbir ali iz pričakovanih o izbirah na enem od sociogramov. Rezultati prvih treh soc. so rabili vodji odprave za pomoč pri sestavljanju skupine. Pri tem pa so lahko želje posameznikov le deloma upoštewane. Sestava skupin je odvisna od izkušenosti članov, zahtevnosti cilja in drugih faktorjev. Delež predvidenih zvez je bil pri tretjem sociogramu celo 53%. To je razumljivo, saj je bil narejen po vrnitvi s hriba.

Beležili smo tudi vse vmesne razporeditve članov odprave (letalo, avtobus, razporeditev po sobah, šotorih). Pri tem je ujemanje s sociogrami še večje in znaša okrog 62%. Vse te izbire — razporeditve pa so bile seveda povsem prostovoljne.

Sociometrična metoda se je pokazala za zelo dober pripomoček vodji pri sestavi skupin za delo na gori. To je ena izmed prvih izkušenj, ki ne bi smela manjkati pri nobeni psihološki raziskavi alpinistične odprave. Predlagamo uporabo sociograma na začetku pripravljalnega obdobja, na koncu tega obdobja, tik pred odhodom na hrib in takoj po vrnitvi z njega. Zadnja preizkušnja je odlična povratna informacija o skupinski dinamiki. V ta namen bi kazalo uvesti še sociogram nekaj mesecev po odpravi. Takrat se vtisi že ustalijo in slika stanja po odpravi bi bila s tem bolj realna. Primerjava vseh teh preskusov med seboj pa je podatek o dinamiki med odpravo.

Analiza dnevnikov

Za spoznavanje psihološke problematike odprave je, poleg poprejšnjih raziskav, potrebno tudi opazovanje na odpravi. Z večjim številom opazovalcev se objektivnost precej poveča. V ta namen smo pripravili usmerjene dnevnike za vse člane odprave. V njih so ocenjevali dosežke vseh članov, odnose v skupini, hrano, bivalne razmere, nevarnost, in možnost, doseči vrh, za vsak dan odprave. Dnevnike smo za naše razmere priredili, prva pa sta jih uporabila sociologa na angleško-danski odpravi Grenland 1973.

Krivulja povprečnih ocen za dosežke se pri večini članov povsem ujema z doseženo višino. Odstopanja so zelo majhna. To pa pomeni, da so vsi ocenjevali za dosežke članov samo doseženo višino. Ocene so zato najvišje za tiste dni, ko so posamezne skupine prišle na vrh Alpamaja oziroma Kitaraja. Tudi povprečna ocena za vse dni se ujema z objektivnim dosežkom posameznih članov. Le pri nekaterih je šlo tudi za ocenjevanje drugih lastnosti, za delavnost, priljubljenost, za odnos do prijateljev.

Dnevnik nam kažejo, da so vse ocene odvisne od dosežene višine. To je kriterij za ocenjevanje vseh dimenzij. V prihodnje bi bilo dobro nekoliko spremeniti navdilo, nekatere ocene pa sploh izpustiti. Tak dnevnik lahko pomeni tudi možnost, kako ukrepati v konfliktnih situacijah. Namesto prepira damo alpinistu, ki nam gre na živce, le slabo oceno. Ta hipoteza še ni povsem preskušena. Kljub temu pa dnevnik zasluži vso pozornost in mesto v vsaki taki raziskavi.

Sklep

Naš poskus raziskave alpinistične odprave je z vsemi dosedanjimi pomeni le osnova za širše delo. Vsaka resnejša raziskava pa zahteva udeležbo psihologa na odpravi. Pri tem bi bilo idealno timsko delo vodje, zdravnika, psihologa in fiziologa.

Druga smer v razvoju je gotovo širše zasnovana raziskava, pa ne le na odpravi, ampak že v bazi, na alpinističnih odsekih. S tem bi odpravili osnovno pomanjkljivost takih raziskav — majhno število udeležencev. Zbrane podatke pa bi tako mogli primerjati med seboj. Želimo, da bi bilo to delo vzpodbuda za vse, ki jih to področje zanima. Če bi to uspelo, potem je namen dosežen.

Raziskave smo nadaljevali v okviru VIII. JAHN Lotse 81. Te rezultate bomo objavili v eni izmed prihodnjih števil.

PRVIH PETDESET LET UIAA, III. DEL

PAVLE ŠEGULA

Leto 1970 je obdobje, ko se komisija za varnost loti vponk, dosti je opravkov s pravnimi vprašanji okrog znaka kvalitete. F. Wiessner predstavi nov dokument o ocenjevanju težavnostne stopnje, napisan v treh jezikih. Novo klasifikacijo delegati sprejmejo, evropski in južnoameriški alpinisti jo takoj prično uporabljati. Število članov izvršnega komiteja se poveča na 14, A. Borovikovu, predstavniku FA SSSR spet ne uspe, da bi odpravili stalne člane.

Leta 1972 praznuje UIAA svojo štiridesetletnico v Chillonu v Švici. Ob tej priložnosti organizira pogovor z R. Messnerem. Tema je »gora in človek«. Med drugim slišimo misel: »Planinstvo osvobaja mladino, ki beži pred potrošništvom, katerega spremlja duhovno razvrednotenje... Alpinisti ugotavljajo, da jim lahko pomagajo preživeti le osnovne vrednote, kot so lakota, mraz, strah.«

Predsednik postane Jean Juge, izvrsten in priznan alpinist, ki se lahko pohvali z uspehi, kot so: severna stena Grandes Jorasses in Eigerja, Bonnatijev steber v Druju, prvenstvena na zahodnem vrhu Čo Oju in drugi.

Tega leta je SAC modificiral sistem reciprocitete v svojih kočah, kar je povedlo za seboj vrsto bilateralnih dogovorov. Ustanovljena je komisija za kočice, ki se hkrati ukvarja s problemi onesnaževanja okolja in z energetskimi problemi koč.

Leta 1974 je UIAA pokrovitelj simpozija o prihodnosti Alp v Trentu. J. Juge ob tej priložnosti izjavi: »Nismo proti napredku utečenih dejavnosti in turizma, želimo pa, da bi bil razvoj skladen. Oblasti in planince želimo osvestiti, prepričati, kakšna škoda bi bila, če bi ubili kokoš, ki leže zlata jajca.«

J. Juge in P. Bossus sta tega leta obiskala tudi alpiniado v Pamirju in bila po vrnitvi pobornika takih srečanj alpinistov v oddaljenih, visokih, težko dostopnih gorstvih.

Na pobudo delegata Italije L. Zobelega se UIAA tudi odloči, da ustanovi komisijo za smučarski alpinizem. Ta naj bi obveščala o možnostih smučanja, o kočah in drugih zavetiščih, o nevarnostih plazov in preizkušala opremo turnega smučarja. Komisija naj bi prirajala tudi pohode in tekmovanja, ta njena pobuda pa ni deležna soglasne podpore vseh. Nekateri se boje nevarnosti, ki jih skrivajo v sebi take prireditve, če gre za dogajanja nad 4000 m in na ledenikih. Zmaga misel, da razvoja ne gre zaustavljati.

Finančne težave UIAA rešijo s pozivom k večji disciplini v plačevanju prispevka, tega

pa hkrati še povečujejo. Problemov s tem še ni konec, zato ustanove finančno komisijo; določeno dvotirnost dela komisij za varovalno opremo in za metode varovanja pa odpravijo z združitvijo obeh komisij v komisijo za varnost, kot je predlagal avstrijski delegat R. Pfenigberger.

Delegati UIAA in njihove organizacije že leta zaskrbljeno opazujejo velikanski razvoj ekspedicionizma po vseh velikih gorstvih sveta. Pojavlja se tudi skrb za domačine v teh gorstvih, ki bi jim izkušeni alpinisti morali posredovati znanje za samostojno in uspešnejšo dejavnost. V začetku 1976 je ustanovljena komisija za odprave z nalogo: 1. da vskladi programe in se izogne prekrivanju ciljev, 2. da izboljša odnose z deželami, v katerih potekajo odprave in si izbori omilitev predpisov in 3. da izdela kodeks dobre volje za vodje odprav. Rezultat so nepalski predpisi, ki jih je priobčil bilten UIAA I. 1978, ko je R. Rieffel postal predstavnik UIAA v Katmanduju.

Leta 1976 so se latinskoameriške planinske organizacije ob polni podpori UIAA združile v Panameriški zvezi planinskih organizacij (UPAM), da bi sodelovale na širših temeljih. To leto je dosti novosti, pojavi se tudi predlog iranskega delegata, da bi ustanovili svetovno planinsko meteorološko službo, na sporedu so norme za cepine in raziskave o staranju vrvi, Poljaki pripravljajo enciklopedijo o planinskih organizacijah.

Ponovno so na sporedu pogovori z IKAR; srečanje izkoristita E. Friedli in P. Bossus za pripravo priporočila o izbiri frekvence za lavinske žolne. IKAR in UIAA osvojita tudi plakat z znaki za pomoč v nesreči.

Leta 1977 je generalna skupščina prvič zunaj Evrope — v Mehiki. Delegati soglasno sprejmejo nasvete za planince. UIAA je sprejela tudi zemljevid planinskih voda, s čimer je spodbudila zanimanje vlad za pomen Alp kot rezervorja čistih voda. Predsednik se udeleži simpozija najboljših plezalcev, ki ga v Münchnu organizira Nemško planinsko društvo in kjer je dosti govora o 7. stopnji oziroma o tem, da bi lestvica težavnostnih stopenj navzgor ne smela biti omejena.

Že na zasedanju leta 1978 so zamisel sprejeli, alpinisti dobe 7. stopnjo (izjemno težavno) s čimer pa dotedanje težavnostne stopnje niso razvrednotene.

Predsednik P. Bossus je leta 1979 z velikim zadovoljstvom objavil dogovor velikih planinskih organizacij o medsebojnih vzajemnih popustih v kočah in zavetiščih. K temu je pripomogel fond za kompenzacije UIAA, ki je s tem po 47 letih dela doživel izpolnitev velikih prizadevanj.

Komisija za varnost obravnava plezalne pasove in čelade, pojavlja se zahteva po plačilu takse za pridobitev znaka kvalitete UIAA.

Leta 1980 je spet na vrsti sprememba statuta. Število članov izvršnega komiteja se poveča na 16, kar pomeni tretjino vseh članic UIAA. S tem razlika med stalnimi in nestalnimi člani praktično odpade. P. Bossus je v Ženevi spet izvoljen za predsednika. UIAA sledi predlogu Španske planinske zveze, ki je že leta 1965 predlagala ustanovitev zdravniške komisije. Ustanovljena je komisija pod vodstvom P. Segantinija iz Italije, potem, ko je Francoz J. Rivollier poprej opravil vse organizacijske ukrepe. Komisija ima v programu dejavnost medicinske narave v zvezi z gorami. Na prvem mestu so problemi življenja v velikih višinah ter ustanovitev študijskega centra v Londonu.

Predsednik P. Bossus vodi kolokvij o problematiki odprav, ki poteka v Les Diableretsu med filmskim festivalom. Vroča téma je spet — zmanjšanje ostrine v predpisih držav, kamor odhajajo odprave. Druga zadeva organizatorje odprav same: bolj prizadevno naj bi izbirali svoje ekspedicijske programe.

Leta 1981 je Planinarski Savez Jugoslavije v izvedbi PZS še uradno uresničil zamisel, ki je že dolgo vznemirjala UIAA: v šoli za Šerpe, ki jo je zgradil v Manangu (Nepal) je opravil tretji tečaj za vodnike iz vrst šerp, v katerem so sodelovali razen slovenskih tudi instruktorji iz drugih evropskih zvez. (Prvi tečaj je PZS izvedla že 1979, leta 1980 je zgradila šolo in poleg svojih instruktorjev povabila še druge; leta 1981 je bila le uradna otvoritev šole pod okriljem UIAA — op. pisca).

Podobno vlogo je v Južni Ameriki odigrala Španska planinska zveza v Čilu, kjer je bilo ob sodelovanju UPAM in UIAA že več tečajev.

Za leto 1982 je bilo sklenjeno, da bo skupščina v Katmanduju, sedežu himalajzma.

Zgodovinski pregled delovanja UIAA zaključuje P. Bossus z besedami našega delegata Aleša Kunaverja: »UIAA je postala svetovna resničnost, njene naloge se bodo z leti še okrepile.«

In za zaključek še nekaj tehničnih podatkov!

Zasedanja UIAA so bila: 1932 (Chamonix), 1933 (Cortina d'Ampezzo), 1934 (Pontresina), 1935 (Barcelona), 1936 (Ženeva), 1937 (Paris), 1938 (Praga), 1939 (Zermatt), 1947 (Ženeva), 1948, (Ženeva), 1949 (Chamonix), 1950 (Milano), 1951 (Bled), 1952 (Zell am See), 1953 (Delfi), 1954 (Grenoble), 1955 (München), 1956 (Madrid), 1957 (Trento), 1958 (Lugano), 1959 (Amsterdam), 1960 (Jahorina), 1961 (Dunaj), 1962 (Krf), 1964 (München), 1965 (Utrecht), 1966 (Courmayeur) 1967 (Madrid), 1968 (London), 1969 (Praha), 1970 (Kreta), 1971 (Zakopane), 1972 (Montreux), 1973 (Tbilisi), 1974 (Delnice), 1975 (Obertauern), 1976 (Barcelona), 1977 (Mexico), 1978 (Lagonissi), 1979 (Pinkham Notch), 1980 (Ženeva), 1981 (Lugano) in 1982 (Katmandu).

Članice UIAA so: Deutscher Alpenverein, Club Pirinenc Andorra, Federación Argentina de Ski y Andinismo, Verband Alpiner Vereine Oesterreichs, Oesterreichischer Alpenverein, Club Alpin Belge, Fédération d'Alpinisme Bulgare, Alpine Club of Canada, Fédération Québécoise de la Montagne, Federación Española de Montañismo, Federación de Andinismo de Chile, Córean Alpine Club, Korean Alpine Federation, Club Alpine Danois, Asociación de Andinismo de Pichincha, American Alpine Club, Fédération Française de la Montagne, Club Alpin Français, British Mountaineering Council, Fédération Hellenique d'Alpinisme et de Ski, Federación de Andinismo de Guatemala, Magyar Hegymászó Klub, Wisata Ria Remaja, Iranian Mountaineering Federation, Federation of Mountaineering Clubs of Ireland, Club Alpin Israélien, Club Alpino Italiano, Federazione Italiane Sport Invernali, Alpenverein Südtirol, Japan Mountaineering Association, Liechtensteiner Alpenverein, Groupe Alpin Luxembourgeois, Federación Mexicana de Excursionismo, Nepal Mountaineering Association, Norsk Tindeklub, New Zealand Alpine Club, Alpine Club of Pakistan, Koninklijke Nederlandse Alpen Vereniging, Club Andino Peruano, National Mountaineering Federation-Philippines, Polski Związek Alpinizmu, Clube Nacional de Montanhismo-Portugal, Svenska Fjällklubben, Svenska Klätterförbundet, Club Alpin Suisse, Rendez-Vous Haute Montagne, Československý Horolezecký Svaz, Türkiye Dağcılık Federasyonu Ulus, Federacija Alpinizma SSSR, Planinarski Savez Jugoslavije.
Predsedniki UIAA: Charles-Egmond d'Arcis, Edouard Wyss-Dunant, Albert Eggler, Jean Juge, Pierre Bossus.

Časni člani UIAA: Charles-Egmond d'Arcis, Edouard Wyss-Dunant, H. von Bombard, Ugo di Valleplana in Guido Tonella.

(Prirejeno po: Les Cinquante Premières Années de L'Union Internationale des Associations D'Alpinisme par Pierre Bossus)

ŠE O PLAZOVIH V SEZONI 81/82

DR. FRANCE BERNOT

V prvi letošnji številki Planinskega vestnika je ing. Pavle Šegula opisal štiri nesreče v snežnih plazovih, ki so se pripetile v zimi 1981/82. Menim, da bi bil prispevek temeljitejši, če bi zajel še originalna besedila ustreznih opozoril pred snežnimi plazovi, ki jih je na dan nesreče ali pa dan pred nesrečo izdala Služba snežnih plazov, ki deluje v okviru Hidrometeorološkega zavoda SRS in jih Radio Ljubljana — I. program — tedaj, ko je nevarno, redno objavlja ob 8. uri zjutraj skupaj z vremenskim poročilom in vremensko napovedjo.

Prva nesreča se je dogodila 25. dec. 1981 v Bohinjski Srednji vasi okoli četrt na drugo uro, ko se je skupina ljudi vračala od polnočnice na svoje domove. Takrat se je z Mežnarjevega hleva vsula snežnina in zatrpala pod seboj sedem oseb.

Dan pred tem dogodkom (23. dec. 1981) je bilo izdano in objavljeno takole opozorilo: »V Julijcih, Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah sneži že 24 ur skoro neprekinjeno s spremenljivo intenziteto. Skupno je v Julijcih zapadlo 50—120 cm, v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah pa le 10—20 cm novega snega. Jutranje temperature so bile na Ljubelju — 2°, na Kravcu — 4°, na Kaninu in na Vršiču — 6° in na Kredarici — 8°. Utrgalo se je tudi že več plazov, ki so povzročili škodo. Cesta čez Predel je zaradi plazov, ki jo ogrožajo in zaradi 8 cm debele plasti novega snega, zaprta. Novi sneg se s podlago, ki je tudi še rahla, še ni sprjel. Zaradi obilice novega snega je nevarnost pred snežnimi plazovi na Bovškem in v Trenti ter nasploh v Julijcih izredno velika, v Karavankah in Kamniških Alpah pa zmerna. Smučarji opustite turne smuke! Ne zapuščajte organiziranih in teptanih smučišč!«

Radio Ljubljana — I. program — je to opozorilo objavil pri poročilih ob 8. uri zjutraj. Ker je še kar naprej snežilo, je bilo izdano izredno opozorilo: objavljeno je bilo še istega dne pri poročilih ob 19. uri: »V zadnjih 48 urah je zapadlo v Gornjem Posočju 130 do 150 cm novega snega, zato je nevarnost pred snežnimi plazovi izredno velika, splošna in stalna. V zahodnem delu Julijcev je zapadlo 50—70 cm snega, zato je nevarnost pred plazovi tamkaj velika, splošna in stalna. Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe pa so prejele le okoli 20 cm snega, zato je nevarnost pred plazovi le zmerna.«

Gornje opozorilo je služba 23. dec. 1981 ob 15.55 posredovala tudi televiziji, ki ga pa ni objavila.

Naslednje jutro, tj. 24. dec. 1981 pri poročilih ob 8. uri, je bilo objavljeno tole opozorilo: »Ponoči je nehalo snežiti, potem se je v Julijcih zjasnilo, Karavanke in Kamniško-Savinj-

ske Alpe pa so še v oblakih oziroma megli. Na Kredarici in na Kaninu piha zelo močen severozahodnik, ki gradi zamete in opasti. Davišnje jutranje temperature zraka so znašale: na Ljubelju — 4°, na Predelu in na Vršiču — 6°, na Krvavcu in na Kaninu — 7° in na Kredarici — 10°. Utrgala se je tudi že vrsta plazov, izmed katerih so nekateri povzročili škodo. Snežna odeja je še rahla in se le počasi seseda. Zato je nevarnost plazov še vedno velika, stanovitna in splošna.«

Ob 19. uri pa je bilo pri radijskih poročilih objavljeno še naslednje izredno opozorilo: »V Julijcih je danes ponovno zapadlo 10—20 cm snega ob močnih vetrovih, medtem ko so Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe prejele le nekaj centimetrov novine. Cesto na Predel, ki je še vedno zaprta za ves promet, je zasulo več plazov med vasjo Strmec in med mejnim prehodom. Zaradi obilice v zadnjih dneh zapadlega snega je nevarnost pred plazovi, ki jo povečuje ponovno sneženje in močan veter velika, stalna in splošna, predvsem v Julijcih. V Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah, ki so sprejele manj novega snega pa je zmerna in stalna.«

V sredo dne 7. januarja 1982 je zajel snežni plaz dva planinca med vzponom na Kokrsko sedlo. Na srečo sta se z nekaj praskami rešila sama. Zadnje opozorilo pred to nesrečo je bilo izdano in objavljeno v torek 5. januarja 1982:

»Davi je bilo v Julijcih, Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah pretežno oblačno. Pihali so zmerni vetrovi iz različnih smeri, katerih jakost je z višino naraščala in je na Vršiču in na Kredarici dosegla peto stopnjo po Boforovi lestvici. Jutranje temperature zraka so bile: na Kaninu + 1°, na Predelu in na Ljubelju 0°, na Kredarici — 1° in na Krvavcu — 2°. Snežna odeja se polagoma seseda in stabilizira. Nevarnost pred plazovi je zmerna. Pri prečenju snežišč bodimo previdni, da sami ne sprožimo plazov.«

Naslednja nesreča s srečnim koncem se je pripetila 27. marca 1982 na Vršiču na tečaju za planinske vodnike. Ko so se po obedu urili pod Solno glavo, je manjši plaz odnesel tri tečajnike, ki pa so — brž ko se je plaz ustavil — sami prišli iz plazovine.

Pred tem dogodkom sta bili v četrtek 25. marca in v petek 26. marca 1982 izdani in objavljeni naslednji opozorili:

»Davi je bilo v Julijcih, Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah jasno in mirno, le na Predelu in na Kaninu sta pihala močnejša vetrova iz zahodnega kvadranta. Jutranje temperature so bile — 2° na Ljubelju, na Predelu in na Vršiču, — 3° na Rudnem polju, — 5° na Krvavcu, — 7° na Kaninu in — 9° na Kredarici. Včeraj se je utrgalo več manjših plazov, ki niso povzročili škode. Nevarnost pred njimi, ki je še vedno zmerna in stalna, se bo čez dan zaradi otoplitve nekoliko povečala.«

Naslednji dan, v petek, pa se je opozorilo glasilo: »Davi je bilo v Julijcih, Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah jasno. Prevladovali so rahli vetrovi iz severozahodnega kvadranta. Temperatura zraka v gorah že 24 nepretrgano narašča. Današnje jutranje temperature so bile 0° na Krvavcu, — 1° na Ljubelju, — 3° na Predelu in na Kaninu ter — 5° na Rudnem polju in na Kredarici. Nevarnost pred snežnimi plazovi je sicer zmerna, vendar se bo čez dan, zaradi močnejše otoplitve, zlasti na prisojnih pobočjih, povečala.

* * *

Ob sobotah in nedeljah SSP (služba snežnih plazov) ne izdaja opozoril, razen v izjemno kritičnih situacijah, zato je treba petkova opozorila smiselno raztegniti tudi v povezavi z vremensko napovedjo še na soboto in na nedeljo. Ta dva dneva v tednu sta namenjena terenskim ogledom, vajam, seminarjem itd.

1. maja 1982 je bila na Kredarici skupina turnih smučarjev, ki se je okoli 10. ure dopoldan želela vrniti v dolino. Turni smučar, ki se je spustil kot drugi, je sprožil plaz sprjetega vlažnega snega, ki je zajel vodjo skupine in ga počasi nosil navzdol. Na srečo se je plaz kmalu ustavil.

SSP za konec aprila ni več razpolagala z zadostnim številom podatkov, kajti večina opazovalnic je že prenehala delati, ker je sneg skopnel. V brzozjavki »LAVIN«, ki jo vsak dan postaje posredujejo v Ljubljano, je zadnji grupi predvidena ocena nevarnosti plazov. Opazovalec, ki je dober poznavalec razmer v bližnji okolici, pa je s Kredarice tri dni pred nezgodo menil, da ni nevarnosti plazov. Zato je tudi opozorilo odpadlo.

Vinjeta: F. Kreuzer

Vaja v stenskem reševanju (vaja Postaje GRS Kranj, december 1982)

Foto F. Ekar

ZAKASNELO SLOVO PAVLU BALOHU

Minilo je dobro leto, odkar smo ga pokopali.

Kar nenadoma ga je zmanjkalo, čeprav je bil »fant, da bi gore premikal« (K. D. Kajuh). Zvečer se je vrnil s »šihta« iz jeseniške železarne pa nenadoma omahnil v večno spanje. Noben zdravnik ga ni mogel spet obuditi v življenje. Kap.

Kako noro se je v naši sosesčini začelo leta 1982! Toliko da je minil praznik, je že umrl sosed. »Vahtaj« ga, napiši govor, govori mu ob grobu. Ko so mu pevci zapeli »Oj Triglav moj dom...«, me je žena pocuknila za rokav: »Balohov Pavel je umrl!«

Ob novici mi je vzelo sapo. Z ženo sva ga šla pokropit. Potem so začeli domači planinski funkcionarji prihajati k meni:

»Ali mu boste govorili in se v našem imenu kot od planinca, alpinista in gorskega reševalca poslovili?«

Pavel, od tebe sem se moral še vse drugače posloviti. Trikrat sem zmečkal papirje, ko sem pisal tiste besede in jih metal v koš. S četrtega šele, ki ga bom zdaj prepisal, sem ti govoril ob odprtem grobu. Le malo je manjkalo, da se mi niso ob tem udrle solze.

Dragi Pavel!

Več kot trideset let je že minilo, odkar sem te v metalurški industrijski šoli mesec za mesecem klical:

»Vstani, Pavel Baloh! Pridi k tabli!«

Kako neznansko bi bil srečen, ko bi ti mogel danes ukazati:

»Vstani, Pavel! Pridi ven iz groba! Gej, kakšna množica ljudi se je tu zbrala, da bi te objela in pozdravila: Tvoja družina, sorodniki, sosede, znanci in prijateji, sodelavci, planinci in alpinisti, gorski reševalci — vsi, ki si z njimi in zanje delal, ki smo te imeli radi in smo cenili tvoje požrtvovalno delo in smo se ob tvojem prešernem, radoživem smehu tudi sami veselili življenja!«

Krivično je, da te je smrt nenadoma iztrgala iz naše srede. Neusmiljena je resnica, da smo proti gospodarici našega življenja brez moči. Reveže in onemogle pusti pogosto životariti. Najboljše pa pobere v cvetu njihove mladosti. Ti, Pavel, si bi med slednjimi.

Čeprav si se že bližal srečanju z Abrahamom, nisi mogel utajiti kako ostajaš ne le fant od fare, ampak večni mladenič. S svojimi rokami, z znanjem, ob garaškem delu, si postavil in ustvaril družini lep, topel dom. In kaj si v isti sapi zmogel?

Osamosvojil si postajo Gorske reševalne službe v Mojstrani.

Ko smo te pred trintridesetimi leti sprejemali kot pripravnika v alpinistični odsek pri Planinskem društvu v Mojstrani, se nikomur od nas ni sanjalo, kako visoko se boš vzpel.

Začutili pa smo hitro, kako naglo si vzljubil stene goré. V naših navezah si brž postal neznansko pomenljiv in zanesljiv soplezalec. Vse bolj pogosto si pomagal nositi ranjence iz sten in jokati si, kadar smo morali v vreči spraviti mrtvega alpinista v dolino. Nikoli ne bom pozabil, kako si se ves oblit s solzami vrgel na ploščad, ko smo priplezali do mrtvega Herleca v Mlinarici.

Kajne, Pavel, takrat smo bili gorski reševalci v naši Dolini revčki. Nekaj vrvi in klinov — to je bilo vse, kar smo premogli. Kadar je bilo treba reševati, smo morali poklicati na pomoč prijatelje in reševalce z Jesenic in iz Kranjske gore. Da bi naša postaja GRS v Mojstrani poznala gramingerja ali celo marinerja? Te čudovite priprave smo spoznavali samo na skupnih vajah gorskih reševalcev.

Potem pa je prišel tvoj čas.

Res je: deset let si potreboval za svoje načrtno delo. Toda v teh desetih letih si postavil na svoje noge postajo GRS v Mojstrani. Helikopterja tedaj res niste še poznali — priletel je v naš konec šele mnogo let pozneje. Toda v postaji GRS v Mojstrani si zbral dovolj pogumnih, izurjenih, požrtvovalnih, nesebičnih fantov. Sam si bil med njimi samo kot prvi med prvimi. Posrečilo se ti je uresničiti naše davne sanje:

Nikogar več vam ni bilo treba klicati na pomoč, kadar ste zaslišali smrtni jek iz sten, z gora.

Medtem si stopil na najvišji vrh Evrope, na Mont Blanc, z Gustlnom sta prečila Matterhorn. Plezal si v Dolomitih. Fant moj dragi, koliko naših davnih sanj si uresničil!

Kdor je tako ljubil naše stene in goré, kakor si jih ti, kdor jih je toliko prehodil in preplezal, kdor je tolikokrat stopil na téme našega očaka Triglava, za tega še posebej velja Ušeničnikova in Aljaževa pesem:

OJ, TRIGLAV, v spominu mi je tvoj čar,
zato pa te ljubim in bom te vsekdar.
In zadnja ko ura odbila mi bo,
POD TVOJIM OBZORJEM NAJ SPAVA TELO!
Kjer radostno ptički naznanjajo dan —
OJ, TRIGLAV, MOJ DOM, KAKO SI KRASAN!

Čeprav te bodo zdaj zagrebli, bo spomin nate in na tvoje delo ostal živ. Častna znaka Gorske reševalne službe in Planinske zveze Slovenije ga bosta pomagala ohranjati.

Vsak po svoje se bomo zdaj od tebe za vedno poslovili.

Meni pa naj bo dovoljeno, da se poslovim ob tvojem grobu kot učitelj od svojega nekdanjega učenca. Od bistrega in pridnega fanta, ki v šoli in v življenju nikoli ni zatajil. Od človeka, ki je svoje lastno življenje ničkolikokrat postavil na kocko, da bi kakšno drugo rešil. Ali pa pomagal prinesiti le še truplo v Dolino...

Verjemi, dragi Pavel, da takšnole nenadno slovo ni prav nič lahko! Kar misliti si ne moreš, kako mnogo nas je, ki te bomo pogrešali.

Mirno spi pod našim in tvojim Triglavom!

Ko so sosedje spuščali krsto s Pavlom Balohom v grob, sem se ozrl po pokopališču. Pogled je zadostoval za spoznanje, da smo imeli Pavla zares radi. Na dovškem pokopališču so se stiskali v črno oblečeni ljudje, za mano pa se je gnetla množica gorskih reševalcev, alpinistov in planincev.

Izzvenel je moj zadnji stavek:

Mirno spi pod našim in tvojim Triglavom!

Tedaj se je nad njegovim odprtim grobom razlegla pesem

OJ, TRIGLAV, MOJ DOM, KAKO SI KRASAN...

Pavla Baloha smo pokopali 7. januarja 1982. leta. Zaslužil je, da spomin nanj ostane za zmerom živ.

ČESTITKE IZ ŠVICE

S pismom, ki ga naslavlja na Planinski vestnik in dr. Miho Potočnika, se iz Berna oglašja nekdanji poslanik Švice v SFRJ ter v njem med drugim piše tudi tole:

Kot povzemam iz 1. številke vašega glasila Planinski vestnik, praznuje Planinska zveza Slovenije svojo devetdesetletnico. Za ta praznik bi Vam rad iskreno čestital ter Vam in vsem vašim članom želel tudi v prihodnje mnogo sreče in uspehov. Moje želje usmerjam tudi na odprave, ki se jih člani PZS tako uspešno lotevajo na različnih delih sveta.«

V nadaljevanju omenja, da je z zanimanjem bral prispevek o Fritzu Bühlerju, pokojnem šefu SRFW, s katerim ga je družilo osebno znanstvo. Naslednik preminulega je njegov sin, Christian, ki veliko pozornost posveča mednarodnim stikom, ki so se zadnje čase okrepili. V tem smislu meni, da bi SRFW lahko tesneje sodelovala tudi z Jugoslavijo, kolikor bi bilo to z naše strani zaželeno, in dostavlja, da bi bila sarajevska zimska olimpiada prihodnje leto morda lahko povod za pravi in tesnejši stik.

Svoje pismo zaključuje s pripravljenostjo, da nam od časa do časa preskrbi podatke o švicarskih odpravah, saj se mu zdi, da v tujini o nekaterih — na primer na Minyo Konko na Kitajskem, svetovna javnost ni dovolj obveščena.

P. Š.

PLANINSKA MLADINA V LETU 1983

(Nekaj povzetkov iz koledarja akcij MK PZS)

Planinska orientacijska tekmovanja predstavljajo pregled znanja v orientaciji, gibanju v naravi, prve pomoči, strelstvu, poznavanju gorstev, fizične pripravljenosti in sploh pripravljenosti za naloge v SLO in DS.

Namen tekmovanj je tudi razvijati tovarišstvo. Vsa slovenska planinska orientacijska tekmovanja so pohodi in ne teki. To načelo pri izvedbi tekmovanj planinci upoštevamo.

Sistem tekmovanja za »slovensko planinsko orientacijsko prvenstvo« poteka po področnih tekmovanjih na treh področjih v Sloveniji (po dve tekmovanji) do finalnega planinskega orientacijskega tekmovanja.

V sistemu orientacijskih tekmovanj za slovensko orientacijsko prvenstvo je Slovenija razdeljena na tri področja in sicer:

I. REGIJA: PD iz MDO: Štajerska, Pomurje, Koroška. Tekmovanja bodo:

16. 4. 1983 v Vidoncih na Goričkem (v organizaciji MO PD Matica — Murska Sobota in MK PZS) in

21. 5. 1983 v okolici Raven na Koroškem (v organizaciji MO PD Ravne in MK PZS).

II. REGIJA: PD iz MDO: Savinjska, Zasavske in Dolenjska. Tekmovanja bodo:

17. 4. 1983 na Šmohorju (v organizaciji MO PD Laško in MK PZS) in 14. 5. 1983 na Kalu (v organizaciji MO PD Trbovlje in MK PZS).

III. REGIJA: PD iz MDO: Primorska, Gorenjska, Ljubljana. Tekmovanja bodo:

8. 5. 1983 v okolici Postojne (v organizaciji MO PD Postojna in MK PZS) in 22. 5. 1983 v okolici Radovljice (v organizaciji MO PD Radovljica in MK PZS).

Tekmovanja bodo organizirana za naslednje starostne kategorije (ločeno za ženske in moške ekipe, upoštevajoč koledarsko leto rojstva):

— pionirji-ke: do vključno 14. leta,

— mladinci-ke: od vključno 13. leta do vključno 18. leta,

— člani-ce: od vključno 16. leta dalje.

Pravico do sodelovanja na finalnem slovenskem orientacijskem tekmovanju v kategoriji članov ima 5 najbolje uvrščenih ekip iz vsega področja in ekipa, ki jo povabi organizator.

Tekmovanja so ekipna, ekipa šteje 3 tekmovalce, člane istega PD.

Področna tekmovanja so enodnevna, finalno slovensko orientacijsko tekmovanje za člane pa je tridnevno s testi, za mladince in pionirje pa tekmovanje traja en dan s testi.

Republiško orientacijsko tekmovanje za planince bo od 11. do 12. 6. 1983 v organizaciji MO PD Maribor-matica in MK PZS. Najbolje uvrščene ekipe se bodo v septembru udeležile državnega orientacijskega tekmovanja, ki bo verjetno od 16. do 18. 9. 1983 na Kosovem.

V letu 1982 so članske ekipe iz Idrije dosegle na državnem tekmovanju ekipno I. mesto. Dobro so se uvrstile tudi mladinske ekipe, vendar zanje še vedno ni rešen problem kritja stroškov za potovanje in bivanje na državnem orientacijskem tekmovanju. Prvo soboto v oktobru 1983 bo orientacijsko tekmovanje za Milovanovičev memorial.

Od 25.—27. marca 1983 bo v domu na Homu seminar za organizatorje orientacijskih tekmovanj, ki so zlasti zanimivi za tiste MO PD, kjer še niso organizirali orientacijskih vzgojno izobraževalnih programov.

MK PZS

LJUBITELJI PLANIN V PODNANOSU SO SE ORGANIZIRALI

PODNANOS, sobota 11. decembra 1982. Ljubitelji planin izpod nanoške planote, 40 po številu, smo se zbrali na ustanovnem občnem zboru, kjer so se uresničile želje in prizadevanja mnogih, ki radi zahajamo v gore, da bi se povezali v društvo, vključili v planinsko dejavnost še nove člane in skrbeli za organizirane akcije. Zanimanje za planinstvo in za delo v društvu so poleg domačinov pokazali tudi nekateri

vneti ljubitelji planin iz sosednjih Lozic. Obronki Nanosa, ki se strmo dvigajo nad zgornjo Vipavsko dolino, že zelo dolgo pomenijo naravno povezanost z ljudmi, ki bivajo pod njegovim vznožjem. Poleg gošpodarskega pomena, ki ga ima ta planota za živinorejce, saj na njenih prostranih košenicah pridobivajo znaten del krme, pa za zeljarje, ki vsako leto obdelajo svoje »lehe«, kjer zraste znano nanoško zelje, da ne omenjamo, koliko lesa iz nanoških gozdov je vgrajenega v stanovanjske hiše, pa koliko družin so že ogrela drva izza Javorce, iz Mrzlih ravní, s Slemena! Na njegova pobočja so že od nekdaj radi zahajali tudi ljubitelji čistega zraka, planinskega rastlinstva in lepega razgleda.

Prav Nanosu je mlado planinsko društvo namenilo največjo pozornost. Treba bo obnoviti steze, po katerih so hodili naši stari očetje, ki pa so ponekod komaj še zaznavne, na novo markirati stezo do zaveščišča Abram, društvo pa je prevzelo tudi zahtevnejšo nalogo — popraviti in za po-

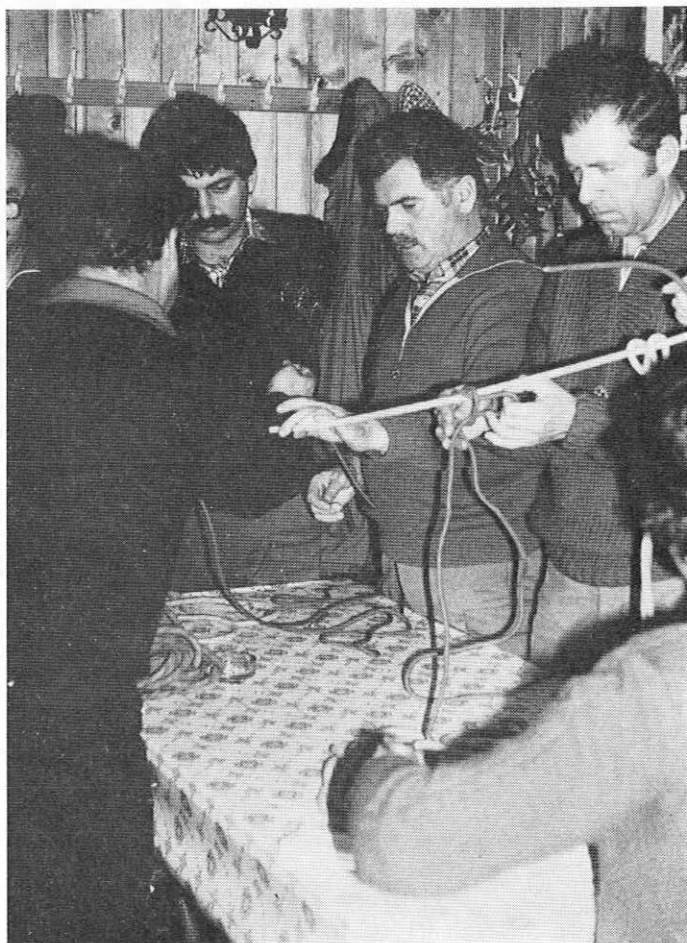
trebe planincev usposobiti starejšo, razpajajočo »bajto« kmalu za vrhom. Ob skrbi za organiziranje pohodov in za izobraževanje bo dela dovolj — če le ne bo manjkalo požrtvovalnosti in dobre volje pa nekaj finančnih sredstev.

Prizadevni iniciativni odbor je povabil na ustanovni občni zbor predstavnika Planinske zveze Slovenije, ki je izčrpno orisal namen in pomen planinstva, izvoljeni so bili organi društva, ki bodo skrbeli, da bomo sprejete naloge čimprej začeli izvajati. Vodilna mesta pa so bila zaupana Janezu Bratožu (predsednik), Stojanu Vištežniku (tajnik) in Jožetu Troštu (blagajnik). Pomoč je obljubila novemu društvu tudi krajevna skupnost.

Jurij Rosa

TEČAJ POSTAJE GRS IZ KRANJA

V decembru lani je bil na področju Kališča (Storžiča) sedmi tečaj za člane te postaje. Tečaj je bil obvezen, ob tej pri-

Vaja: Vrvni manevri — »norveški vzorec«

Foto F. Ekar

Transport
z improviziranimi
nosili s Kališča
v Mače

Foto F. Ekar

ložnosti pa so obdelali vrvo tehniko, spušte v steni, prvo pomoč, radio zvezo. Za zaključek pa so organizirali transport od Doma Kokrskega odreda na Kališču v dolino, ko so prenesli »ponesrečenca« z improviziranimi nosili in marinerjem v dolino. Nov sneg je seveda vaje občutno otežil, tako da so rezultati še toliko bolj kvalitetni. Na vaji so sodelovali tudi miličniki reševalci in pripravniki UNZ Gorenjske, tako da je bilo navzočih 70 udeležencev.

BISERNO SLAVJE BISTRISKIH PLANINCEV

Velika dvorana Doma JLA v Ilirski Bistrici je bila v četrtek 23. dec. lani kar prejemna, da bi sprejela vse bistriške planince in prijatelje planinstva pod Snežnikom, ki so želeli proslaviti tričetrstoletno organizirano planinstvo v Ilirski Bistrici.

V slavnostnem govoru je tov. Ivan Bergoč, predsednik skupščine občine, orisal bogato prehojeno pot planinskega društva, ki predstavlja tudi v tem času močno organizirano družbeno dejavnost in opravlja med članstvom in občani pomembne naloge.

S pismenimi priznanji se je društveni predsednik Jože Žnidaršič zahvalil mnogim delovnim kolektivom, organizacijam in planinskim društvom, s pomočjo katerih je društvo v minulih letih obnavljalo planinski postojanki na Sviščakih in Snežniku ter razvijalo s svojimi 1500 člani mnoge uspešne dejavnosti.

Anton Primc je bistriškim planincem v imenu občinske telesnokulturne skupnosti čestital. Ugotovil je, da so prav planinci najmasovnejša telesnokulturna dejavnost na bistriškem, in tudi dovolj uspešna. Skupaj z najstarejšim domačim planincem, enainosemdesetletnim Karlom Muho, sta na društveni prapor pripela spominski

75 let PD Ilir. Bistrica
23. dec. 1982

Foto Emil Maraž

trak. Društvo je ob tej priložnosti prejelo vrsto čestitk in pozdravov prijateljskih planinskih društev ter Planinske zveze Slovenije, ki sta jo na slovesnosti zastopala podpredsednik tov. Tone Bučar in tajnik Jože Dobnik.

Slavnostni program je potekal v prijetnem čitalniškem vzdušju, v katerem so nastopili s planinskimi pesmimi kar trije pevski zbori, člani dramskega društva, cibani in pionirji-planinci iz skoraj vseh šol v občini, kjer ima bistriško planinstvo svoje korenine.

Vojko Celigoj

OSANKARICA — ROGLA OB 40. OBLETNICI BITKE

Ob 90-letnici SPD in ob 40-letnici spomina na bitko Pohorskega bataljona je bil že šesti planinski pohod, ki ga je pripravilo PD Zreče ob pomoči Savinjskega MDO. Pohoda so se udeležili tudi Ljubljančani (PD Delo, Litostroj). Največ udeležencev je še vedno iz Savinjske doline (Prebold, Polzela, Zabukovica, Žalec, celjska PD). Žal pa lahko pripomnimo, da tisk, razen nekaj malega v Delu (10. 1. 1983), o tem množičnem planinskem pohodu, »ki se ga je udeležilo več sto planincev iz vse Slovenije«, ni nič zapisal. Morda zato, ker ta MDO, ki to organizira, nima sedeža v občini.

Ob spomeniku so tako kot prejšnja leta učenci OŠ Zreče pripravili kulturni program. Nato je dolga kolona planincev po svežem snegu utirala pot do Peska in naprej mimo razglednega stolpa, do rekreacijskega centra UNIOR Zreče. Po štiri in pol urni hoji je na cilju vsak pohodnik dobil enolončnico, za kar je več kot polovico prispevalo PD Zreče.

B. J.

MEDNARODNI PIONIRSKI PLANINSKI TABOR V NEMČIJI

V prijetnem spominu mi bo ostal 7. avgust 1982, ko sem se kot predstavnica MO Planinskega društva Maribor Matica in ena od predstavnikov Planinske zveze Slovenije udeležila mednarodnega pionirskega planinskega tabora v Nemčiji in tako spoznala veliko novih prijateljev.

Na zbornem mestu — na ljubljanski železniški postaji sem naprej spoznala prijazno, nasmejano vodnico Ando in Primoža z Vrhnike. S težkimi nahrbtniki smo vstopili na prepoln mednarodni vlak za München. Na Jesenicah se nam je pridružila še tretja članica — Barbara. Pot od Jesenic do Münchna je bila dolga in utrujajoča. Vozili smo se ponoči, tako da nismo videli pokrajine, ki je bežala mimo nas. Ob prihodu v München smo se preselili na novi vlak, ki nas je peljal do Immenstadta.

Na isti postaji so izstopili tudi štirje fantje, ki jih do takrat sploh nismo videli. Najstarejši je prišel k nam ter v nemškem jeziku poprašal tovarišico Ando, kam smo namenjeni. Bili smo veseli, ko smo ugotovili, da bomo pot nadaljevali skupaj. Ti štirje fantje so prišli v tabor iz Grčije, imenovali pa so se: Hristos, Petros, Tassis, Manolis. Z njimi smo postali veliki prijatelji. Na železniško postajo nas je prišel iskat vodja tabora Andi in nas odpeljal v Burgberg, v planinski dom — imenovan Sonnenhalde. Zaradi dolge poti in utrujenosti smo takoj po prihodu zaspali. Zbudili smo se šele pozno popoldne. Še ta dan smo se spoznali z vsemi člani tabora, ki so prišli iz Zahodne Nemčije, Italije, Južne Tirolske v Italiji in Avstrije. Najbolje smo se spoprijateljili z dekletji iz Avstrije, z Annelies in Christine.

Drugi dan našega prihoda je bil po planu izlet na goro nad naseljem Burgberg. Izlet je zaradi slabega vremena odpadel. Zato smo odšli le na izlet v bližino doma, kjer smo nabirali liste, peresa, kamenje in jih po večerji lepili na list papirja. To smo delali skupno s planinci iz Avstrije. Na gornji rob lista smo najprej napisali Jugoslavisch-Österreichische Freundschaft in »Avstrijsko-jugoslovansko prijateljstvo«, nato pa nad vsak list, pero itd. nemški in slovenski izraz.

Enako so oravile delo tudi druge skupine, vendar sem bila prepričana, da je bil naš izdelek najlepši. V torek je bil lep dan, zato smo odšli na izlet na Burgberghorn oziroma Kreuzel Spitze. Hodili smo zelo dolgo, tako da smo prepoteni prišli na vrh hriba, kjer stoji velik bel križ. Razgled je bil slab, ker je megla pokrivala večino vrhov. Domov smo se vračali po drugi poti in na neki kmetiji pili celo domače kravje mleko. Bilo je čudovito. Naslednji dan smo imeli prosto, zato smo se vsi štirje odpeljali s kolesi v bližnji kraj — Sonthophen. Ogleдали smo si naselje, staro nemško pokopališče nato pa odšli na potep po trgovinah. Popoldne smo s kajaki odšli na bližnje jezero, z njimi smo se vozili, in tudi kopali. Voda ni bila topla, zato se je večina le sončila.

Naslednji dan, v četrtek, sem se slabo počutila, zato nisem odšla na izlet, pa čeprav sem si to želela. Poleg Slovencev so odšli le Grki, drugi pa so bili po moji oceni preleni in so ostali raje doma. Petek je bil zadnji dan našega bivanja v mednarodnem taboru, zato smo si šli še zadnjič ogledat Sonthophen. Zvečer smo si razdelili naslove, nato smo imeli še družabni večer s plesom. V soboto zjutraj so se prvi poslovili Nemci, zatem Italijani in Grki, ki so tako kot mi odhajali do Münchna. Slovo Grkov je bilo žalostno, še najbolj žalostni pa smo bili ob odhodu Avstrijcev, s katerimi smo se najbolje razumeli. S kombijem so nas odpeljali na železniško postajo v Immenstadt, kjer smo

se poslovili od vodij tabora Klause, Andija in Charlesa. Skupno s planinci iz Južne Tirolske v Italiji smo nadaljevali pot do Kempna, kjer smo oboji izstopili in nadaljevali vsak svojo pot. V Münchnu smo se ponovno srečali z Grki z njimi jedli pizzo in čakali na vodnika Charlesa, ki jih je odpeljal na svoj dom. Mi smo si ogledali nekaj znamenitosti Münchna in se ob 20. uri po nemškem času — odpeljali proti Jugoslaviji.

Na tem taboru ni bilo veliko planinskih tur, spletlo pa se je prijateljstvo in tovarištvo med vsemi udeleženci. Problem je bil jezik, vendar smo z dobro voljo tudi to zapreko odstranili. Vsak se je pogovarjal v jeziku, ki ga je znal, pri tem pa si je veliko pomagal z rokami, z izrazi na obrazu itd. Zato so bili dnevi, ki sem jih preživela, enkratno doživetje in jih ne bom tako hitro pozabila. Prijateljstvo, skovano na taboru, se je z Avstrijki še bolj poglobilo. Redno si dopisujemo, obujamo spomine. Upam, da bo tako ostalo še dolgo ... dolgo.

Ksenija Hlede

60 LET PD IMPOL SLOV. BISTRICA

Dom kulture, 23. april 1982. Dvorana je nabito polna. Predsednik PD je povzel besedo, ko je orisal pot tega društva, ki je bilo ustanovljeno 24. 6. 1922. leta. Najprej so začeli z urejanjem in markiranjem planinskih poti, organizirali pa so tudi planinske izlete. Med leti 1930 in 1934 so zgradili kočo pri Treh kraljih. Okupacija je tudi to dejavnost pretrgala, po vojni pa se je planinstvo še bolj razživelo. Za 30-letnico so že organizirali planinski tabor, 1950 so ustanovili AO. Bil je najmočnejši v državi. Po znani tragediji pa je slabel, ni pa umrla planinska misel. 22. 7. 1974 so dogradili nov dom, ki so ga imenovali po padlem partizanu Antonu Stuhcu.

Ob tem domu so imeli velike gospodarske težave, da je celo načelo obstoj samega društva. Šele, ko je tovarna Impol podprla to društvo, je planinstvo spet zaživelo. Svoj prapor so razvili 4. 7. 1970, začel je delati tudi MO in AO. Obnovili so tudi pot Bistriški Vintgar, kjer je menda tudi najstarejše drevo — Maroltova jelka.

Med drugim so obnovili tudi kočo Kekec, vse več je izletov, popravljajo poti in organizirajo planinske šole, sodelujejo pa tudi pri vseh pomembnih akcijah, ki se zvrstijo v občinskem merilu (občinski praznik, Titova štafeta, Pohod ob žici okupirane Ljubljane). Predstavniki PZS Tone Bučer je podelil zlate, srebrne častne znake PZJ in zlate, srebrne ter bronaste častne znake PZS (Avgust Kocjan, Oskar Lang — zlati znak PZJ; Gvido Smolar, Milan Golob, Alojz Tič, Bogdan Samastur — srebrni znak PZJ; Zorko Franc, Hinko Žolnir, Ivan Šturm, Rudi Mlekuž — zlati znak PZS; Ivanka Golob, Matej Lovrenci — srebrni znak PZS; Ludvik Javernik, Irena Tič, Tanja Kocjan, Anete Kocjan, Mira Uršič, Konrad Kobale — bronasti znak PZS. Vinko Gorjak je kot soustanovitelj PD Slov. Bistrica prejel priznanje PD Impol in je postal tudi častni član. Kulturni program je pripravil Janko Čar.

Povzel po zapisniku
M. K.

TEČAJ ZA PLANINSKE VODNIKE

Planinska društva Gorenja vas, Sovodenj, Železniki in Žiri so v okviru MDO PD v občini Škofja Loka v letu 1982 organizirala in izvedla tečaj za planinske vodnike. Predmetnik tečaja za PLV je obsegal skupaj 60 ur; od tega teoretičnega 46 in praktičnega dela 14 ur.

Predavatelji so bili predvsem izkušeni in priznani planinski delavci: Andrej Vidmar, Andrej Jeklar, Boris Klemenčič, Robert Gaberšček, Franc Vidic, Janez Bedrač, dr.

Tečajniki pri
praktičnem delu
Foto Vinko Podobnik

**7. planinski ples
v Titovem Velenju**

Foto Roman Germadnik

Anda Perdan, Vinko Hafner, Franc Langerholc.

Predavanja so bila v Gorenji vasi in v Domu na Goropekah.

Organizator tečaja je imel največ težav prav s pripravo ustreznega učnega gradiva za 34 slušateljev, ker le-to s strani KVIZ še ni pripravljeno. Navzlic temu pa je 24. in 25. aprila na Goropekah uspešno opravilo zaključni izpit za PLV 24 tečajnikov. Praktični del programa pa so tečajniki preverjali še na turah: na Goropekah so opravili preizkus znanja iz orientacije, na Ratitovcu in Blegošu pa predvsem snov iz priprave in izvedbe izleta, tehnike gibanja v gorskem svetu, GRS in prve pomoči.

Vsak tečajnik je moral še do septembra voditi ali pomagati pri vodstvu izleta v okviru društva (vsaj 5 izletov). Zaključni izlet v novembru in decembru 1982 na Kokrsko sedlo in Lubnik, ki ga je vodila tovarišica Marinka Koželj, so tečajniki opravili v treh delih. S tem zadnjim preizkusom so si tečajniki pridobili status planinskega vodnika PZS, društva pa nove potrebne kadre: PD Gorenja vas 6, PD Železniki 2 in PD Žiri 9 novih planinskih vodnikov.

Vinko Podobnik

PD KUM TRBOVLJE

PD KUM Trbovlje je 2. 1. 1983 organiziralo prvi novoletni pohod na Kum. Pohod je bil v lepem vremenu in se ga je udeležilo 405 planincev iz Zasavja, Ljubljane in Dolenjske. Startna mesta so bila letos v Trbovljah in na Dobovcu pod Kumom. Udeleženci so dobili posebno značko in izkaznico za bodoče vsakoletne pohode.

Organizatorji bi želeli, da bi postal tradicionalen. Za večkratno udeležbo bodo udeleženci prejeli posebno značko.

Janez Brinar

**VELENJSKI PLANINCI ORGANIZIRALI ŽE
7. PLANINSKI PLES
(15. januar 1983)**

Poleg izletov, pohodov, planinske šole, fotografske razstave, predavanj in drugih akcij planinsko društvo iz Titovega Velenja pripravlja tudi srečanja s kulturno zabavno vsebino: izlet v neznano, skupno silvestrovanje v gorah in planinski ples. Letos je bil že sedmi po vrsti v restavraciji Nama v Titovem Velenju. Za ta prostor se odločajo zato, ker je domača, strežno osebje pa ustrežljivo.

Verjetno je ni prireditve v Titovem Velenju, ki bi vzbujala tako zanimanje. Tokrat se je plesa udeležilo okoli 360 planincev, ljubiteljev planin. Igrali so Šaleški fantje. Aranžerka Name je zabavne prostore pripravila v planinskem stilu.

Ples je z uvodnim nagovorom odprl predsednik PD Titovo Velenje Stane Jamnikar. Ples in kulturno zabavni program je vodil Andi Šilc.

Zvečer še neznanci so se zjutraj poslovili kot prijatelji. Srečevali se bodo na delovnih mestih, na planinskih poteh, prav gotovo pa spet na 8. planinskem plesu.

Pesem (v nadaljevanju objavljamo) je zložil vodja ansambla Šaleški fantje, zapel pa jo je zbor 360 udeležencev plesa.

Čeprav so imeli organizatorji veliko dela, jim je le v zadoščenju, da je 7. planinski ples res lepo uspel.

Julijana Hočevnar

PLANINSKA

JULIJANA HOČEVAR

*Prelepa Šaleška dolina,
obkroža te venec gora,
pobočja, slomena, vrhovi
nas vabijo, tam smo doma.*

REFREN:

*Planinci spet pojdemo v hribe,
na skupno veselo nam pot,
ko vračali se bomo v doline,
nasmeh bo na licih povsod.*

*Lepo je v planinah pozimi,
spomladi, ko vse zeleni,
poleti, ko v senci košati
si čela hladimo vsi.*

Planinci spet ...

*Narava nas vabi jeseni,
ko listje rumeno šumi.
Lepo je, ko sonce že vzhaja,
še lepše, ko zarja žari.*

Planinci spet ...

*Res lepa slovenska si zemlja,
ko gledam te z gor in planin,
s pogledom objemam lepote,
odnesem s seboj nov spomin.*

Planinci spet ...

*Spomini planinske so rože,
so smeh in nasmehi ljudi,
srečujem se z njimi na poti,
ki vsakdo od nas jo želi.*

*Planinci spet pojdemo v hribe,
na skupno veselo nam pot,
zato pa zdaj čaše vzdignimo,
veselje naj vlada povsod.*

*Planinske poti so kot žile,
teko čez to našo zemljo,
Šaleška je ena med njimi,
objema dolino lepo.*

*Planinci spet pojdemo v hribe,
saj vsakdo od nas to želi,
če radi hodili bi z nami,
povejte nam s pesmijo vsi.*

varstvo narave

MALO VESELJA S PREPOVEDJO KAJENJA (ŠVICARSE PLANINSKE POSTOJANKE ZA NEKADILCE)

V mesečniku švicarskega alpskega kluba se je v lanskí jesení razvnela razprava o tem, ali naj bi v njihovih gorskih postojankah prepovedali kajenje. V novembrski številki iste revije so se na to temo pojavila kar tri pisma bralcev. Oglejmo si v povzetku njihova stališča.

Ernesto Kreis med drugim piše, da se je že pogosto čudil, kako skrajno netolerantni so lahko nekadilci in se sprašuje, ali je to zgolj nevoščljivost zaradi duševnega miru ali pa gre za zagrizenost, s katero bi radi spravili tudi vse druge v svet svojega sektaštva? V mojem italijanskem prebivališču — gorski vasi, ki leži tik ob meji, žal nimamo veliko priložnosti za obiskovanje švicarskih planinskih domov. Sodeč po obvestilih so večinoma prenapolnjeni in zato nič kaj vabljivi. Toda kakšna groza bi bile te postojanke, če bi bile prenapolnjene zgolj z nekadilci!

Med tukajšnjimi domačini imam številne prijatelje, ki se prav tako kot jaz sam,

bližajo osemdesetim letom, pa vendar vsi po vrsti vneta kadijo. Mar naj bi jim njihove kratke cigare torej prepovedali in jim v zameno podarili žvečilni gumi? Tudi v visoki starosti si Winstona Churchilla ni bilo mogoče niti zamisliti brez obvezne cigare pa tudi 86-letnega Pertinija brez pipe. Prepričan sem, da mu tudi papež na nedavnem skupnem kosilu ni prepovedal pipe pri kavici.

Ulrich Matti pa piše takole: V našem glasilu je eden izmed članov predlagal, da bi v postojankah švicarskega alpskega kluba na splošno prepovedali kajenje. V daljšem kemično-medicinskem izvajanju nam je pojasnjeval, da je pasivno kajenje celo nevarnejše kot aktivno. Zato naj bi vsaj v gorah po nepotrebem ne onesnaževali zraka. Nekatero vzhodno-evropske države da so glede tega že precej pred nami, saj je zaščita nekadilcev na primer v Bolgariji in Romuniji že zakonsko urejena.

Vendar se kljub temu z vso resnostjo vprašujem, če sploh smemo iti tako daleč. Ali smemo — domnevni — manjšini preprosto karkoli prepovedati z utemeljitvijo, da to škoduje tudi zdravju drugih. Mar ne bi

zabredli s tem v obliko zdravstvenega fanatizma? In še: koliko dni pa sploh preživijo naši člani v gorskih kočah? Ali tudi tako maloštevilni dnevi opravičujejo takšno nasilno ukrepanje? Kot vemo, ljudje umirajo za pljučnim rakom, toda še veliko bolj zaradi obolenj ožilja. Potemtakem bi bilo treba v naših kočah takoj prepovedati vso hrano, ki vsebuje holesterine. Torej proč s surovim maslom, sirom, vsakršno drobovino, jajci, živalskimi maščobami, klobasami vseh vrst, mastnim mesom itd. S tem pa še ne bi bili dovolj dosledni, kajti prepovedati bi bilo treba tudi vsakršen alkohol, kavo in še kaj!

Leo Meller se v svojem dopisu zavzema predvsem za obzirnost, ne pa za prepovedi in pravi: Strinjam se, da nam primanjkuje zlasti obzirnosti do soljudi, kar je opaziti tudi takrat, če pride popotnik v docela zadimljeno gorsko postojanko. V takem prostoru zares ni mogoče z užitek pospraviti svojega obroka hrane. Toda tudi temu bi se bilo mogoče izogniti, če bi bilo med ljudmi le za ščepec več obzirnosti in medsebojne strpnosti. V praviloma tesnih prostorih planinske kočice bi moral naposled tudi kadilec uvideti, da bi bilo prav, če bi se v času, ko obiskovalci jedo, vzdržal nikotinskih užitkov. To bi moralo veljati tudi mimo tega časa, če so prostori zares tesni, obiskovalcev pa veliko, pač iz čiste človeške obzirnosti. Kljub takemu stališču se ne pridružujem zahtevi, da bi kajenje v planinskih postojankah brez izjeme prepovedali. Več bi za gotovo dosegli z ljubeznivim opozarjanjem kot s popolno prepovedjo!

M. A.

TREKING ŽE, TODA...

Mnogim, ki žele v gore nerazvitih dežel, bodo tele vrstice lahko pomagale v razmišljanju, kako vpliva naša navzočnost na prebivalce in na gospodarstvo v visokih nepalskih pa tudi andskih dolinah.

Koga poznamo v Nepalju? Serpe, nosače, ki jih cenimo zaradi njihove vzdržljivosti in vztrajnosti. Ali pa vemo, da so ti ljudje predvsem kmetje, ki pozabljajo na svojo zemljo prav tedaj, ko so odprave?

Zanima jih naš denar in zaradi nas zapuste družino, svoje polje in — tradicijo. Tujec je v mnogih nerazvitih deželah za zgled in domačini si žele posnemati njegove način življenja in njegove prehrabene navade. Prav zato taka navzočnost v teh dolinah ni vedno brez posledic.

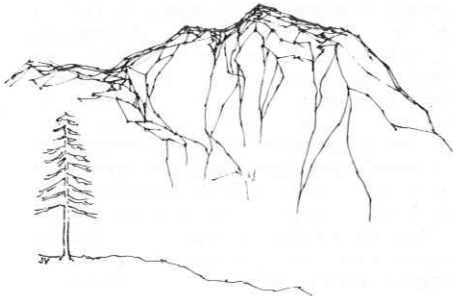
Vsakdo izmed nas, ki se znajde v takem (novem) okolju, po svoje prispeva, da se življenjski stroški Nepalcev le zvišajo. Med glavno sezono je na primer nemogoče najti nosače za prenos gradbenega materiala. Visoka cena zelenjave in sladkorja je neposredna posledica večje porabe, ki jo v deželo vnašajo turisti.

Nedotaknjeni gozdovi v Nepalju so redki. Razgozdovanje dobiva pomembne razsežnosti in postavlja pod vprašaj ekološko ravnotežje dežele. Gozd je zaradi lesa, ki ga proizvaja, nepogrešljiv za nepalske družine, kajti prav iz gozda dobiva kurivo za kuhanje in gretje.

Izračunali so, da en sam turist, ljubitelj trekinga, redno porabi za svoj ogenjček (za zabavo ob vznožju himalajskih vrhov), toliko lesa, kot ga porabita dve nepalski družini. Res pa je tudi, da predstavlja za nepalsko vlado turizem glavni vir deviz. Da bi ta vir ohranila, tudi mnogo investira. Primer: v bolnišnici Bir v Katmanduju teče tekoča voda le dve uri na dan. Kilometer stran pa se turisti prhajo trikrat na dan. Naša želja, zaključuje Decoopman, alpinist, član Frères des Hommes, je ustrezno informiranje vseh, ki nameravajo to deželo obiskati. Želeli bi, da bi vsaj poizkusili razumeti, kako navzočnost turistov globoko spreminja lokalne šege in gospodarstvo. Bodo ljubitelji naših gora uspeli ostati tudi tam diskretni, spoštljivi do prebivalstva, njihovega gospodarstva in njihovih tradicij?

(La montagne 4/82)

B. B.

Vinjeta: Janez Vogelnik

SLOVENSKE GORE

(Cankarjeva založba, Ljubljana 1982)
(Nekaj misli in pripomb)

Knjiga, ki je potovanje — to so **Slovenske gore**. Potovanje pa je v domišljiji najlepše, je v uvodni besedi zapisal eden od urednikov Matjaž Kmecl. Povabil je na potovanje visoko gor, kjer se vrhovi dotikajo neba, ali pa tja daleč, kjer se slovenska zemlja še zadnjič, v utrujenih sunkih dviga nad ravnine, tja k Pohorju, Gorjancem, hribovju nad Kolpo, primorskim vzpetinam in vsemu planinskemu svetu na obrobjih slovenskega etničnega sveta. To potovanje, je zapisal, bo s knjigo **Slovenske gore** uresničljivo v hipu, njen bralec in občudovalec pa bo lahko krenil za svojo željo na vse štiri strani neba, povsem poljubno tja, kjer se mu bo knjiga pač odprla in bodo predenj stopile iskreče se podobe znanih ali nezanih mu gora. Zaživela bo domišljija, planinsko čuteče srce bo zaigralo, postalo popotnik in odšlo na pot... Brez zvestobe ni nič, spet prepisujem Kmecla. Zaznati vse, kar ponuja ta lepa knjiga, vso to naravno lepoto, vse to znanje in spoznanje kot izziv k potovanju po zemlji, iz katere si zrasel, se rodil kot samozavestno bitje, k potovanju z odprtimi očmi in odprtim srcem, za vse to je potrebna zvestoba. Zvesta pripadnost in zvestoba vračanju. Brez tega res ne gre, ni nič in ni ničesar, človek pa ob pogledu na barvne eksplozije sončnega vzhoda in postotterjeno mavrico zahajajočega dne ostane hladen, neprizadet in gora je zanj kvečjemu ovira, očesu ali koraku, gozdovi in reke pa vir poceni energije. Vse to sicer tudi je tako, vendar hkrati mnogo več in tega slovenskemu človeku, s tisočeri verigami zvestobe, priklenjenemu na to svojo zemljo, polno globokih grap in dolin, vmes pa bolj ali manj visokih gora, lažje ali težje dostopnih, ni treba posebej in z učiteljsko dvignjenim prstom pripovedovati. Slovenskega človeka, ki že dolga stoletja živi, dela in umira tod, ni treba učiti zvestobe, ki je je polna njegova bit in njegovo bivanje. Kdor morda dvomi, naj vzame v roke to knjigo.

Že sama ljubezen, s katero je posneta sleherna fotografija, objavljena v njej, je ganljiva in polna pozivov k spoštovanju avtorskega napora in samih avtorjev. Teh avtorjev pa je za celo vojsko. Mladih in starih, planincev in alpinistov, znanih fotografskih mojstrov in do tega objavljanih (vsaj meni) nezanih planinskih fotografov, ki s svojih potovanj odnašajo domov na filmski trak ujete trenutke spomina. Ko tako listam knjigo, se pred menoj razgrinja barvna paleta fotografskih dosežkov, odličnih med odličnimi, vse pa v izrednem kompozicijskem skladju, dograjenem s

kratki pojasnjevalnimi in razpoloženja pripovedujočimi besedilci.

Podoben vtis se izoblikuje tudi ob branju osrednjih besedil v knjigi. Toda ne vseh, kajti vsaj eno je napisano tako, da zahteva kritično odzivanje. Ostala besedila so, če naj jih presodim s svojimi skromnimi zmognostmi, takšna, kakršnih še nismo imeli priložnost veliko prebrati. Vsaj tako tematsko zastavljenih ne. V besedilu Francija Vogelnika pa je nekaj pomankljivosti, ki jih je potrebno opisati prav v Planinskem vetniku. Ne zaradi pikolovstva takšnega pripominjanja bi bilo najverjetneje lahko deležno sleherno besedilo (v knjigi), temveč zaradi zgodovinskih dejstev. In tudi zaradi spoznanja, da je prav s pomočjo pisane besede skušalo največ častilcev postaviti goram bolj ali manj trajen spomenik. Goram in ljudem, tesno povezanim z njimi.

Čeprav na strani 229 Vogelnik zapiše, kako je omenil le peščico naših gornjskih knjig in dodaja, da bi jih lahko še nekaj, ne da bi s tem kdove kako obogatil svoje kramljanje, sem popolnoma prepričan, da bi ga vsaj z nekaterimi izpuščenimi deli in imeni ne le obogatil, temveč tudi (to kramljanje) zaokrožil v bolj smiselno celoto. Toda pojdemo lepo po vrsti.

Že na strani 197 Vogelnik zapiše: »A čeprav premoremo lepo število klasičnih gornjskih stvaritev, ni lahko odgovoriti na vprašanje, kaj je planinska literatura in kaj sodi vanjo.« Mislim, da je temu tako, menim tudi, da ima Vogelnik prav, ko piše, da v tem primeru ne gre za zunanjo obliko, morebitno »planinsko zvrst«, temveč predvsem za »vsebino«, kar potem tudi dokaže z navajanjem vrste slovenskih pesnikov pretekle in polpretekle dobe, ki so jih navdihovale gore, od Vodnika in Prešerna dalje. To dokazuje tudi z navajanjem vrste slovenskih pisateljev, ki bi jim, vsaj v določenih trenutkih, lahko rekli »planinski«. Težko pa bi se strinjal, in verjetno nisem edini, ki tako misli, da je prav Svetinova Stena »najvišji dosežek našega gornjskega pripovedništva, najtehtnejše pričevanje o heroičnem obdobju našega alpinizma«, kot piše Vogelnik na strani 210. Se zlasti zaradi tega ne, ker bi takšna trditev obstala na trdnih temeljih le tedaj, ko bi Vogelnik Svetinovo Steno primerjal vsaj še z Ingoličevo Pretrgano navezo ali pa za mnogo bolj »alpinistično« trilogijo (Gruh, Pod Špiki, Podoba) pisatelja in slikarja Eda Deržaja, Antona Ingoliča in Eda Deržaja pa Vogelnik v svojem tekstu ne omenja. Toda, spregledal ni le njiju, temveč še marsikaterega drugega piscočega slovenskega planinca ali alpinista, ki bi v marsičem obogatil vrsto tistih »uvrščeni-«.

Vogelnik omenja na strani 215 letnico 1910 kot začetek našega alpinizma, torej leto Komacove in Tumove »zmage« v severni steni Triglava, kar seveda ni točno in tudi v nasprotju z Vogelnikovimi poprejšnjimi trditvami o Valentinu Staniču kot našem, v svetu uglednem alpinistu, osebno pa menim, da je prvi vzpon na Triglav leta 1778 tudi rojstna letnica našega alpinizma. Toliko o »atpinistični« plati Vogelnikovega spisa, ki potem mirno izpusti prvi slovenski alpinistični vodnik Naš alpinizem Mirka Kajzelja in Herberta Drogenika z nekaj pomembnimi članki o idejnosti alpinizma (Torelli, Kajzelj). Tudi izmed odličnih sodelavcev Planinskega vestnika jih podkrepilene z daljšimi citati Vogelnika našteje le nekaj, izpusti pa, denimo, tako pomembno pisateljico, kot je bila Mira-Marko Debelakova Deržaj, ki jo je v svojo kroniko Pet stoletij Triglava uvrstil celo dr. Julius Kugy, in sicer njen spis Tovariši, tik za spisom Gorenjska smer dr. Miha Potočnika. Le-tega Vogelnik omenja. Nikjer v Vogelnikovem spisu tudi ni moč zaslediti vsaj besedice o lektorici angleškega jezika na ljubljanski Univerzi prof. Fany S. Copelandovi, ki je angleškemu bralstvu odkrivala lepote slovenskega planinskega sveta, prijateljica naših Skalašev.

Vogelnik prav tako ne omenja Jugovega prijatelja, alpinističnega ideologa in pisatelja Vladimirja Bartola, še manj pa starega Josipa Vandota in njegovega Kekca, ki mirno sodi ob omenjene Jalnove povesti. Posebej zanimivo je pri vsej stvari to, da kot pisatelja v svojem pregledu planinskega slikarstva omenja Eda Deržaja Franca Zupana, v besedilu o filmu Josipa Vandota Franca Brenk in v besedilu o raziskovanju Fany Copelandovo Drago Meze. Pa je Franci Vogelnik hkrati tudi član uredniškega odbora knjige Slovenske gore!

Seveda bi lahko še naštevali. Tudi med najmlajšimi je Vogelnik pozabil na Danila Cedilnika in njegovo knjigo Congma je hodil spredaj, medtem ko omenja »kolektivne« knjige o naših himalajskih odpravah, Toneta Škarjo sicer omenja kot osrednjega avtorja knjige Everest, pozabi pa na njegovo izrazito avtorsko delo, na Stene mojega življenja, itd., itd. Kogar te stvari zanimajo поблиže, naj poseže po slovenski planinski bibliografiji Gora v besedi, podobni in glasbi (J. Munda, L. Zepič, F. Zupan), ki sicer seže le do leta 1965, pa je vendar izrazito zgovorna, veliko tega pa je moč prebrati tudi v številnih letnikih Planinskega vestnika. Toda bodi dovolj.

Navkljub vsemu povedanemu pa je knjiga **Slovenske gore** bogastvo tistega, čemur bi lahko s pesnikom rekli »prelesti slovenskega sveta«. Vse to in še veliko več je v tej knjigi, ki bo marsikomu tisti hip, ko jo bo vzel v roke, prirasla k srcu in mu postala ali knjiga spominov ali pa spodbuda in napotilo. Srečno pot! je na koncu

svoje uvodne besede zapisal Matjaž Kmecl. Naj bo res tako, zato srečno pot med bralce in občudovalce tudi tej knjigi.

Mitja Košir

KANGČENDZENGA

(TV film)

Kar obsedel sem, pred televizorjem, še uro ali dve potem, ko so se na ekranu iztekli zadnji prizori filma o Himalaji. Obsedel sem, tiho, zamišljeno, odsotno in niso me znale premotiti ne reklame in ne cenena ameriška drama. Poglavljal sem se v razmišljanja o gori Kangčendzenga, o vsem kar sem videl v filmu o vzponu na to, tretjo najvišjo goro sveta.

Bilo je to med novembrskimi državnimi prazniki, meglenega in deževnega dne, ki me je takšen, turoben, odvrnil od name-ravane poti s prijateljem v gore. Dela prosti dnevi so se že kar enolično razvlekli in češki film Kangčendzenga na ljubljanski televiziji je bil zato ravno prav dobrodošel.

Kot prijetno gledanje slikovno glasbenega zapisa širokih dimenzij, ki me je zapolnilo s prijetnimi čustvi in zapustilo v meni mnoga vprašanja brez takojšnjih odgovorov. Film Kangčendzenga prikazuje alpinizem v izredno razčlenjeni in poglobljeni obliki, kot širok spekter dogajanja in doživljanja v steni, na gori, na poti do gore in v pripravah na to pot. Film nas uvaja v razmišljanje o alpinizmu, takšnem, kot ga gojimo v loku Alp in onem — odpravarskem. Uvaja nas v razmišljanje o alpinistu in alpinistih: od najglobljega bistva in hojenja vsakega posameznika do visoko zastavljenega cilja v stenah pri samohodcu, v dvoje ali v skupini; o plezanju v Himalaji, v Andih, na Grenlandiji, v Alpah, ki povsod poteka z enako strastjo udeležencev: povzpeti se preko stene, povzpeti se na goro in doživljati mogočno panoramo narave in pretrese svojih čustev in živeti in preživeti in se spet vedno znova in znova vračati in zreti v obliča gora in grabiti za njihova temena in občudovati njihovo podobo veličastnosti, ki je na pogled za vse enaka, pot do njih in nato vzpenjanje preko njihovih pečin pa je čustveno za vsakogar drugačna; o plezanju, ki je široka oaza veselja, navdušenja in sreče, ki pa je še trpljenje, strah zase in za prijatelje in zmagovanje nad samim seboj, ko ti gora omogoči ob spoštovanju do nje, ob znanju in pogumu, ob pomoči tehnike, preplezati jo, povzpeti se nanjo; o zapaščenju doma, kjer ostanejo starši, bratje in sestre, dekleta, žene in otroci in prijatelji, ko greš na pot proti goram, ko se nato, na tej poti, dogaja, da osamljen, tih in otožen gledaš fotografije svojih najdražjih ali neprestano misliš nanje, se bolj bojiš zanje kakor zase in težko čakaš vrnitve k njim, potem ko boš na gori srečno uspel ali se umaknil; o alpinizmu, ki

je trajan nemir v človeku, ki je našel v tem početju del svojih hotenj in eno od poti skozi življenje.

Veliko je bilo videti v filmu Kangčendzen- ga. Veliko, čeprav film ne odstopa od klasičnega zaporedja v podajanju tovrstne gorniške tematike, priprave doma, potovanja, običajne težave pred sklepnim odhodom proti gori, vzpon in vrnitev. Vendar pa ta filmski zapis te uspešne odprave pomladi 1981 (odprava je bila razdeljena v dve skupini, obe uspešni: prva skupina je plezala na Kangčendzeno, druga na Janu), ni le običajen dokument o poteku dogajanja, ampak vsebuje med tekočimi prizori s poti še vrsto vmesnih momentov (krajših scen, nekako vrinjenih, čeprav ne pačijo vsebine), ki film občutno popestrijo in povzdigujejo iz povprečja (povprečja, ki lahko nepoznavalcu himalajzma in sploh alpinizma, zgolj običajnemu gledalcu, postane celo dolgočasno in nezanimivo). Ti momenti so posnetki razgovorov avtorja filma s člani odprave in posnetki razgovorov med člani odprave med razmišljanjem o namenu njihove poti; so pripovedovanje plezalcev, ki se vračajo iz stene v bazni tabor, o razmerah na gori in o najbolj kočljivih situacijah, ki so jih med plezanjem preživeli, kar je snemalec slikovno popestril s posnetki plazov, zvočno pa s hrumenjem, s pokanjem in s šumi, ki so v filmu — na ekranu, nekje, daleč, nevidni, a učinkujejo že kar grozeče in je vse skupaj — zvok in slika in pripovedi plezalcev — združeno kot nekakšna ilustracija bojzani pred udarci Kangčendzenge; so ganljiva poslavljanja očeta, ki odhaja plezat na Kangčendzeno in sina, ki se bo skušal na Januju; so branja pism v baznem taboru, je presrečen smehljaj hčerkice in žene, namenjen bradatemu alpinistu sredi množice v letališki avli ob vrnitvi odprave domov; so prizori sanjarjenja alpinistov o ženskah, o lepoticah v pomanjkljivih oblačilih, ki jih film z izredno naglico zavrti pred gledalcem (kakor, da ti prizori sploh niso primerni za surovo Himalajo) z zaključnim epilogom vzklika poželenja enega od alpinistov: vseč so mi svetlolaske.

Film, kot bi lahko pričakovali, ne vsebuje ravno dosti prizorov z gore (mislim prizore gibanja in mimike). Snemalec, nevešč v zahtevnem plezanju, ni bil veliko v steni, zato je to pomanjkljivost spretno nadomestil z akcijskimi diapozitivi plezalcev, primerno vključenimi v tekoče dogajanje. Posebej uspešno je z diapozitivi prikazan vrhunec odprave: trenutki zmagoslavja vršnih navez na vrhovih obeh gora, na Kangčendzengi; in Januju (s slednje gore, sedemtisočaka, so vključeni samo posnetki z vrha, vse drugo je posneto na tem osemtisočaku). Tisti prizori pa, ki jih je oko kamere le uspešno zabeležiti na gori, dokaj zgovorno pričajo, kakšne so bile tam razmere, kakšne težave so morali premagovati alpinisti na poti do vrha, ko so

bili priča pokanju ledu, lomljenju serakov in celo masivnih ledenih sten, hrumenju plazov, tuljenju vetra, obupnemu mrazu, sneženju in megli. Navkljub vsemu je plezalcem uspelo postaviti vrsto višinskih tabo-rov vse do pod vršne piramide severne stene, od koder je udarna dvojka prišla na vrh. Sledil je njun dramatičen sestop, posebno zaskrbljujoč za one v baznem taboru, saj so utihnile vse radijske zveze, gora pa je bila zavita v meglo. V tovariše zmagovalcev so se naselili dvom, skrb in strah: kaj se dogaja na gori? Sta poškodovana, sta živa, sta na varnem...? Ure negotovosti so se vlekle brez konca v morečo tišino (kamera je bila obrnjena zdaj proti gori, zdaj na radijske aparature, ki pa so topo molčale). Noč je najprej prinesla v bazni tabor žalost, kasneje pa, že proti polnoči, končno, klice naveze na gori. Povsem izmučena sta se spustila do najvišjega tabora.

Avtor filma je večino prizorov opremil s prijetno, nevsiljivo, komajda slišno glasbo, ki je prihajala nekje iz ozadja, od daleč, kot da ne bi hotela motiti slike v ospredju. Nekaj malega je prizorov, ko je glasba glasnejša, najpomembnejša v tistem trenutku — to je poezija ob preprosti spremljavi akustične kitare, pesem o vsakdanjem življenju, ki jo je recitiral in pel eden od članov odprave in s tem na svojevrsten način prispeval k še popolnejši zvočni podobi filma.

V uvodu film pokaže Nepalca, Šerpo, ki govori o japonski odpravi na Daulagiri, ki se je je bil udeležil. Šerpa pove zgodbo o dveh Japoncih, ki sta navkljub slabemu vremenu tvegala vzpon proti vrhu gore, sama, brez tovarišev v taborih za seboj, še prej pa naročila vodji odprave, ki ju je zaman odvracal od te poti, naj pozdravi njune prijatelje. Zadnjič so ju videli, ko sta padala čez steno v oblake! Kaj je hotel avtor filma povedati s tem uvodnim prizorom? Morda opozoriti, kako širok pojem predstavlja misel — tveganje v Himalaji? Ali pa povedati, kakšne so najvišje gore sveta še drugače — polne nepredvidenih zaprek, vremenskih preobratov in izrednih razsežnosti, kjer je plezalcem mnogokrat otežkočeno varno delovanje brez zaledja (kar je seveda možno in pride do izraza le ob klasičnem načinu plezanja, tako imenovanem himalajskem stilu, medtem ko v alpskem stilu, ki se počasi sicer, a vztrajno, vse bolj uveljavlja na »strehu sveta«, takšnega zaledja ni, so plezalci odvisni samo in le od sebe); ali predočiti dejstvo, da je češka odprava (in sploh večina odprav), takšne nasilne individualne poskuse brez zanesljivega pozitivnega rezultata, zavračala in je svoj vzpon opravila vzorno in disciplinirano, v mejah še možnega, kolikor je pač slednje bilo v danih razmerah sploh mogoče. Snemalec je veliko gledal to goro skozi kamero iz baznega tabora na ledeniku in na moreni ob vznožju. Preko celostne

podobe gore je sproti risal črto, smer, ki je ponazarjala napredovanje plezalcev v steni vse do vrha. Višinske tabore ob tej črti je označil z oštevilčenimi točkami (krožci), pomembnejše trenutke dogajanja na gori pa s svetlobnimi signali.

Tako tehnično izredno spretno zmontiran film — podoba gore s črto vzpona, točke taborov in svetlobni signali; z diapozitivi in filmanimi prizori iz stene; pogovori plezalcev o plezanju; posnetki plezalcev, ki strumno in glasnih besed odhajajo po ledeniku proti gori in ki se čez nekaj dni vračajo sklonjeni, utrujeni, izmzgani — nam je vseskozi ob gledanju, ponazarjal popoln vpogled v dogajanje na Kangčendzengi med vzponom, na trenutke celo do izrednih podrobnosti in natančnosti (npr.: plezalec pleza v skrajno težavni ledonosnežni vesini in kamera beleži vsak njegov korak, pritisk na dereze, udarec s cepinom, sunkovit gib, pogled navzgor...). Čeprav je snemalec večino traku in energije porabil za snemanje vzpona na to goro, pa ni zanemaril ostalega, stranskega. Vsega, kar h takšni odpravi spada. Tako smo lahko videli prizore s potovanja odprave iz Češkoslovaške do Bombaja v Indiji z letalom in nato naprej z vlakom in avtobusom do Katmanduja v Nepal. Snemalec ni pozabil uperiti kamere na eksotiko indijskega in nepalskega življenja. Nema lokrat se je s svojo aparaturo približal ognjiščem najpreprostejših ljudi, še najraje tistih v vaseh pod Himalajo. Oziral se je v njihova obličja čisto od blizu: v nežne, razigrane obraze otrok, v ljudi srednjih let, ki jim naporen nosaški vsakdan in delo na terasastih poljih že vtiskuje v obraz zarez, in v mrke preudarne starce, ki so osamljeno ždeli na poteh in pred hišami. Snemal je budistične podobe, različne kipe boga Bude, svetišča z opicami, molilne zastavice in sveta znamenja ob poteh. Na film je zabeležil obupno revščino nepalskega prebivalstva in že skorajda nemogoče počasno uradniško natančnost obmejnih in drugih državnih administrativnih organov: oboje za Evropejca, vajenega nemirne potrošniške družbe, neverjetno in nenavadno slikovito ter zanimivo. Kamera je uspela ujeti v svoj objektiv še mnoge preostale znamenitosti Nepala in bila na poti proti goram pogosto usmerjena na vrhove in grebene širnih prostranstev Himalaje.

Film je odraz enega od mnogih hotenj v visokih gorah. Je slika sreče in trpljenja, navdušenja, ganljivosti, obupa, žalosti in solza. Je podoba idej in poti sodobnega alpinizma, idej in poti modernega tehničnega človeka v iskanju prvobitnega in nedotakljivega. In je še povod za razmišljanje o alpinizmu, o sebi kot alpinistu, o prijateljih v navezah, o gorah, ki si jih preplezal, in o gorah, na katere bi se še rad povzpел.

Pohvala in zahvala gre ljubljanski televiziji, da je uvrstila ta film v svoj redni program

ob tako primernem času. Gre pa isti hiši še graja, ker ni podobnih alpinističnih filmov (ob masovnem prikazovanju vseh mogočnih športnih medijev, ki se jim slovenski in sploh jug. alpinizem s svojimi dejanji uspešno postavlja ob bok, če jih celo ne prehiteva) uvrščenih v spored večkrat. Nekaj jih je med slovenskimi alpinisti, ki se ukvarjajo s filmsko dejavnostjo (ki snemajo tako v domačih stenah kakor v mnogih stenah in gorah sveta), pa le redko uspejo s svojimi deli prodreti v širši prostor — iz okvirov matičnih planinskih društev ali morda še predavalnic po posameznih krajih, kjer živi nekaj amaterskih organizatorskih zanesenjakov. Zakaj matična slovenska TV hiša ne bi povabila te ljudi alpiniste-snemalce k sodelovanju, jim pomagala, jih učila in spodbujala? In ne nazadnje, v tujini je tovrstnega gradiva posneto ogromno, ta ogromnost ali množičnost pa prinaša s sabo kvaliteto, ki bi je bil vesel marsikdo na Slovenskem, pa če je gornik po duši ali pa ne.

Milan Vošank

ALPINISTIČNI RAZGLEDI ŠT. 14/1982

Po daljšem premoru je uredništvu AR s pomočjo novih moči spet uspelo sestaviti vsebinsko zanimivo, predvsem pa informativno številko. Urednik Franci Malešič v uvodniku piše, da gre za težko opravičljiv presledek, sam pa menim, da je bolje in smotrnejše izhajati takrat, ko to

narekuje vsebina in ne utečen ritem, še zlasti, ker ne gre za revijo z visoko naklado. Sicer pa urednik v svojem uvodniku natančneje določa mesto, ki v sklopu planinske, predvsem pa seveda alpinistične informatike gre AR. Le-to naj bi bilo v vmesnem prostoru med dnevniškimi novicami v časopisju in med osrednjo slovensko planinsko revijo. In še na nekaj opozarja Malešič. Na očitke, da alpinisti ne prispevajo dovolj k strnitvi planinskih vrst, da ga celo nevarno podirajo. Nanje odgovarja z zgodovinskimi dejstvi (vzroki za ustanavljanje TK Skale med obema vojnama), lahko pa bi takšne očitke tudi preslišal, ker so povsem nesmiselni, so celo protislovnji v lastni biti, kajti prav alpinisti so ves čas od rojstva slovenske planinske organizacije in še od prej sem, ne le njen sestavni del, temveč tudi nesporni nosilci tistega, čemur pravimo slovenska planinska ideja.

Vsebina tokratne številke je, kot sem že zapisal, hkrati bogata in informativna. Najprej tisto prvo. Stirinajsti del Mlačevih pionirjev alpinizma obravnava, osvetljuje in po človeški plati odslkava enega največjih — Giusta Gervasuttija. Nada Mlač pa v petem nadaljevanju o zgodovini osvajanj Grandes Jorasses piše o zimskih vzponih, ki so se začeli januarja 1981 (P. Gussfeldt, E. R. Laurent, F. Croux, D. Proment), končali pa (v tem spisu) leta 1973 (R. Desmaison, M. Claret, G. Bertone). Tema dve, s poprejšnjimi nadaljevanji že dodobra utečenima tekstoma pa sledita dve razmišljanji, ki ju vsekakor velja prebrati. Marjan Manfreda se v zanimivem slogu »pogovarja z nahrbtnikom«. Takole pravi: »In ko se bom naužil samote, bom vesel, potešen, odšel nazaj med ljudi. In zakaj takoj ne odideš med ljudi? Sem ti že

povedal, da moja pot drži tu čez.« Tako Marjon, ki je hkrati izpovedal eno temeljnih resnic, kakršna vedno znova vsa skrivnostna žene človeka na pot. Jani Pšenica pa se sprašuje, »kaj pomeni alpinizem Slovincem in Jugoslovanom? Nič?«, nadaljuje, čeprav se kasneje nekoliko (morda nehote), popravi, ker spregovori o alpinističnih odpravah in zapiše, kako drage so. Torej nam, Slovincem, alpinizem le nekaj pomeni, saj končno družba, čeprav z veliko muko, le prispeva sredstva zanj. Ima pa Jani prav, ko pravi, da se alpinisti po popularnosti in malikovanju nikakor ne morejo primerjati z drugimi našimi vrhunskimi športniki. Se pa lahko po uspehih, in to je konec koncev najpomembnejše.

Potem pa sledi še vrsta informativnih prispevkov. Novi vzponi, novi plezalni vodniček (Logarska dolina, Matkov kot, Peči), katerega avtor je Tone Golnar, Velike stene v Bosni in Hercegovini (1. del) izpod peresa Slobodana Žalice in poročilo Tamare Likar z mednarodnega alpinističnega srečanja v Romuniji 1981. Stanko Klinar piše o Angležu Normanu Croucherju, invalidu brez obeh nog, ki je že leta 1971 prišel na Mont Blanc, pa na Eiger, na Matterhorn in še kam. Iztok Tomazin povzema zanimivosti iz revije Mountain 85, Franci Malešič pa objavlja pregled poročil o delu slovenskih alpinističnih odsekov v letu 1981, katerega pomemben del je pregled in kratek opis alpinističnih nesreč predlanskega leta. Prav gotovo je za vse alpiniste zanimiv fretji del navodil o opisovanju alpinističnih tur, nadvse koristno, varnosti in zdravju, pa branje Korenčanovega dodatnega opisa varovanja s polbičevim vozlom.

M. Košir

Vinjeta: Janez Vogeltnik

alpinistične novice

SEZNAM KATEGORIZIRANIH ALPINISTOV ZA LETO 1983

Zap. št.	Priimek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
----------	----------------	--------	-----------	---------	-------------------------	--------------------------	------------

ZASLUŽNI ŠPORTNIK JUGOSLAVIJE

1.	BELAK STANE	MATICA-LJUBLJANA	1940	61	R R	ZAS	52
----	-------------	------------------	------	----	-----	-----	----

Tov. Stane Belak izpolnjuje pogoje za naziv zaslužnega športnika SFRJ po kriterijih enotne kategorizacije jugoslovanskih športnikov. Ima več kot 12 let alpinističnega staža in je dosegel naslednje razrede za leto: 1977 R — 806 točk, 1978 R — 2089 točk, 1979 R — več kot 937 točk, 1980 Z — več kot 7015 točk, 1981 M — več kot 7315 točk, 1982 R — več kot 689 točk, 1983 Z — več kot 3061 točk, torej skupaj v 7 letih več kot 21 912 točk z 1 M, 2 Z in 4 R. Skupno število opravljenih vzponov v 7 letih: 256. Zimski: Skrlatica: Direktna na S raz; grebensko prečenje Kamniških Alp od Kočne do Ojstrice; Dolgi hrbet: Saše Kamenjeva; Teme Rjavine: Duhovnik-Hočevar (Medvoška); Triglav, Sfinga: Raz; Begunjski vrh: Skrta grapa; Frdamane police: Schinkova; Triglav: Čopov stebel itd. Ledni: Matterhorn: Schmidtova; Les Droites: Ozebnik Lagarde-Direktna; Les Courtes: Švicarska itd. Letni: Razor: Velika zajeda; Skrlatica: Direktna na Skalaški stebel; Frdamane police: Libereška; Site: Direktna na Kočevarjevo; Teme Rjavine: Ob rumenem odlomu; Site: Preko niše; Rjavina: Levi stolp; Debela peč: Direktna; Rjavina: Milijarda; Triglav: Čopov stebel, Sfinga; Raz; Drašler-Kunaver; Site: Steber, Zajeda; Travnik: Aschenbrennerjeva; Široka peč: Čihulova; Dolgi hrbet: Jernejev stebel, Trikot; Špič: Skalaška, Direktna, Krušičeva; Veliki Draški vrh: Levi stebel itd. Odprave: 1974: Kangbačen — vrh, 1975: Makalu — vrh, 1979: Everest — vrh, 1981: Daulagiri — preplezana južna stena.

MEDNARODNI RAZRED

2.	BENCE FILIP	TRŽIČ	1959	68		M R	154
----	-------------	-------	------	----	--	-----	-----

Zimski: 2 V (130). Letni: 6 VI (223), posebni pogoj: 1 V (4090). Dosegel več kot 4664 točk. Zima: Storžič: Leva, Direktna. Leto: Aniča kuk: Jenjava, Vražja itd. Eiger: Klasična. Lotse 81.

2.	BENKOVIČ JANEZ	KAMNIK	1959	77	Z R	M R	52
----	----------------	--------	------	----	-----	-----	----

Zimski: 1 IV (52), 1 V (44). Letni: 12 VI (649), posebni pogoj: 1 V (3310). Dosegel več kot 4160 točk. Zima: Kalška gora: SV raz. Leto: Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom; Široka peč: Cedilnik-Krivic; Travnik: Aschenbrennerjeva itd. Lotse 81.

3.	BERGANT BORUT	TRŽIČ	1954	71	R R	M R	29
----	---------------	-------	------	----	-----	-----	----

Zimski: 1 V (84). Letni: 5 VI (229), posebni pogoj: 1 V (2300). Dosegel več kot 2614 točk. Zima: Storžič: Matevžev stebel. Leto: Aniča kuk: Klin-Raz klina, Jenjava itd. Lotse 81.

4.	BIŠČAK BOGDAN	POSTOJNA	1958	78	P R	M R	36
----	---------------	----------	------	----	-----	-----	----

Zimski: 1 IV (64), 1 V (48). Letni: 14 VI (707), posebni pogoj: 1 V (1512). Dosegel več kot 2474 točk. Zima: Lucifer; Zadnji Prisojnik; Zgornja polica. Leto: Rakova špica: Švicarska; Travnik: Zajeda; Planja: Vstopna in izstopna varianta itd. Aconcagua 82.

5.	BOŽIČ STIPE	MOSOR-SPLIT	1951	73	R R	M R	44
----	-------------	-------------	------	----	-----	-----	----

Zimski: 7 IV (536), 1 V (48). Letni: 6 VI (191), 10 V (216), posebni pogoj: 1 V (3511). Dosegel 4504 točke. Zima: Troglav: Centralna; Prenj; Kamini Sivadije; Zelena glava: Direktna. Leto: Aniča kuk: Jenjava, Raz za malo kladivo; Kozjak: Stipina, Lastina itd. Lotse 81.

6.	KNEZ FRANC	IMPOL-SL. BISTRICA	1955	74	Z R	M R	210
----	------------	--------------------	------	----	-----	-----	-----

Zimski: 1 VI (308). Letni: 19 VI (643), posebni pogoj: 1 V (3310). Dosegel več kot 4261 točk. Zima: Travnik: Aschenbrennerjeva-varianta itd. Leto: Aniča kuk: Klin, El Condor passa; Špič: Cizljeva itd. Lotse 81.

7.	KREGAR MARJAN	KAMNIK	1956	75	Z R	M R	58
----	---------------	--------	------	----	-----	-----	----

Zimski: 1 VI (216). Letni: 17 VI (647), posebni pogoj: 1 V (3511). Dosegel več kot 4222 točk. Zima: Rzenik: Centralni stebel. Leto: Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom, Ljubljanska; Vežica: Lahova itd. Lotse 81.

8.	PERKO ŽELJKO	TRŽIČ	1956	74		M R	36
----	--------------	-------	------	----	--	-----	----

Zimski: 3 III (58), 1 IV (49). Letni: 6 VI (243), posebni pogoj: 1 V (2300). Dosegel več kot 2650 točk. Zima: Veliki vrh: Prontarska. Leto: Aniča kuk: Vražja smer, Albatros, Velebitaška itd. Lotse 81.

9.	PODGORNIK PETER	NOVA GORICA	1958	77	M R	M R	30
----	-----------------	-------------	------	----	-----	-----	----

Zimski: 1 IV (269). Letni: 2 V (33), 3 VI (124), posebni pogoj: 1 VI (6049), 1 V (1317). Dosegel več kot 7366 točk. Zima: Trentski ozebnik: Vrnitev. Leto: Aniča kuk: Klin, Velebitaška, Fanikina itd. Lotse 81, Aconcagua 82.

10.	ŠKAMPERLE IGOR	POSTOJNA	1960	80		M R	37
-----	----------------	----------	------	----	--	-----	----

Zimski: 1 VI (48), 1 IV (64). Letni: 17 VI (821), posebni pogoj: 1 V (1512). Dosegel več kot 2588 točk. Zima: Zadnji Prisojnik; Zgornja polica; Lucifer. Leto: Rakova špica: Švicarska; Site: Steber; Planja: Vstopna in izstopna varianta itd. Aconcagua 82.

Zap. št.	Priimek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
11.	STREMFELJ ANDREJ	KRANJ	1956	74	Z R	M R	43
Zimski: 1 III (32), 1 IV (46). Letni: 5 VI (205), posebni pogoj: 1 V (3511). Dosegel več kot 3795 točk. Zima: Mala Koroška baba: Serpentina; Velika Koroška baba: Viktorja Krča. Leto: Triglav: Čopov steber; Aniča kuk: Forma viva; Triglav: Raz Sfinge itd. Lotse 81.							
12.	ŠUŠTERŠIČ MIRO	MENGES	1957	75	Z R	M R	27
Zimski: 1 V (187). Letni: 2 V (68), 3 VI (106), posebni pogoj: 1 V (2300). Dosegel več kot 2661 točk. Zima: Dolgi hrbet: Jubilejna. Leto: Triglav: Čopov steber; Štruca: Direktna; Aniča kuk: Raz za malo kladivo itd. Lotse 81.							
13.	TOMAZIN IZTOK	TRZIČ	1960	75	Z R	M R	117
Zimski: 2 V (229). Letni: 19 VI (795), posebni pogoj: 1 V (2892). Dosegel je več kot 3254 točk. Zima: Štoržič: Lomska, Matevžev steber. Leto: Macesnovec: Centralni steber; Šite: Zajeda, Steber. Lotse 81.							
14.	ZAPLOTNIK JERNEJ	KRANJ	1952	69	R R	M R	
Zimski: 1 V (32), 2 IV (167). Letni: 3 VI (189), posebni pogoj: 1 V (3511). Dosegel več kot 3784 točk. Zima: Dolgi hrbet: Kemperle-Murovec, Sinji slap. Leto: Tofana di Roses: Via Antonia; Travnik: Varianta Aschenbrennerja; Šite: Zajeda itd. Lotse 81.							
Za naziv športnika mednarodnega razreda predlagamo tudi alpinista VINCENCA BERČICA in EMILA TRATNIKA, ki sta po kriterijih sicer dosegla zvezni razred. Ta dva sta skupaj s STANETOM BELAKOM preplezala J. steno Daulagirija v Nepalski Himalaji. To je dejanje, ki po svoji izjemnosti sodi med najboljša na tem področju v tem letu in bi ga lahko primerjali z doseženimi prvimi tremi mesti na svetovnem prvenstvu. V kategorizaciji alpinistov tako izjemno dejanje žal ni predvideno, vendar menimo, da zaradi svoje izjemnosti zasluži vsaj priznanje mednarodnega razreda.							
V TKS obvestilih sta ta dva napisana pod zveznim razredom. Uradno imata torej priznan zvezni razred!							
15.	BERČIČ VINCENC	KAMNIK	1958	76	R R	Z R	24
Posebni pogoj: 1 IV (2834). Dosegel več kot 3000 točk. Leto: Dolgi hrbet: Jernejev steber; Štruca: Treh svedrovcev; Rzenik: Crnska itd. Daulagiri 81.							
16.	TRATNIK EMIL	IDRIJA	1951	74	R R	Z R	15
Posebni pogoj: 1 IV (2834). Dosegel več kot 3000 točk. Leto: Triglav: Sfinga: Kunaver-Drašler; Šite: Zajeda; Skuta: Čez plati itd. Daulagiri 81.							
ZVEZNI RAZRED							
1.	ČANŽEK FRANC	CELJE	1947	72		Z R	35
Zimski: 2 V (301). Letni: 14 VI (552). Dosegel več kot 1119 točk. Zima: Štajerska rinka: Direktna, Turska gora: Debeljakova. Leto: Šite: Zajeda; Cine: Demuth-Letner; Triglav: Ljubljanska itd.							
2.	ČERNILOGAR MILAN	IDRIJA	1956	78	R R	Z R	42
Posebni pogoj: V (1512). Dosegel več kot 1600 točk. Leto: Triglav: Helba s Čopovim stebrom, Ljubljanska; Travnik: Aschenbrennerjeva itd. Aconcagua 82.							
3.	DROBNIČ ZVONE	MATICA-LJUBLJANA	1955	80		Z R	39
Zimski: 2 VI (495). Letni: 11 VI (803). Dosegel več kot 1424 točk. Zima: Rzenik: Rumeni pas; Triglav: Kunaver-Drašler. Leto: Široka peč: Zajeda; Rzenik: Andromeda; Crozzon di Brenta: Asten-Nevasa itd.							
4.	FRANTAR SLAVKO	RAŠICA-LJUBLJANA	1955	78		Z R	18
Posebni pogoj: 1 V (3310). Leto: Klek: Plafonjerka: Aniča kuk: Fanikina. Ledni: Eiger: Klasična. Lotse 81.							
5.	GANTAR ZLATKO	IDRIJA	1959	78	P R	Z R	22
Posebni pogoj: V (6049). Dosegel je več kot 6100 točk. Leto: Triglav: Helba s Čopovim stebrom; Travnik: Varianta Aschenbrennerjeve; Šite: Zajeda itd. Aconcagua 82.							
6.	GROSELJ VIKTOR	MATICA-LJUBLJANA	1952	69		Z R	13
Posebni pogoj: 1 V (4009). Lotse 81							
7.	HUMAR JANKO	SOSKI-BOVEC	1959	77	Z R	Z R	59
Zimski: 1 VI (298). Letni: 15 VI (731). Dosegel več kot 1173 točk. Zima: Frdamane police: Libereška. Leto: Vršac: Kombinacija Ceklinove-Mladosti-Centralne; Šite: Steber; Dolgi hrbet: Trikot itd.							
8.	JEREB BLAŽ	RADOVLJICA	1960	78		Z R	62
Zimski: 1 IV (49), 1 V (154). Letni: 13 VI (683). Dosegel več kot 1150 točk. Zima: Raz Sfinge. Leto: Dru: Ameriška diektna; Šite: Steber; Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom itd.							
9.	KOTNIK IVAN	SALESKI	1951	69		Z R	4
Posebni pogoj: 1 V (4090). Dosegel več kot 4090 točk. Lotse 81.							

Zap. št.	Priimek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
10.	KOVAČ RAJMOND	AKADEMSKI-LJUBLJANA	1959	77	Z R	Z R	5
Posebni pogoj: 1 V (2300). Dosegel več kot 2300 točk. Lotse 81.							
11.	LENARČIČ MATEVŽ	ZASAVSKI-TRBOVLJE	1959	78	Z R	Z R	73
Zimski: 2 VI (303), 1 V (133). Letni: 13 VI (517). Dosegel več kot 1166 točk. Zima: Travnik: Aschenbrennerjeva; Štruca: Direktna. Leto: Šite: Steber; Travnik: Varianta Aschenbrennerjeve; Aniča kuk: Raz klina itd.							
12.	MANFREDA MARJAN	MATICA-LJUBLJANA	1950	68	R R	Z R	28
Posebni pogoj: 1 V (2300). Dosegel več kot 2600 točk. Zima: Prisojnik: Smer po zgornji polici. Leto: Šite: Steber; Piz Badile: Via frattello itd. Lotse 81.							
13.	MARKIČ PETER	KRANJ	1956	76	R R	Z R	12
Posebni pogoj: 1 V (3310). Dosegel več kot 3310 točk. Lotse 81.							
14.	MATIJEVEC VANJA	RAŠICA-LJUBLJANA	1946	74		Z R	5
Posebni pogoj: 1 V (3310). Dosegel več kot 3310 točk. Lotse 81.							
15.	MOKOTAR STANE	RAŠICA-LJUBLJANA	1955	78		Z R	57
Zimski: 1 VI (246). Letni: 12 VI (577). Dosegel več kot 1054 točk. Zima: Travnik: Aschenbrennerjeva. Leto: Šite: Zajeda; Dolgi hrbet: Trikot; Frdamane police: Libereška itd.							
16.	NOVAK NIKO	RAŠICA-LJUBLJANA	1954	77	P R	Z R	56
Zimski: 2 VI (223). Letni: 12 VI (556). Dosegel več kot 1030 točk. Zima: Dolška skrbina: Zavrnikova. Leto: Šite: Steber; Dolgi hrbet: Trikot; Triglav: Čopov steber itd.							
17.	OGNANČEVIČ BRANKO	VELEBIT-ZAGREB	1948	77	R R	Z R	59
Zimski: 2 V (181). Letni: 14 VI (497). Dosegel več kot 1053 točk. Zima: Jalovec: Raz; Planjava: Centralna. Leto: Klek: Slabo vreme za stare iz Celjabinška, Tajanstvena; Debeli kuk: Diagonalna, Slovanska itd.							
18.	PAINKIHER LIDIJA	AKADEMSKI-LJUBLJANA	1955	79	Z R	Z R	65
Zimski: 2 IV (254). Letni: 13 VI (579). Dosegla več kot 1009 točk. Zima: Ojstrica: Herletova, Prečnje stene. Leto: Triglav: Čopov steber; Predigstuhl: Schule-Diem; Aniča kuk: Klin itd.							
19.	PEPEVNIK FRANC	CELJE	1959	77	R R	Z R	50
Zimski: 1 V (124), 3 IV (81). Letni: 16 VI (627). Dosegel več kot 1054 točk. Zima: Turska gora: Debeljakova. Leto: Piz Badile: Cassinova; Šite: Zajeda; Aniča kuk: Jenjava itd. Eiger: Klasična.							
20.	POGAČAR MIRKO	RADOVLJICA	1959	79	P R	Z R	84
Zimski: 1 V (286). Letni: 16 VI (834). Dosegel več kot 1120 točk. Zima: Les Courtes: Švicarska. Leto: Dru: Hemming-Robins; Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom; Šite: Steber itd.							
21.	POLLAK BOJAN	KAMNIK	1943	66	Z R	Z R	97
Zimski: 1 VI (216), 2 V (124). Letni: 17 VI (647). Dosegel več kot 1310 točk. Zima: Rzenik: Centralni steber. Leto: Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom, Ljubljanska; Vežica: Lahova itd.							
22.	REJC IVAN	SOŠKI-TOLMIN	1955	79	P R	Z R	21
Posebni pogoj: 1 VI (6049). Dosegel več kot 6100 točk. Leto: Triglav: Ljubljanska; Vršac: Smer mladosti, Puntarska itd. Aconcagua 82.							
23.	ROZMAN JOŽE	TRŽIČ	1955	75	R R	Z R	40
Zimski: 2 V (329). Letni: 11 VI (518). Dosegel več kot 1997 točk. Zima: Begunjščica: Rdeči kamnolom; Strožič: Lomska. Leto: Triglav: Helba s Čopovim stebrom; Macenovc: Bregarjev steber; Dolgi hrbet: Trikot itd. Grandes Jorasses: Walkerjev steber.							
24.	SKOK JANEZ	AKADEMSKI-LJUBLJANA	1961	79		Z R	24
Zimski: 2 VI (495). Letni: 16 VI (502). Dosegel več kot 1069 točk. Zima: Triglav: Sfinga; Kunaver-Drašler; Rzenik: Rumeni pas; Aniča kuk: Albatros: Funkcija, Forma viva itd.							
25.	ŠROT BOJAN	CELJE	1958	79	P R	Z R	35
Zimski: 1 V (176), 2 IV (134). Letni: 11 VI (462). Dosegel več kot 1020 točk. Zima: Stajerska rinka: Direktna; Ojstrica: Herletova. Leto: Šite: Zajeda; Triglav: Čopov steber; Aniča kuk: Klin itd.							
26.	SVETIČIČ SLAVKO	IDRIJA	1958	79		Z R	35
Posebni pogoj: 1 V (1512). Dosegel več kot 1512 točk. Leto: Triglav: Sfinga: Raz, Ljubljanska itd. Aconcagua 82.							
27.	ŠTREMFEJ MARKO	KRANJ	1954	74	R R	Z R	23
Posebni pogoj: 1 V (3437). Dosegel več kot 3460 točk. Lotse 81.							

Zap. št.	Primek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
28.	VIDMAR LADO	RAŠICA-LJUBLJANA	1957	77	R R	Z R	61
Zimski: 1 VI (246), 3 V (163). Letni: 8 VI (454). Dosegel več kot 1014 točk. Zima: Travnik: Aschenbrennerjeva. Leto: Šite: Zajeda; Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom itd.							

PERSPEKTIVNI RAZRED

1.	BOŽIČ INES	OBALNI-KOPER	1962	80		P R	50
Zimski: 2 IV (104). Letni: 7 VI (306). Dosegla več kot 515 točk. Zima: Kalška gora: SV raz; Štajerska rinka: Steber. Leto: Triglav: Peternelova s Čopovim stebrom; Aniča kuk: Albatros, Klin itd.							
2.	BUCIK TINE	RASICA-LJUBLJANA	1961	79	P R		59
Zimski: 1 VI (48), 2 III (44). Letni: 18 VI (706). Dosegel več kot 905 točk. Zima: Lucifer; Brana: Spodnji steber; Robičje: Prečenje. Leto: Šite: Zajeda; Dolgi hrbt: Trikot; itd.							
3.	HONZAK LIIDIJA	MATICA-LJUBLJANA	1956	80	P R	P R	32
Zimski: 1 IV (51,6). Ledni: 2 IV (154). Letni: 6 VI (236). Dosegla več kot 586 točk. Zima: Štajerska rinka: Steber. Led: Les Courtes: Centralni severni steber; Chevalier-Labour. Leto: Šite: Belač-Zupan—Steber; Dolgi hrbt: Jernejev steber; Aniča kuk: Albatros itd.							
4.	Jeglič Janez	DOMŽALE	1961	81		P R	37
Zimski: 3 VI (185), 4 IV (274). Letni: 11 VI (374). Dosegel več kot 1045 točk. Zima: Vežica: Lahova; Lucifer; Štruca: Direktna; Letni: Aniča kuk: El kondor passa, Forma viva, Klin, Albatros itd.							
5.	KARO SILVO	DOMŽALE	1960	79		P R	34
Zimski: 3 VI (185), 4 IV (274). Letni: 11 VI (374). Dosegel več kot 1045 točk. Zima: Vežica: Lahova; Lucifer; Leto: Aniča kuk: Klin, El kondor passa, Forma viva itd.							
6.	KOMPREJ IRENA	PREVALJE	1961	79		P R	29
Zimski: 2 III (122), 2 IV (61). Letni: 5 VI (153). Dosegla več kot 665 točk. Zima: Matterhorn: Hörnlri greben, Raduha: Jesenska. Leto: Travnik: Aschenbrennerjeva, Aniča kuk: Forma viva, Velebitaška itd.							
7.	KRISTAN MARTIN	ČRNUČE	1960	79	P R	P R	73
Zimski: V (32), 1 VI (72). Letni: 12 VI (459). Dosegel več kot 1155 točk. Zima: Vežica: Perčičeva; Dolgi hrbt: Sinji slap. Leto: Travnik: Aschenbrennerjeva; Stenar: Zajeda spominov; Triglav: Peternelova; itd.							
8.	POVŠE BRANKO	CELJE	1956	79		P R	42
Zimski: 2 III (56), 2 IV (102). Letni: 8 V (148), 3 VI (93). Dosegel več kot 511 točk. Zima: Štajerska rinka: Steber; Mala Rinka: Vzhodna. Leto: Dedec: Centralni steber; Aniča kuk: Ljubljanska, Raz za malo kladivo itd.							
9.	ROTER MATJAŽ	KOZJAK-MARIBOR	1959	80		P R	30
Zimski: 2 IV (160). Letni: 5 VI (246). Dosegel več kot 550 točk. Zima: Škarje: Golobova, Marjetica. Leto: Debela peč: Direktna; Dolgi hrbt: Trikot; Aniča kuk: Klin, itd.							
10.	SABOLEK JANEZ	AKADEMSKI-LJUBLJANA	1958	79	Z R	P R	72
Ledni: 1 IV (251). Letni: 18 VI (532). Dosegel več kot 783 točk. Led: Daulagiri, Južna stena do višine 5100 m. Leto: Aniča kuk: El Condor passa, Klin, Funkcija, Velebitaška itd.							
11.	SIMONČIČ BORIS	ZASAVSKI-TRBOVLJE	1963	80		P R	44
Zimski: 2 VI (303). Letni: 11 VI (403). Dosegel več kot 840 točk. Zima: Travnik: Aschenbrennerjeva; Štruca: Direktna. Leto: Šite: Steber; Travnik: Varianta Aschenbrennerjeve; Aniča kuk: Raz klina.							
12.	SMODIŠ SMILJAN	CELJE	1957	79	P R	P R	22
Zimski: 1 V (176). Ledni: 1 V (221). Letni: 2 V (37), 3 VI (158). Dosegel več kot 594 točk. Zima: Štajerska rinka: Direktna. Led: Eiger: Klasična. Leto: Piz Badile: Cassinova; Dedec: Centralni steber; Osp: Stara, itd.							
13.	ŠTRANCAR BOR	AKADEMSKI-LJUBLJANA	1956	80		P R	58
Ledni: 3 IV (169). Letni: 19 VI (515). Led: Mont Blanc du Tacul: Gervassutijev ozebnik; Cima Tosa: Ozebnik; Cima Drenta: Ozebnik; Leto: Aniča kuk: Funkcija, Propeler; Klek: Železničarska; Osp: Goba; itd.							
14.	TAMŠE RANC	SLOVENJGRADEC	1958	79		P R	60
Zimski: 3 III (57), 1 IV (32). Letni: 9 VI (317). Dosegel več kot 630 točk. Zima: Raduha: ZZ; Turska gora: Bela piramida; Raduha: Veterne; Leto: Dolgi hrbt: Trikot; Aniča kuk: Jenjava, itd.							
15.	URŠIČ MIRA	IMPOL-SL. BISTRICA	1960	79		P R	30
Zimski: 2 III (49), 1 IV (51). Letni: 4 VI (189), 5 V (127). Dosegla več kot 417 točk. Zima: Štajerska rinka: Steber; Križ: Vzhodna. Leto: Frdamane police: Liberška; Dolgi hrbt: Trikot, Šimenc—Škarja itd.							

Zap. št.	Priimek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
16.	VESELKO BORUT	DOMŽALE	1959	79		P R	36
Ledni: 1 V (266). Kopni: 7 VI (219). Dosegel več kot 527 točk. Led: Grönland: Mengeški vrh—Super kuloar. Leto: Aniča kuk: Funkcija, Velebitaška; Kuk od zagona: Union itd.							
REPUBLIŠKI RAZRED							
1.	ANDREJČIČ ZVONE	RADOVLJICA	1950	66		P R	32
Zimski: 1 V (286). Letni: 4 V (115), 1 VI (61). Dosegel več kot 520 točk. Zima: Les Courtes: Švicarska; Leto: Dolgi hrbet: Trikot; Teme Rjavine: Duhovnik—Hočevar (Medvoška), Špik: Direktna, itd.							
2.	BESLIN ZORAN	MATICA-LJUBLJANA	1951	70	R R	R R	32
Zimski: 1 IV (106). Letni: 4 VI (221). Dosegel več kot 519 točk. Zima: Brana: Bobnarjeva grapa. Leto: Catinaccio: Direktna (Stegnerjeva); Šite: Zajeda; Triglav: Čopov steber, itd.							
3.	BRAČKO FRANCI	KOZJAK-MARIBOR	1947	80		R R	40
Zimski: 2 IV (122), Letni: 5 VI (256), 12 V (268). Dosegel več kot 653 točk. Zima: Savinjek: Arkada; M. Raduha: ZZ. Leto: Triglav: Čopov steber; Aniča kuk: Jenjava, Klin, itd.							
4.	CANKAR SLAVKO	CELJE	1949	80	R R	R R	39
Zimski: 1 V (176), 3 IV (185). Letni: 411. Dosegel več kot 774 točk. Zima: Štajerska Rinka: Direktna; Ojstrica: Herletova; Leto: Triglav: Čopov steber; Aniča kuk: Klin, Funkcija, Velebitaška itd.							
5.	FRANTAR MARIJA	RAŠICA-LJUBLJANA	1956	78		R R	38
Zimski: 2 III (83), 1 IV (51). Letni: 6 VI (230), 5 V (102). Dosegla več kot 467 točk. Zima: Frdamane police: Zahodna grapa; Štajerska Rinka: Steber, Leto: Dolgi hrbet: Trikot; Predigstuhl: Verbindungsführe; Kogel: Rumena zajeda—Viriens, itd.							
6.	GOLNAR TONE	KOZJAK-MARIBOR	1961	78		R R	29
Zimski: 1 VI (298), Letni: 4 VI (141), 2 V (62). Dosegel več kot 501 točko. Zimski: Frdamane police: Libereška. Leto: Aniča kuk: Raz klina, Ljubljanska, Raz za malo kladivo, itd.							
7.	GRAD MARKO	DOMŽALE	1958	78	P R	R R	34
Zimski: 3 VI (250). Letni: 8 VI (284). Dosegel več kot 870 točk. Zima: Brana: Bobnarjeva grapa; Dedec: Centralni steber; Vršiči: Kamniška. Leto: Travnik: Aschenbrennerjeva; Dolgi hrbet: Šimenc—Škarja; Osp: Goba, itd. Led: Jugoslavija Fjeld: Slovenska.							
8.	HANSEL LJUBO	KOZJAK-MARIBOR	1959	77	P R	R R	39
Zimski: 2 IV (160), Letni: 5 VI (194). Dosegel več kot 623 točk. Zima: Škarje: Golobova, Marjetica. Leto: Šite: Zajeda; Aniča kuk: Forma viva, Fanikina, Ljubljanska, itd.							
9.	KARNIČAR LUKA	JEZERSKO	1956	77	P R	R R	41
Zimski: 1 V (32), 2 III (62), Letni: 2 VI (163), 6 V (150). Dosegel več kot 503 točke. Zima: Dolgi hrbet: Sinji slap; Kočna: Izgubljene rokavice. Leto: Terezijin Bogaz: Jezerska; Dolgi hrbet: Plavolaska, itd.							
10.	KEKEC BOŠTJAN	ŠKOFJA LOKA	1959	77	R R	R R	102
Ledni: 1 VI (441). Letni: 20 VI (700). Dosegel več kot 1160 točk. Led: Matterhorn: Nos (Gogna—Cerrutti). Leto: Šite: steber; Triglav: Šfinga; Drašler—Kunaver; Aniča kuk: Klin, itd.							
11.	KOLAR ROK	RAVNE	1959	77	R R	R R	24
Ledni: 1 IV (251). Letni: 5 VI (189), 5 V (74). Dosegel več kot 514 točk. Led: Daulagiri južna stena do 5100 m. Letni: Aniča kuk: Klin, Funkcija, Ljubljanska; Kuk od zagona: Union, itd.							
12.	KRANJC MATEJ	KRANJ	1958	76	R R	R R	30
Zimski: 1 IV (147). Letni: 9 VI (468). Dosegel več kot 615 točk. Zima: Dolgi hrbet: Kemperle—Murovec. Leto: Piz Badile: Cassinova; Šite: Steber; Dolgi hrbet: Trikot, itd.							
13.	LANGERHOLC FRANC	ŠKOFJA LOKA	1958	76	Z R	R R	29
Zimski: 1 VI (52). Letni: 7 VI (217). Dosegel 507 točk. Zima: Vršiči: Kamniška; Suhi vrh: Grapa; V. koroška baba: Srečna. Leto: Dolgi hrbet: Prijateljjska; Dedec: Centralna; Osp: Stara, itd.							
14.	LIHTENNEKER MARKO	SALEŠKI	1959	78		R R	21
Ledni: 1 IV (974). Letni: 8 V (199). Dosegel več kot 1173 točk. Led: Pik komunizma: Rebno Burevestnika. Leto: Štajerska rinka: Direktna; Ojstrica: Ivo Reja; Križevnik: Centralna, itd.							
15.	MARINČIČ JANEZ	MATICA-LJUBLJANA	1955	74	R R	R R	22
Ledni: 2 IV (154). Letni: 7 VI (314). Dosegel več kot 566 točk. Led: Les Courtes: Centralni severni steber, Chevalier—Labour. Leto: Šite: Belač—Zupan—steber; Dolgi hrbet: Jernejev steber; Aniča kuk: Albatros, itd.							

Zap št.	Priimek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
16.	MEZGEC IGOR	POSTOJNA	1954	77		R R	31
Zimski: 1 VI (48), 1 IV (64), 1 III (84). Letni: 10 VI (499). Dosegel več kot 691 točk. Zima: Lucifer; Borovniški pekel; Slapovi: Kugyjev ozebnik; Kloma. Leto: Travnik; Zajeda; Dolgi hrbet; Jernejev steber; Stenar; Kočevarjeva, itd.							
17.	MIHEV STANKO	RAVNE	1957	74	R R	R R	27
Zimski: 1 III (110). Ledni: 1 V (114). Letni: 7 VI (344). Dosegel več kot 713 točk. Zima: Matterhorn; Hörnli greben. Led: Dru: Bonatijev steber. Leto: Travnik; Aschenbrennerjeva; Triglav; Čopov steber; Aniča kuk: Forma viva, itd.							
18.	NOVAK SILVO	RAŠICA-LJUBLJANA	1954	80		R R	46
Zimski: 1 VI (52), 1 III (51). Letni: 5 VI (162), 10 V (202). Dosegel več kot 506 točk. Zima: Vršiči; Kamniška; Triglav; Nemška. Leto: Kogel; Kamniška; Osp: Goba; Aniča kuk: Ljubljanska itd.							
19.	PATARČIČ DANILO	ČRNUČE	1959	75		R R	30
Zimski: 1 VI (72), 1 V (243). Letni: 2 VI (68), 5 V (82). Dosegel več kot 506 točk. Zima: Vežica; Perčičeva; Dolgi hrbet; Žrelo; Letni: Vežica; Akademška; Aniča kuk: Raz za malo kladivo, Mosoraška; Osp: Prečenjce; Čuk: Po grebenu, itd.							
20.	POLJANEC PETER	IDRIJA	1959	77	R R	R R	30
Zimski: 2 V (301), 1 IV (61). Letni: 2 VI (84), 3 V (105). Dosegel več kot 595 točk. Zima: Jalovec; Poklasma; Planjava; Kukovčeva; Letni: Triglav; Ljubljanska; Osp: Stara, Internacionalna; Planja; Roleta itd.							
21.	PŠENICA JANEZ	JESENICE	1959	78		R R	34
Zimski: 3 III (90). Letni: 6 VI (229), 5 V (84). Dosegel več kot 538 točk. Zima: Prisojnik; Smer macesnov; Mala Mojstrovka; S raz, Deržajeva. Leto: Triglav; Čopov steber, Peternelova; Osp: Goba itd.							
22.	SUZIČ GORAN	RAŠICA-LJUBLJANA	1959	78		R R	36
Zimski: 1 VI (52), 1 V (80). Letni: 8 VI (260). Dosegel več kot 520 točk. Zima: Nad šitom glava; Streha v SZ razu; Vršiči; Kamniška. Leto: Dolgi hrbet; Šimenc—Škarja; Osp: Goba; Kuk od zagona; Union; itd.							
23.	ŠAH MARJANA	CELJE	1958	76	R R	R R	42
Zimski: 1 V (176). Letni: 5 VI (218), 6 V (110). Dosegla več kot 557 točk. Zima: Štajerska Rinka; Direktna, Steber. Leto: Šite; Zajeda, JLA; Triglav; Čopov steber; Aniča kuk: Velebitaška itd.							
24.	ŠTREMFLJ MARIJA	KRANJ	1957	77		R R	30
Zimski: 1 V (32), 1 IV (46), 2 III (52). Letni: 4 VI (143), 5 V (131). Dosegla več kot 450 točk. Zima: Dolgi hrbet; Sinji slap; M. koroška baba; Serpentina. Leto: Aniča kuk: Forma viva, Fanikina, Raz za malo kladivo; Kogel: Rumena zajeda—Viriens itd.							
25.	TRUSNOVEC ŽARKO	SOSKI-TOLMIN	1956	78		R R	19
Ledni: 1 V (143), 1 IV (59). Letni: 3 VI (133), 6 V (179). Dosegel več kot 515 točk. Led: Les Courtes; Švicarska, Chevalier—Labour. Leto: Dolgi hrbet; Trikot, Šimenc—Škarja; Štruca; Direktna itd.							
26.	TUČIČ JOŽE	TAM-MARIBOR	1951	78		R R	27
Zimski: 2 III (32), 2 IV (65). Letni: 4 VI (202). Dosegel 541 točk. Zima: Mala Rinka; Igljčeva; Turska gora; Bela piramida. Leto: Travnik; Aschenbrennerjeva; Dolgi hrbet; Trikot; Šimenc—Škarja itd.							
27.	ZORIČ ZDENKO	KOZJAK-MARIBOR	1957	78		R R	49
Zimski: 1 V (32.8), 2 IV (173). Letni: 10 V (259), 5 VI (190). Dosegel več kot 656 točk. Zima: Ojstrica; Ogrin—Omerza, Herletova. Leto: Triglav; Čopov steber; Aniča kuk: Velebitaška, Ljubljanska, Raz za malo kladivo, itd.							
28.	ZUPAN JOŽE	CELJE	1954	74	R R	R R	10
Zimski: 1 IV (84), 1 V (176). Ledni: 1 IV (125). Letni: 5 V (156). Dosegel več kot 542 točk. Zima: Štajerska Rinka; Direktna; Ojstrica; Herletova. Led: Daulagiri, južna stena do višine 5100 m. Leto: Štajerska Rinka; Direktna; Modec—Režek; Aniča kuk: Mosoraška itd.							

REPUBLIKSKI RAZRED PSH

1.	BARAČ GORAZD	MOSOR-SPLIT		80	R R	R R	25
Zimski: 3 III (161). Letni: 4 VI (183), 7 V (138). Dosegel 547 točk. Zima: Prenj; Kamini Sivadije; Troglav; Bukara; Biokovo; Solja. Leto: Kozjak; Stipin; Aniča kuk: Jenjava, Klin, itd.							
2.	LUKINOVIČ FRANE	MOSOR-SPLIT				R R	44
Zimski: 2 IV (121), Letni: 6 VI (189). Dosegel 622 točk. Zima: Prenj; Kamini Sivadije; Troglav; Bukara. Leto: Aniča kuk: Jenjava, Raz za malo kladivo; Kozjak: Come back, Andjin, itd.							

Zap. št.	Priimek in ime	AO, AS	Roj. leto	Alp. od	Lani dosežena priznanja	Letos dosežena priznanja	Štev. vzp.
----------	----------------	--------	-----------	---------	-------------------------	--------------------------	------------

3. MAZAR ANA MOSOR-SPLIT 1953 80 R R R R 40
 Zimski: 3 IV (253), Letni: 6 VI (227), Dosegla 762 točk. Zima: Troglav: Centralna, Kaminska, Splitska. Leto: Aniča kuk: Jenjava, Klin, Velebitaška, itd.

4. MESARIČ VLADIMIR ŽELJEZNIČAR-ZAGREB 1949 68 R R 36
 Ledni: 1 IV (974), Letni: 9 V (197), Dosegel več kot 1409 točk. Led: Pik komunizma: Rebno Burevestnika; Leto: Klek: Brankova; Spik: Direktna; Vežica: Hunikina, itd.

Komisija za alpinizem PZS

Legenda:

ZAS — ZASLUŽNI ŠPORTNIK JUGOSLAVIJE
 M R — MEDNARODNI RAZRED
 Z R — ZVEZNI RAZRED
 P R — PERSPEKTIVNI RAZRED
 R R — REPUBLIŠKI — I. RAZRED

MANASLU — USPEH BIROKRACIJE

Šest kilometrov dolgi in 3500 m visoki vzhodni greben Manasluj (8156 m) je zvrnil številne japonske in francoske naskoke. V jeseni 1982 so se poskusili spoprijeti z njim štirje chamoniški vodniki — Jean Paul Balmat (35, vodja skupine), Jean-Francois Charlet (29), Gilles Clavet-Thurnier (24) in Hervé Thivierge (30). Dva od njih sta tudi izvrstna alpinista-smučarja, planirali pa so tudi spust s smučmi po normalni smeri. Skupina je po vzhodnem grebenu prišla že do višine 6200 m, nato pa obtičala v snegu, ki je naletoval iz dneva v dan.

Ker se je v istem času po normalni smeri vzpenjal Louis Audoubert z Italijani, so se chamoničani želeli pridružiti njegovi skupini, da bi tako vsaj dosegli vrh. Audoubert je na to brez nadaljnega pristal, vendar pa je bil njegov zvezni oficir drugačnega mnenja. Morali so počakati, sam pa je sestopil do najbližje brzojavne postaje, da bi vprašal za dovoljenje ministrstvo za turizem v Katmanduju. Na poti je bil osem dni, ko se je vrnil z odločnim »ne«. Teden dni, ki jih je zvezni oficir porabil za to, da bi dobil brzojavno zvezo z ministrstvom pa je bilo tudi najlepše obdobje na gori — ravno dovolj dolgo, da bi prišli na vrh.

»Manj nas je strah levjih krempljev, kot nežne poteze s peresom oblasti!« (Friedrich Wolf, 1946).

jn

SERGEJ JEFIMOV

Kot član sovjetske odprave se je Sergej Jefimov (38) 5. maja 1982 povzpел na Mount Everest. Ker pa mu je bilo to za uspešno enoletno planinsko bilanco očitno premalo, se je udeležil še »prvenstva SZ v alpinizmu«, ki ga vsako leto organizira »Federacija Alpinizma«. Skupaj s petimi klubskimi tovariši se mu je posrečil vzpon na Pik Engelsa (6510 m) v jugovzhodnem Pamirju po novi zelo zahtevni smeri, to pa je skupini prineslo zlato medaljo v kategoriji »težavni visokogorski vzponi«. Treba je še dodati, da si je Jefimov že prej trikrat priboril to visoko odlikovanje, vsakič kot vodja skupine. Zaposlen na politehniškem inštitutu v Sverdlovsku pleza že 20 let, v svoji bilanci pa ima že več kot 100 velikih vzponov. Med drugim se je večkrat povzpел na Pik Komunizma in Pik Lenina, leta 1977 pa je bil na Mount Mc Kinleyu. Je tudi zelo priljubljen kot izvrsten kitarist in pevec planinskih balad.

jn

V korist Planinskega vestnika so darovali:

Dr. Miha Potočnik, Ljubljana — 750 din; Janez Martinčič, Ljubljana — 120 din; Marijan Krišelj, Ljubljana — 1590 din; Baldomir Bizjak, Kranj — 340 din; Jože Dobnik, Ljubljana — 210 din; Aleksander Čičerov, Ljubljana — 200 din; Ivan Marolt — 150 din; Kristijan Jezernik, Presej — 120 din; Valent Vider, Solčava — 780 din; Franc Mulej, Ljubljana — 610 din; Franc Ekar, Kranj — 710 din; Vinko Stergar, Ljubljana — 300 din; Tine Orel, Ljubljana — 300 din; Herbert Drogenik, Maribor — 18 din. — Skupaj 6 360 din.

Uredništvo in uprava Planinskega vestnika se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta!

SMUČARSKA SEZONA 1982/83
PRIPRAVE NA ZIMSKO SEZONO BI SE
MORALE ZAČETI VSAJ JESENI

Če se brez vsakršnih priprav odpravimo v zasneženo zimsko pokrajino, je to zločin do soljudi pa tudi do lastnega telesa. Tako pravijo strokovnjaki. Že leta sem skušajo zdravniki, vaditelji in številni drugi, prepričati smučarsko ljudstvo, da bodo zdravje, zadovoljstvo in užitek zagotovljeni le, če se bomo temeljito pripravili na smuško sezono. To pomeni, da je treba nekaj storiti predvsem za telesno pripravljenost, pregledati pa kaže tudi vso smučarsko opremo. Oboje ne pomeni le več zadovoljstva med samim smučanjem, ampak tudi neprimerno manj nezgod. Prav slednje je še posebej pomembno, če vemo, da je treba letno računati s približno 50 000 smučarskimi nesrečami, ki povzročijo stroške v višini 750 milijonov švicarskih frankov. Pri tem seveda sploh nismo upoštevali bolečin in drugih tegob, ki so z nezgodami nujno povezane. Zato švicarsko smučarsko združenje poziva vse svoje članstvo, ki šteje okrogla dva milijona članov, da se velja tudi iz takšnih razlogov temeljito pripraviti na sezono.

SMUČARSKA TELOVADBA

Možnosti, da sami sebe in svoje telo dobro pripravimo na napore na smuških progah, je veliko. Zato priporočamo vsem — tudi nečlanom — naj se vsaj nekaj tednov pred začetkom sezone pridružijo tistim, ki se posvečajo smuški gimnastici ali telovadbi. V številnih krajih organizirajo smučarska, telovadna in športna društva pa tudi javne ustanove takšne pripravljalne popoldneve in večere za vsakogar.

PREGLED SMUČI IN PREDVSEM VEZI

Med priprave na smuško sezono sodita tudi skrbna nega in temeljit pregled opreme. Pregled in popravilo smučí, še zlasti robnikov, je danes samoumevna naloga vsake resne športne trgovine. K temu je treba vsekakor prišteti preskus varnostnih vezi. Da ne bi same smučí postale med padcem ali nesrečo skrajno nevaren izstrelak, ki ogroža predvsem soljudi, bi jih bilo treba opremiti s posebnim zadrževalnim jermenom ali s priznano zaviralno napravo na smučeh. Varnostne vezi same imajo slej ko prej svoj pomen le tedaj, če so pravilno, se pravi, za vsakega posameznika posebej, uravnane. Kdor veliko smuča, ravna pravilno, če da svoje vezi med sezono še enkrat pregledati. (»Die Alpen«, 12/82.)

M. A.

NOVA GVINEJA
DOLINA IZ KAMENE DOBE

V letošnji prvi dvojni številki glasila avstrijskega turističnega združenja »Der Tourist« opisuje Alfred Schöller svoj obisk v eni izmed vasi na Gvineji, do katere je mogoče priti le po 70 km dolgem pohodu skozi pragozdove in po številnih gorskih pobočjih.

Irian Yaja, zahodni del drugega največjega otoka na svetu, je za gotovo najmanj raziskani del zemeljske oble. Notranjost otoka namreč zapirajo pred zunanjim svetom visoka gorstva in marsikje še vedno neprehodni gozdovi v močvirnatih dolinah. Že leta 1938 je skušala raziskati to področje Archboldova odprava, ki je preučevala podzemno živalstvo in rastlinstvo osrednjih pogorij. Ko so z majhnim preskrbovalnim letalom iskali najprimernejšo pot, se je pred njimi sredi negotoljubnega gorskega sveta nenadoma prikazala poseljena dolina, v kateri je živel 60 000 ljudi v razmerah pravcate kamene dobe. Ponovno so ti ljudje prišli v stik s civilizacijo, ko je leta 1945 strmoglavilo neko letalo na vzhodnem robu »velike doline«, sledila pa je dramatična reševalna akcija, v kateri so sodelovali vojaki. Šele takrat se je pravzaprav prebudilo zanimanje svetovne javnosti za to ljudstvo. Nekako od zgodnjih šestdesetih let delujejo stalno v tej dolini misijonarji.

Danes je mogoče priti v to dolino z letalom. Izhodišče je letališče Sentani v Yajapuri, ki je glavno mesto Irian Yaja. Poleti v notranjost otoka so zelo redki in neuredni, ker so pristajalne steze v notranjosti močno odvisne od vremena, to je od silovitega deževja.

Smo zdaj v trenutku zares postali vsiljivci, s katerimi je treba potrpeti? Pod nami je videti zgolj neizmerno prostranstvo drevesnih krošenj, sklenjeni pragozd se razprostira vseh 300 km daleč. Reka Idenburg pod nami je silovito vijugasta in razvejana. Od tu naprej se pokrajina postopoma vzpenja, dokler ne doseže s Carstensovim vrhom (5080 m) najvišje točke, ki je hkrati tudi nekakšna pacifiška streha. Komaj so se pred nami pojavila prva visoka pogorja, se začne letalo spuščati. Pojavijo se prve vasi. Iz ženskih hiš se vrtinči in suklja črn dim. Kaj se je zgodilo z ljudmi, ki so še do nedavnega živeli v kameni dobi?

M. A.

VARNOST V GORAH

»Mitteilungen« (Sporočila), ki jih izdaja zahodnonemška planinska organizacija (Deutscher Alpenverein, št. 6., nov.—dec. 1982), objavlja zanimivo razmišljanje Pita

Schüberta o varnosti v gorah. To pot se avtor loteva vprašanja, ali je ob sočasni hoji po ledeniku, strmih snežiščih ali skalnih vesinah bolje biti navezan ali ne. Gre za nevarnost, da ob sočasni hoji nekdo v navezi zdrsne ali pade ter potegne za seboj tudi ostale. Vemo, da se je na tak način smrtno ponesrečilo že mnogo znanih in izkušenih planincev. Posebno v skali varovanje z vrvo brez zadostne opore na stojšču ni učinkovito in v bistvu ni nikarkršno varovanje.

Drugače je seveda pri hoji po ledeniku, kjer se varujemo z vrvo predvsem pri padcih in ledeniško razpoko. Sicer tudi v takšnem primeru tisti, ki pade v ledeniško razpoko, sproži padec tovarišev v navezi in jih potegne proti razpoki, vendar je trenje vrvi ob rob razpoke in trenje naveze ob površino ledenika navadno tako močno, da zaustavi padec. Seveda le tedaj, če ledenik na tem področju ni prestrm. Znane pa so tudi številne nesreče, ko je tisti, ki je padel v ledeniško razpoko, potegnil za seboj tudi može, ki so bili z njim na vrvi. Še posebej velika je nevarnost, da tisti, ki zdrsne ali pade pri prečenju strmih snežišč, potegne za seboj tudi sonaveznike, še zlasti, ker v tem primeru ne deluje trenje vrvi ob rob ledeniške razpoke, ki bi zaustavilo padec. Treba pa je tudi poudariti, da že neznaten sunek vrvi lahko povzroči padec sonaveznika in ga potegne s seboj, s tem pa si lahko razlagamo tudi sorazmerno veliko število podobnih nesreč. Samo DAV (Deutscher Alpenverein) je v zadnjih petih letih registriral 57 takšnih nesreč s 184 (!) udeleženci, od katerih se jih je smrtno ponesrečilo 82, hudo poškodovanih pa je bilo 72.

Posamezni člani navez, ki so preživeli padec celotne naveze, poročajo, da bi se bili v začetni fazi padca sami še lahko ujeli in zaustavili, vendar pa so drug drugega vedno znova potegnili za seboj. Skoraj po pravilu se padec celotne naveze konča šele na položnejšem terenu oziroma na robu snežišča ali v ledeniški razpoki. Največja nevarnost za zdrs celotne naveze je pravzaprav pri hoji po manj strmih snežiščih ali ledu, se pravi tam, kjer zaradi manjše strmine ali zato, ker se nam mudi, ne varujemo od stojšča do stojšča, ampak hodimo istočasno. Manjša strmina snežišča nam navadno da varljiv občutek varnosti, vendar je treba vedeti, da je trenje na ledu ali zmrznjenem snegu zelo majhno in da pri zdrsu na 40° strmim snežišču lahko dosežemo že 80 do 97% hitrosti prostega pada. Na »položnem« snežišču imamo samo občutek, da bi se lahko zaradi trenja zaustavili, v resnici pa trenja skoraj ni.

Kaj torej storiti?

Predvsem se moramo zavedati, da bomo, če pademo ali zdrsamo, potegnili za seboj sonaveznike. Zato je zelo pomembno, da se do popolnosti izurimo v varni hoji po snežišču ali ledu, tako da do padca

sploh ne bo prišlo. Drugo vprašanje pa je, ali naj se zato, da bi se izognili nevarnosti padca cele naveze, sploh ne navežemo in bolj zaupamo ustreznemu ravnanju, s katerim bi morebitni padec na ledu ali snežišču zavrli. In ali lahko takšno stališče sploh zagovarjamo, kajti jasno je, da je v nasprotju z vsemi dosedanjimi temeljnimi načeli varnosti v gorah!

Z. Z.

VANDALI 4362 m NAD MORSKO GLADINO

Zavetišče Vallot, izpostavljeno najhujšim vremenskim razmeram, je najpomembnejše oporišče pri vzponih na Mont Blanc. Sekcija Saint Gervais francoskega alpinističnega kluba (Club Alpin Français) ga je poleti 1982 povsem obnovila in žrtvovala za obnovitvena dela precej denarja. Vendar pa so se planinci le malo časa veselili novega videza zavetišča. Že po nekaj tednih je bila notranjost kočee povsem razdejana — izolacijske plošče so bile potrgane s sten, žimnice razrezane z derezami, pribor razbit, vsi koti kočee pa spremenjeni v smetišča. O razdejanju so sicer obvestili orožnike in javno tožilstvo, vendar s tem niso ničesar dosegli. Jean-Paul Roudier piše v tej zvezi v »Dauphiné Libéré«: »To je vsekakor problem vzgoje, srčne kulture in državljske zavesti, ki ga v pogojih visokih gora nikakor ni mogoče reševati z orožniki kot na cestnih križiščih v mestih.

Ob tem pa pogosto poudarjamo, da imajo planinci več srčne kulture ...

jn

PETI MEDNARODNI FESTIVAL PLANINSKEGA FILMA »VILLE DE SAINT SEBASTIEN«

Peti mednarodni festival planinskega filma »Ville de Saint Sebastien« pod pokroviteljstvom baskovskih oblasti, bank in planinske zveze je bil od 28. februarja do 5. marca 1983.

Festival je tekmovalnega značaja, odprt za filme 16 in 35 mm, katerih vsebina so planine v različnih oblikah: alpinizem, speleologija, ekologija, smučanje, itd.

Nagrade je podelila mednarodna žirija. Podeljena je bila tudi posebna nagrada občinstva. O letošnjih rezultatih bomo še poročali.

Za morebitne informacije vam sporočamo naslov: Certamen Internacional de Cine de Montaña »Ciudad de San Sebastian«, Apartado de Correos, 1587, San Sebastian — Španija.

B. B.

MEDNARODNI KONGRES PLANINSKE MEDICINE

Medicinska komisija UIAA ima z razpisom Planinske zveze Francije namen od 22. do 25. marca 1984 organizirati v Chamonixu mednarodni kongres planinske medicine.

Praktični in teoretični problemi glavne teme so izčrpanost v gorah in njene posledice. Če vas ta razpis zanima, se povežite z dr. J. Foray, bolnišnica B. P. 68. 74403 Chamonix, Mont Blanc. Poslali vam bodo podroben program.

(La Montagne 4/82)
B. B.

D. I. F. I. M.: NOVA KRATICA ZA NOVE POTREBE

Ob ugotovitvi, kako težko je avtorju planinskega filma poslati svoje delo med ljudi in postati znan, in ob poznavanju težav, ki jih imajo organizatorji raznih večerov planinskega filma, da bi vzpostavili stike z avtorji in producenti, je F. I. F. A. E. D. združena z U. I. A. A., ustanovila Mednarodni distribucijski center planinskega filma (D. I. F. I. M.).

Namen DIFIM je — poenostaviti predstavitev filmov, olajšati težave pri distribuciji. Njegova osnovna naloga je zbrati s pomočjo avtorjev, festivalov, specializiranih kinotek in planinskih društev izčrpno dokumentacijo, potem pa jo dati na razpolago za uporabo.

(La Montagne 4/82)
B. B.

DIABLERETS

Boljšega kraja za organizacijo festivala planinskih filmov ne bi mogli izbrati. Tudi tokratni, 13. po vrsti, se je izkazal tako kot prejšnji: organizacija brez napake! Festival ni le ogled filmov, ampak je tudi priložnost za različna srečanja.

Popoldnevi in večeri so namenjeni filmu. Povprečno prevrte po osem filmov na dan, dobrih in povprečnih. Filmi navdušujejo pa tudi vzbujajo ogorčenje — lomilci kristalov v chamoniški dolini na primer. Je danes res še mogoče, da naj bi občudovali tak film, ko pa se vsi trudimo, da bi prepovedali nabiranje in odnašanje kristalov iz narave?

In kaj se dogaja s temi filmi po končanem festivalu? Da bi mogli vendarle odgovoriti na to vprašanje, sta mednarodni filmski festival Planinskega filma v Diableretsu in UIAA sklenila ustanoviti Mednarodni center za distribucijo planinskih filmov. Kmalu se bomo lahko prepričali, kako uporabna je nova ustanova, v katero se z veseljem vpisuje tudi Club Alpin Français. (Kaj pa pri nas?)

(La Montagne 4/82)
B. B.

KATMANDUJSKA DEKLARACIJA O PLANINSKI AKTIVNOSTI

UIAA je med 10. in 16. oktobrom 1982 imela v Katmanduju 44. generalno skupščino in proslavo 50-letnice ustanovitve. Tokrat je bila pomembna konferenca UIAA prvič v njeni zgodovini v Aziji ob vznožju Himalaje.

135 delegatov iz 26 dežel je izmenjalo izkušnje in ideje, ki se nanašajo na različne probleme planinskega delovanja. Pregled problemov je rabil pri oblikovanju »Katmandujske deklaracije o planinski aktivnosti«.

Vsebina izjave:

— Nujno potrebno je aktivno varstvo okolja in pokrajine v gorskem svetu.

— Rastlinstvo (flora), živalstvo (fauna) in naravni viri vseh vrst zahtevajo splošno pozornost, zanimanje in skrb.

— Akcije, ki naj zmanjšajo negativne vplive človekove navzočnosti v gorskem svetu, je treba spodbujati.

— Kulturna dediščina in dostojanstvo prebivalstva v gorskem svetu morata ostati nedotakljiva.

— Vse dejavnosti, ki vračajo pravice gorskemu svetu, je treba vzpodbujati.

— Stike med domačini gorniki (hribovci) in gorniki iz drugih dežel je treba močno vzpodbujati in jih vzdrževati v prijateljskem duhu, vzajemnem medsebojnem spoštovanju in miru.

— Vzgojo, namenjeno urejanju odnosov med človekom in njegovim okoljem, je treba širiti med vsemi plastmi prebivalstva.

— Uporaba tehnologije, ki povzroča energetske probleme in odmetavanje kakršnihkoli vrst odpadkov, terjata takojšnje ukrepe.

— Gorskim deželam je nujno potrebna mednarodna pomoč.

— Skrb za ohranitev okolja z ekološkega vidika pomeni primarno nalogo.

— Potreb, da bi bil gorski svet lažje dostopen, ki izhajajo iz načrtov o preučevanju, ne bi smeli ovirati razlogi politične narave.

Katmandujsko deklaracijo so izdali v angleščini, francoska inačica, ki jo objavljamo, pa je prevod, ki so ga razdelili med zasedanjem.

(La Montagne 4/82)
B. B.

NEKAJ OSEBNOSTI, KI SO POČASTILE 50-LETNICO UIAA

Visoka obletnica UIAA je zagotovila navzočnost nekaj nepalskih osebnosti, ki so želele počastiti ta jubilej. To so bili — njegovo veličanstvo Birendra Bir Bikram Shah Dev, kralj Nepala, LL. AA. RR., Gyanendra Bir Bikram Šah in Dhirendra Bir Bikram Šah, gospod Deepak Bohra, minister za turizem, Kumar Khadga Bikram Šah, predsednik nepalske organizacije, Shailendra Raj Sharma, podsekretar ministrstva za turizem, Tek Chandra Pokharel, generalni sekretar N. M. A., Shashi Narayan Šah, generalni direktor oddelka za turizem, Sir John Hunt, Reinhold Messner, gospodična Junko Tabei, Japonka, prva ženska na Everestu. Tradicionalni nagovor je nadomestila z Beethovnovim Himno veselja, ki jo je zapela v japonsščini.

(La Montagne 4/82)
B. B.

GLAS KOLEKTIVA 11/82

Glasilo delavcev SGP Slovenija ceste-tehnika je tudi tokrat našlo prostor za planinsko vsebino. Na predzadnji strani se namreč lahko nadrobno poučimo, kaj nosimo s seboj v gore. Egidij Lampič razčlenjuje opremo in vse potrebno, kar pride lahko planincu prav v gorah. Taki sestavki bi morali najti večkrat pot med bralce v kolektivih, kajti znano je, da še zmeraj mnogi podcenjujejo opremo, ki je potrebna za ture. Kako nujno je biti ustrezno opremljen v gorah, se pokaže šele tedaj, ko ta ali oni kos z dna nahrbtnika potrebujemo — če ga imamo.

RODNA GRUDA 1/83

V rubriki Po Sloveniji beremo, da je postajo GRS v Kamniku predsedstvo Jugoslavije odlikovalo z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki. To odlikovanje je povezano s 60-letnico obstoja omenjene službe na tem področju. V nadaljevanju lahko preberemo tudi novico, da so planinci iz Srednje vasi na Vojah postavili lepo kočico. Naj omenimo tudi Gozdno učno pot vrh Pohorja, ki jo je uredilo Društvo gozdarskih inženirjev in tehnikov iz Maribora. »Slovenija v mojem objektivu« prikazuje zanimivo fotografsko zbirko, v kateri najdemo motive iz naše gorske narave — Gorsko cvetje, Slovensko okno, V Trenti, Počitek in užitek, Okno v steni Jalovca. Avtor fotografij je Albert Mlekuž, Hamilton, Kanada.

RODNA GRUDA 2/83

Naravni zakladi Slovenije — v tej rubriki Peter Skoberne predstavlja Veliko planino, ko besedilo prilaga tudi značilno razglednico Velike planine. Turistični vodnik se tokrat »po planinsko« ustavlja na Lisci, pri Tončkovem domu, in na Čemšeniški planini. V »Novih knjigah« najdemo sporočilo o četrti številki lista Slovenskega planinskega društva v Argentini z naslovom Gore (v tem listu med drugim najdemo tudi pregled slovenskega gorništva v Argentini med leti 1976 in 1981).

DODATNI KRANJSKI PRISPEVEK ZA KREDARICO

Zaključek leta 1982 je med drugim pospremila tudi vesela novica, da so v kranjski občini ponovno zbrali 5 350 000 dinarjev in sicer v DO IBI — Industriji bombažnih izdelkov Kranj. Glasovanje v DO IBI za ta prispevek se je zaključilo s 95 % glasov

»ZA«. To še posebej opozarja na izjemno osveščenost DO IBI, saj predstavlja zbrana vsota 10 350 000 dinarjev vsekakor svojevrsten rekord.

V kranjski občini so za planinstvo tako zbrali 21 000 000 dinarjev oziroma so sedemkrat povečali vsoto, ki je bila predvidena za kranjsko občino. Rezultati pa gotovo izhajajo iz dobro organizirane akcije, saj matično PD že vseskozi deluje pri akciji za Kredarico, ko se je hkrati odpovedalo sredstvom za svoje potrebe.

Pri tem želimo le to, da bi sredstva kar najbolj smotno porabili in bi v kar najhitrejšem času končali obnovo Kredarice.

Franc Ekar

OBISK V KARAVLI MARŠAL TITO

Ob lanskem dnevu JLA je skupina 50 planincev-železničarjev iz Beograda in Zagreba obiskala karavlo Maršal Tito na

Lani je za Dan republike Planinski dom na Gospinci praznoval pet letnico. Planinski dom na Gospinci je druga postojanka, ki jo je leta 1977 gradilo PD Kranj (prva je Kranjska kočica na Ledinah). Ta dom sodi med najbolj obiskane planinske postojanke, saj je na voljo tako planincem kot smučarjem, lovcem in drugim, ker stoji na samem smučišču na Kravcu. Gostoljubje pa daje tudi različnim strokovnim srečanjem, seminarjem. Dom je na razmeroma razvejanem izhodišču za ta del naših gor, saj odtod takorekoč lahko načrtujemo ture v celotne Kamniške planine. Poleti je edina postojanka, ki na tem področju nudi oskrbo in prenočišče

Foto Franc Ekar

Ljubelju, da bi jim čestitala za ta praznik. Do tja so se pripeljali z avtobusom. Graničarji in starešine so jih prisrčno sprejeli. Ob tej priložnosti so obiskali tudi spominsko karavlo, v kateri je tovariš Tito prenočil (tedaj je bil z njim tovariš Matija Maček). Obiskali so tudi Zelenico in Pristavo na Javorniškem Rovtu, kjer so prenočili. Predstavniki graničarjev z Ljubelja so planince-železničarje povabili, naj jih spet obiščejo ob Dnevu graničarjev 15. avgusta. Vabilo so z veseljem sprejeli.

Po zapisu J. Sakomana
iz Zagreba

NOVICE 22/23—82

Glasilu Ptt delavcev Slovenije v tej številki objavlja daljši članek (avtor je Jože Dobnik) s fotografijami, ki govori o podelitvi značk Tz kurirjev in vezistov NOV Slovenije. 238 pohodnikov je doslej že prehodilo to pot, tokrat pa se jim je pridružilo novih 38. Pohodniki so iz Slovenije, Hrvaške, Srbije in Bosne ter Hercegovine. Posebej naj omenimo še članek Jelice Žalig, ki predstavlja s sliko in besedo pohodnika-veterana Slavka Krušnika-Mihca, saj je to Tz prehodil že sedemkrat. Darinka Jereb pa poroča o zimski aktivnosti planincev planinske skupine Podjetja za Ptt promet iz Kranja.

POHOD NA JAVORNIK

Planinci PD Sežana se radi udeležujejo tudi zimskih pohodov. Med take pohode sodi tudi tisti, ki so ga opravili na Javornik. Slabo vreme je bilo krivo, da udeležba ni bila velika. Kljub temu, da vreme ni bilo obetavno, so imeli na vrhu lep razgled. Ob tej priložnosti so se udeležili

spominske slovesnosti; posvečena je bila padlim borcem Gradnikove brigade, ki so padli na Javorniku. To slovesnost so neposredno prenašali tudi radioamaterji za Radio Nova Gorica.

Tomaž Švagelj, Štanjel

FERRALIT 1/83

Glasilu Ferralit, Žalec, sporoča bralcem nekaj bistvenih poglavij iz vsebine o aktivnosti planincev. Hoja v hribe, pravijo, je Slovencem že od nekdaj pri srcu, zato ni čudno, da je prav ta kulturno rekreacijska dejavnost na Slovenskem najbolj priljubljena in zato najbolj množična!

ISTRSKA PLANINSKA POT

Doslej jo je prehodilo 1033 planincev in sicer iz BiH 61, Slovenije 136, Srbije 24, Hrvaške 798 ter iz Vojvodine 14. Med PD je najštevilnejše po udeležbi PD Železničar iz Zagreba (264) in PD Kamenjak iz Reke (176). Vsega skupaj je bilo doslej zastopanih 81 društev.

Pot do Slavnika, 1028 m, po Čičariji do vrha Učke, 1396 m, je zanimiva tudi zaradi tega, ker obišče najzanimivejše dele Istre tako v zgodovinskem pogledu kot zavoljo dogodkov iz NOB.

Po zapisu J. Sakomana
iz Zagreba

VREME NA KREDARICI V JESENI 1982

Če primerjamo temperaturni popreček lanske jeseni, ki je znašal 1,2^o, z normalno jesensko vrednostjo, tj. z dolgoletnim poprečkom, ki znaša za obdobje 1956—75 0,1^o, ugotovimo, da je bila jesen — v

Dom Kokrškega odreda na Kališču nad Preddvorom. Za dobro počutje v tem izredno priljubljenem domu tik pod Storžičem čez leto, pa tudi pozimi ob koncu tedna, skrbe Svigljevi. V obnovljeni in posodobljeni kuhinji je užitek, pravijo, pripravljat planincem okrepčila, saj je do kočice pozimi tudi do tri ure hoda...

Foto F. Ekar

poprečku — pretopla. V padavinskem pogledu pa je bila jesen prekomerno namočena, saj je v septembru, oktobru in novembru padlo na Kredarici skupaj 822 mm padavin, kar je 141% od normalne jesenske višine padavin. Podrobnosti v posameznih mesecih pa so:

Septembrski temperaturni popreček je znašal 6,6^o (odklon od normalne vrednosti + 2,8^o), oktobrski — 0,6^o (odklon — 0,9^o) in novembrski — 2,3^o (odklon + 1,6^o). Prvi in zadnji jesenski mesec sta bila pretopla, saj izkazujeta pozitiven odklon temperature od ustrezne normalne vrednosti, medtem ko je bil oktober prehladen.

Ekstremne temperature so bile vse v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Najvišje temperature v posameznih mesecih so bile: 16,6^o dne 5. sept., 8,2^o dne 21. okt. in 8,3^o dne 1. nov. 1982. Najnižje mesečne temperature pa so bile 0,8^o dne 24. sept., — 7,3^o dne 16. okt. in — 13,4^o dne 18. nov. 1982. Na Kredarici je lahko vsak mesec njegova najnižja mesečna temperatura pod lediščem. V letu 1982 pa se pod to vrednost tamkaj ni ohladilo niti v juliju in celo septembru.

Najnižji jesenski popreček oblačnosti je imel september (5,0), čigar normalna vrednost je 5,6. Ta mesec je heliograf na Kredarici zabeležil 183 ur sončnega sija, kar je 48% njegovega maksimalnega možnega trajanja. To je tudi razmeroma visoka vrednost. Dolgoletni oktobrski popreček oblačnosti (4,9) je najnižji v letu. V minulem oktobru pa se je dvignil kar na 6,8. Temu ustrezno je bilo malo ur s sončnim sijem, samo 90, kar je komaj 26% njegovega maksimalnega trajanja v oktobru. V novembru je bil mesečni popreček oblačnosti (5,4) zopet pod normalno vrednostjo (6,3), število ur s sončnim sijem se je dvignilo na 111, kar je 39% njegovega maksimalnega možnega trajanja.

Najmanj padavin je prejel september. V devetih padavinskih dneh je padlo 159 mm padavin ali 79% normalne množine. Vse padavine tega meseca so padale kot dež. Oktober je bil najbolje namočen mesec celega lanskega leta. Na Kredarici je takrat deloma kot dež, pretežno kot sneg, padlo v 19 dneh 373 mm padavin, kar je 222% normalne oktobrske množine. V novembru se je množina padavin znižala na 290 mm, kar je 135% od za ta mesec normalne množine. V novembru je bilo na Kredarici 13 padavinskih dni, od tega štirje z dežjem, drugi s sneženjem.

Kot že rečeno, v septembru na Kredarici ni snežilo, zato tudi ni bilo snežne odeje. Le-ta je nastala šele v oktobru in je 26 dni prekrivala Kredarico. Njena maksimalna debelina je merila 60 cm (10., 12. in 13. oktobra 1982). V novembru pa je sneg ves mesec prekrival Kredarico. Največja debelina snežne odeje je merila 180 cm in to zadnji dan v mesecu.

Iz navedenih podatkov razberemo, da je bilo vreme v jesenskih mesecih na Kredarici — razen septembra — planincem neaklonjeno.

Hidrometeorološki zavod SRS v oktobru ali novembru zalaga to najvišjo slovensko meteorološko opazovalnico z ozimnico (kurivo, hrana, oprema, instrumenti itd.). Vendar lani tega dela v planiranem času ni mogel opraviti zaradi neugodnega vremena in močnih vetrov, ki so ovirali delo helikopterja. To delo so požrtvovalni piloti opravili šele konec decembra.

F. Bernot

GLAS KOLEKTIVA 1/83

Glasilo delavcev SGP Slovenija ceste-Tehnika posveča potrebno pozornost tudi planinstvu. Egidij Lampič v prispevku Izkušeni planinci vedo — kaj pa vi? (Kaj vse sodi v tehnično opremo) razlaga posamezne kose najpotrebnejše planinčeve opreme, od cepina, derez, krpelj, do smučarskih palic, zimskega kladiva, kompasa, ročne svetilke, karte itd. Planinsko društvo SCT pa je za mesec februar objavilo razpored planinskih izletov.

NOVA ODDAJA AVSTRIJSKE TELEVIZIJE »DEŽELA GORA«

Desetletna prizadevanja avstrijskega alpskega združenja so se naposled le izpolnila. V soboto 29. maja 1982 popoldne je bila na drugem programu avstrijske televizije na sporedu prva planinska oddaja z naslovom »Dežela gora«. Oblikovalci nameravajo v tej oddaji obravnavati avstrijski gorski svet v vsej njegovi mnogovrstnosti, ima pa in bo imela tudi v prihodnje izredno bogato in raznoliko vsebino. Tako bodo v vsako posamezno oddajo uvrščali napotek za izbiro izleta ali pohoda v gore, svetovali bodo glede nakupa opreme, opozarjali na nevarnosti v gorah, prikazovali vrhunske dosežke v domačih in tujih ostensjih, seveda pa bodo predstavljali tudi znane avstrijske gornike. V to televizijsko oddajo bodo nadalje vnašali poglavja iz alpske zgodovine, posebno pozornost pa nameravajo posvečati vplivom gora na umetniško ustvarjanje v leposlovju, glasbi in slikarstvu, s posebnim poudarkom pa bodo obravnavali gore kot življenjski prostor.

M. A.

OBNOVLJENA IN RAZŠIRJENA PLANINSKA POT »LABINSKA REPUBLIKA«

Josip Sakoman nam poroča, da je Istrska planinska pot (IPP), ki veže Slavnik čez Čičarijo z Učko, obnovljena in razširjena. Tako ima ta pot zdaj tele kontrolne točke:

Slavnik — Tumova koča, Kojnik — žig je v pločevinasti škatli na vrhu, Žbevnica — žig je v železni škatli na vrhu, Gomila — žig je pri spomeniku v gozdu »Gozdac«, Orljak — žig je v železni škatli na vrhu, Brankov vrh — žig je pod vrhom, pri izviru, v železni škatli, Planik — žig je v pločevinasti škatli na vrhu, Učka — žig je v planinskem domu na Poklonu. Dnevnik in značka še nista na voljo, zato priporočajo, da uporabljajo planinci dosedanje dnevnike, uporaben pa je tudi dosedanji

vodič. Najugodnejša pot na Slavnik je iz Podgorja, enako to velja za Kojnik. Do vrha Žbevnice je treba s Kojnika po grebenu. Na Gomilo je ugodna in priporočljiva pot iz Trstenika ali iz Rašpora. Na Orljak priporočajo pot iz Račje vasi, z vrha pa se spustite na cesto Račja vas—Vepri-nac. Od tu pa naprej do Oglarij in do Brajkovega vrha. Tu je izvir pitne vode. Tu je tudi vezna pot »Reška transverzala«, ki drži do vrha Učke čez Planik in Poklon.

PLANINSKI DOM NA GOROPEKAH, 742 m

Upravlja ga PD Žiri. Dom je postavilo PD Žiri leta 1963. Deloma je bil obnovljen 1981. leta. Odprt je vse leto. Ima 10 ležišč v treh sobah in 40 na skupnem ležišču. Dom je ogrevan in oskrbovan z vodo. V neposredni bližini doma je smučarska vlečnica, ki je povezana z Račevo pri Zireh. Urejena je tudi tekaška steza. V domu je tudi žig Loške planinske poti. Do Goropek je po cesti iz Žirov pol ure zložne hoje. Informacije po telefonu (064) 69 200 — Dom na Goropekah.